

Netta Marie Rønningen, Ann Kristin Gresaker,
Tore Witsø Rafoss og Olaf Aagedal

ETTER KONFIRMASJONEN – EXIT ELLER TRANSITT?

Ungdomsarbeid i Den norske kirke og unge voksnes
tilknytning til kirken

KIFO Rapport 2020: 3

KIFO

INSTITUTT FOR
KIRKE-, RELIGIONS- OG LIVSSYNSFORSKNING

Netta Marie Rønningen, Ann Kristin Gresaker,

Tore Witsø Rafoss og Olaf Aagedal

ETTER KONFIRMASJONEN – EXIT ELLER TRANSITT?

UNGDOMSARBEID I DEN NORSKE KIRKE OG UNGE VOKSNES TILKNYTNING
TIL KIRKEN

KIFO Rapport 2020: 3

KIFO Rapport 2020: 3

Rapporten er utgitt av

KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning

Øvre Slottsgate 2B, 0157 Oslo

www.kifo.no

ISBN 978-82-92972-56-4

ISSN 0807-7517

FORORD

Denne rapporten presenterer forskningsprosjektet «Etter konfirmasjonen – exit eller transitt?» Rapporten analyserer ansattes erfaringer med ungdomsarbeidet i Den norske kirke. Vi ser blant annet på ulike tilbud for ungdom og de ansattes målsetninger i arbeidet med ungdom. Rapporten belyser også unge menneskers kontakt med og tilknytning til Den norske kirke. Dette gjør vi ved å undersøke unges oppvekst, konfirmasjonstid og tiden etter konfirmasjonen. Vi analyserer unges religiøse praksiser, deres religiøse eller ikke-religiøse identitet og deres tanker om tilhørighet og medlemskap i Den norske kirke.

Analysene baserer seg på tre ulike datakilder. Den første datakilden er elleve intervjuer med unge mennesker mellom 21 og 30 år som har confirmert seg i Den norske kirke. Den andre datakilden er «Religion 2019», en kvantitativ befolkningsundersøkelse gjennomført av KIFO med 4024 respondenter. Den tredje datakilden er en kvantitativ spørreundersøkelse blant 209 ansatte i Den norske kirke. Den norske kirke har bidratt med tilgang til respondenter til spørreundersøkelsen blant de ansatte. Studien og datainnsamlingen er godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD).

Prosjektet er finansiert av Kirkerådet. Takk til Jorund Andersen, Rune Jæger-Lian, Petter Rønneberg, Kirsten Finch, Elisabeth Tveito Johnsen og Knut Tveitereid som bistod med råd og kommentarer ved oppstarten av prosjektet. Forskerne i prosjektet har vært Ann Kristin Gresaker (tidligere prosjektleder) som har hatt ansvar for den innledende delen av prosjektet, samt datainnsamling og analyser. Netta Marie Rønningen har vært med på å lage survey til de ansatte og intervjuguide, tatt del i datainnsamling og har hatt hovedansvaret for analysen av disse datakildene. Hun har også hatt hovedansvaret for utforming og skriving av rapporten. Olaf Agedal har bidratt med tekst og analyse. Tore Witsø Rafoss (prosjektleder) har hatt ansvar for den kvantitative analysen av undersøkelsen blant medlemmer i Den norske kirke, ferdigstilling av rapporten og vært prosjektleder i den avsluttende fasen av prosjektet.

Oslo, oktober 2020

Tore Witsø Rafoss

INNHold

FORORD	3
INNHold.....	5
TABELL OG FIGURLISTE.....	6
SAMMENDRAG	7
1 INNLEDNING	9
1.1 PROBLEMSTILLINGER	9
1.2 GANGEN I RAPPORTEN	10
2 DEN NORSKE KIRKES SATSNING PÅ UNGE	13
2.1 DEN NORSKE KIRKE PÅ UTDANNINGSARENAEN	13
2.2 KIRKEN KONKURRERER PÅ ORGANISASJONSARENAEN: IDRETT OG MUSIKK	14
2.3 FORENINGSNEDGANG OG UTVIKLINGEN AV TROSOPPLÆRINGSREFORMEN	15
3 TEORETISKE PERSPEKTIVER OG TIDLIGERE FORSKNING PÅ UNGDOM OG RELIGION	19
3.1 TEORETISKE PERSPEKTIVER.....	19
3.2 TIDLIGERE FORSKNING PÅ UNGDOM OG UNGE VOKSNES KIRKELIGE TILKNYTNING OG TRO.....	21
4 DATA OG METODE	27
4.1 DE ANSATTE	27
4.2 DE UNGE VOKSNE	28
5 DE ANSATTES PERSPEKTIV PÅ ARBEIDET MED UNGDOM I DEN NORSKE KIRKE.....	35
5.1 KIRKENS TILBUD OG AKTIVITETER FOR UNGDOM	35
5.2 STRUKTURELLE RAMMER FOR UNGDOMSARBEIDET I DEN NORSKE KIRKE.....	45
5.3 SYN PÅ KIRKENS UNGDOMSARBEID	48
5.4 BETYDNINGEN AV KIRKENS TILTAK	53
5.5 GRUNNER TIL HVORFOR KIRKEN BEHOLDER ELLER MISTER KONTAKT MED UNGE ETTER KONFIRMASJONEN	58
5.6 OPPSUMMERING	61
6 DE UNGES PERSPEKTIV PÅ DEN NORSKE KIRKE OG RELIGION	63
6.1 OPPVEKSTEN	63
6.2 KONFIRMASJONSTIDEN	67
6.3 RELIGIØSE KARRIERER ETTER KONFIRMASJONEN	72
6.4 OPPSUMMERING	89
7 KONKLUSJON	91
7.1 DE ANSATTES PERSPEKTIV PÅ UNGDOMSARBEIDET I DEN NORSKE KIRKE	91
7.2 DE UNGES PERSPEKTIV PÅ DEN NORSKE KIRKE OG RELIGION	93
7.3 ETTER KONFIRMASJONEN: EXIT ELLER TRANSIT?	95
LITTERATURLISTE	99
VEDLEGG	103

TABELL OG FIGURLISTE

Tabell 1 Kjennetegn ved utvalget.....	28
Tabell 2 Kontakt med ungdom	36
Tabell 3 Kontakt med ungdom etter konfirmasjonen	36
Tabell 4 Kjønnssfordeling ved deltakelse på aktiviteter etter konfirmasjonen	38
Tabell 5 Ungdommens interesse og kjønnsbestemte interesser	39
Tabell 6 Ikke gjennomføring av planlagte tilbud for ungdom	40
Tabell 7 Grunner for at planlagte tilbud ikke blir gjennomført.....	40
Tabell 8 Involvering av ungdom i planleggingen og uformelle samtaler	41
Tabell 9 Prioritering av aldersgruppen	42
Tabell 10 Ungdommens opplevelse av kirkens innsats for ungdom	42
Tabell 11 Betydningen av venner og fritidsaktiviteter for ungdommers deltakelse i kirken	43
Tabell 12 Tilstrekkelig med ressurser?	46
Tabell 13 Ressursbruk på ungdomsarbeid	46
Tabell 14 Samarbeid med kollegaer	47
Tabell 15 Tilgang på frivillige	47
Tabell 16 Prioritering av ungdomsarbeid lokalt og sentralt.....	48
Tabell 17 Hva ungdom går glipp av når de ikke kommer til kirken	51
Tabell 18 Temaers viktighet	53
Tabell 19 Konfirmasjonens påvirkning på tilknytning	54
Tabell 20 Kjønnssfordeling ved konfirmasjon og aktiviteter	54
Tabell 21 Tiltak etter konfirmasjon og tilknytning til kirken	55
Tabell 22 Tiltak og kirkens kontakt med ungdom	55
Tabell 23 Betydningen av tidsavgrensede og kontinuerlige tilbud	56
Tabell 24 Religionens betydning i oppdragelsen.....	64
Tabell 25 Deltakelse i kristne organiserte aktiviteter.....	64
Tabell 26 Troen på Gud	73
Tabell 27 Religiøsitet blant kirkemedlemmer	74
Tabell 28 Religiøs selvbetegnelse.....	74
Tabell 29 Gudstjenestebesøk	81
Tabell 30 Opplevelse av gudstjenesten	81
Tabell 31 Hva kirkemedlemmer liker ved gudstjenesten	82
Tabell 32 Markering ved fødsel	83
Tabell 33 Markering ved giftemål	84
Tabell 34 Markering ved dødsfall.....	84
Tabell 35 Følelse av tilhørighet.....	85
Tabell 36 Medlemskap i Den norske kirke	86
Tabell 37 Medlemskap i Den norske kirke om fem år	87
Tabell 38 Utmelding	88
Figur 1 Tiltak og arrangement utenom konfirmasjon	37
Figur 2 Grunner for at menigheten ikke planlegger tilbud for ungdom.....	39
Figur 3 Samarbeid med kristne organisasjoner i ungdomsarbeidet	44
Figur 4 Samarbeid med andre organisasjoner i ungdomsarbeidet	45
Figur 5 Samarbeid med andre institusjoner i ungdomsarbeidet	45
Figur 6 De viktigste målene i arbeidet med ungdom	49
Figur 7 De viktigste temaene å ta opp med ungdom i en kirkelig sammenheng.....	50
Figur 8 Temaer ungdommen er mest interessert i å snakke om	52
Figur 9 De viktigste grunnene for at ungdommer er aktive i kirken etter konfirmasjonen	59
Figur 10 De viktigste grunnene for at ungdommer ikke er i kirken etter konfirmasjonen	60

SAMMENDRAG

Oppslutningen om kirkelig konfirmasjon er fremdeles relativ høy i Norge, noe som gir Den norske kirke en bred kontaktflate med ungdom i starten av tenårene. Samtidig viser Den norske kirkes årsrapport for 2019 at det er en utfordring å finne gode tiltak som trekker unge til kirken (Den norske kirke 2020a, 37). Kirken mister kontakten med mange etter konfirmasjonen. Hva skjer med disse ungdommene? Er tiden etter konfirmasjonen en «exit»-fase der man velger bort kontakt med kirken? Eller er det en «transitt»-fase som fører til nye former for tilknytning til kirken og til en ny «voksen» religiøs identitet? Hva tenker de i kirken som jobber med ungdom om det? Og hva tenker ungdommen selv?

For å kunne svare på disse spørsmålene, gir rapporten i kapittel 2 en historisk oversikt over Den norske kirkes satsning på unge. Kirkens ungdomsarbeid har i mange år primært blitt ivarettatt av frivillige organisasjoner i Den norske kirke. Eksempel på dette er kristent ungdomsarbeid på utdanningsarenaen der vi særlig ser på arbeidet til *Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag*. Vi ser også hvordan kirken må «konkurrere» med andre tilbud til ungdom slik som idrett og musikk. Dessuten beskriver vi hvordan de siste tiårene har vært preget av nedgang i medlemskapstallene for kristne barne- og ungdomsorganisasjoner parallelt med at Den norske kirke har satset mer på trosopplæring.

I kapittel 3 diskuterer vi et knippe teoretiske perspektiver som mulige innfallsvinkler til å analysere unges kontakt med Den norske kirke. For en bredere forståelse av det vi beskriver som unges «religiøse karrierer», tar vi utgangspunkt i en arenamodell som viser at unge beveger seg mellom ulike arenaer slik som hjemmet, skolen, vennegjengen, arbeid og organisasjoner.

Rapporten baserer seg på tre datakilder: en kvantitativ spørreundersøkelse blant 209 ansatte med ansvar for ungdom i Den norske kirke, en spørreskjemaundersøkelse blant unge voksne medlemmer av Den norske kirke i et representativt utvalg av den norske befolkningen, og kvalitative intervjuer med elleve unge voksne som er døpt og konfirmert i Den norske kirke. Vi gjøre rede for dette datagrunnlaget og hvordan vi har gått frem for å analysere det i kapittel 4.

I kapittel 5 undersøker vi hvordan ansatte i kirken med ansvar for ungdom vurderer kirkens ungdomsarbeid. Analysene viser at over halvparten av de ansatte mener at konfirmasjonen og tiltak etter konfirmasjonen har stor betydning for ungdoms senere tilknytning til kirken. De mener at de viktigste grunnene for at ungdom er aktive i kirken etter konfirmasjon er at venner er aktive, gode relasjonene til de som jobber i kirken, fellesskapet i kirken og det at de unge får lederansvar. De sier at de viktigste grunnene for at ungdommer ikke er aktive i kirken etter konfirmasjonene, er at ungdommen har andre interesser, mangel på tilbud til ungdommen og at kirken ikke oppleves som relevant. For å få ungdommer til å delta i kirken etter konfirmasjonen, er det viktig å legge til rette for et godt ungdomsmiljø og skape gode relasjoner til de som jobber i kirken. Mange ansatte opplever at det er mangel på arbeidskraft, ikke nok ressurser til ungdomsarbeidet, og også at det er vanskelig å rekruttere frivillige.

I kapittel 6 undersøker vi unge medlemmer av Den norske kirke og hva som kjennetegner unges kontakt og forhold til kirken i oppveksten, før og etter konfirmasjonen og ut i voksenlivet. Analysen viser at religion jevnt over har vært mindre viktig i oppveksten hos unge enn eldre kirkemedlemmer. Yngre kirkemedlemmer går også mindre til gudstjenester sammenlignet med eldre. Relativt mange unge er likevel opptatt av livs- og dødsritualer. Vi ser også eksempler på dette hos de vi intervjuet:

Mange deltar i kirkelige ritualer, ikke fordi de nødvendigvis har en sterk tro, men fordi det er en tradisjon, noe som er vanlig i deres familie og noe som de selv synes er viktig. Både hos de vi intervjuet og i det kvantitative materialet, ser vi at mange ønsker å være medlem av kirken, selv om de sier de har svak eller ingen kristen tro. Fortellingene til de unge vi har intervjuet, vitner om at unge, på tross av ulike tros-, kontakt- og deltaker- «karrierer», likevel føler tilhørighet til Den norske kirke.

1 INNLEDNING

Oppslutningen om kirkelig konfirmasjon er fremdeles relativ høy i Norge. 54 prosent av alle 15-åringer i Norge blir konfirmerte i Den norske kirke (Statistisk sentralbyrå 2020), og 80 prosent av 15-åringer som er døpt i Den norske kirke, konfirmerer seg (Den norske kirke 2020a, 23). Dette gir kirken en bred kontaktflate med ungdom i starten av tenårene. Dette er viktig for kirken, siden kirken ønsker og trenger å ha god kontakt med ungdom. Kirken skal ut fra sitt oppdrag, gi mennesker en kristen livstolkning, og ungdomstiden er sentral for utvikling av religiøs identitet. Dessuten kan kirken bare overleve som institusjon ved at neste generasjon går inn i kirken og bærer organisasjonen inn i fremtiden. Et uttrykk for kirkens søkelys på barn og unge er trosopplæringssatsningen og de mange ressursene som brukes på ungdomsarbeid i Den norske kirke. Et stort antall ansatte og frivillige jobber over hele landet med å gi unge kirkelige tilbud – slik som kor, ungdomsklubb, leir, overnattingsturer og mye mer.

Men til tross for at Den norske kirke jobber iherdig for å nå ut til unge mennesker, er oppslutningen rundt kirkens tilbud til ungdommer relativt lav. Tiden etter konfirmasjonen har vist seg å være spesielt vanskelig. Hvorfor er det slik og hva kjennetegner ungdom i denne fasen? Denne rapporten forsøker å svare på dette, og handler både om ansattes erfaringer med ungdomsarbeid i Den norske kirke og om unge voksnes egne erfaringer med og tilknytning til Den norske kirke.

I rapporten undersøker vi hvordan de ansatte opplever arbeidet med ungdom. De ansattes perspektiv på ungdomsarbeidet er verdifullt fordi det kan gi oss et innblikk i hva som gjøres for ungdom og hvordan de ansatte jobber med å nå ut til ungdommene. Det er samtidig viktig å undersøke hva de unge selv tenker om erfaringer med kirken. Derfor har vi både intervjuet unge mennesker og analysert survey-data som kan fortelle oss mer om dette. Dette kan gi oss et innblikk i hva som skal til for at unge mennesker holder kontakten med kirken, også etter konfirmasjonen.

Når unge flytter hjemmefra, og mange også flytter bort fra menigheten de har vokst opp med, kan kontakten med Den norske kirke bli mindre. I denne rapporten ser vi nærmere på hva som skjer med unges forhold til Den norske kirke etter konfirmasjonen og ut i deres unge voksne liv. Er det slik at tiden etter konfirmasjonen blir en «exit-fase» der man velger bort kontakt med kirken eller en «transitt-fase» som fører over i ny form for tilknytning til kirken og til en ny «voksen» religiøs identitet? Tiden etter konfirmasjonen er en fase i livet da det skjer store endringer på mange områder og de unge må forholde seg til mange ulike roller og arenaer. Vi vil sette ungdommens «religiøse karriere» inn i en sosial kontekst ved å se på hvordan den også henger sammen med de ulike arenaer ungdom deltar på i denne fasen. Vi skal studere ungdom som har hatt en kristen oppvekst med nær kontakt med kirken og unge hvis kontakt med kirken har begrenset seg til skolegudstjenester og arrangement i forbindelse med høytider og konfirmasjon. Rapporten gir på denne måten et innblikk i ulike former for tilknytning til kirken blant unge medlemmer.

1.1 PROBLEMSTILLINGER

For det første belyser rapporten kirkelige ansattes erfaringer, oppfatninger og holdninger til ungdomsarbeid i Den norske kirke. Vi undersøker de ansattes erfaringer ved å stille spørsmålet:

- Hvordan vurderer og opplever kirkelige ansatte med ansvar for ungdom ungdomsarbeidet i Den norske kirke?

For å svare på dette overordnede spørsmålet skal vi se nærmere på følgende spørsmål:

- Hva kjennetegner Den norske kirkes tilbud og aktiviteter for ungdom?
- Hva er de strukturelle rammene for ungdomsarbeidet i Den norske kirke?
- Hva er de viktigste målene i ungdomsarbeidet og hvilke temaer er det viktigst å ta opp med ungdom?
- Hvilken betydning har kirkens tiltak for ungdoms tilknytning til Den norske kirke?
- Hva er grunner til at Den norske kirke beholder eller mister kontakten med unge etter konfirmasjonen?

For det andre er vi opptatt av å finne ut hva som skjer med unges trosliv og kontakt med kirken etter konfirmasjonen og ut i deres unge voksne liv. Vi ser på tiden før konfirmasjonen og etter konfirmasjon for å få et helhetlig bilde av unges forhold til Den norske kirke og religion. I den forbindelse har vi formulert følgende spørsmål:

- Hva kjennetegner unge voksnes kontakt med og forhold til kirken og religion i oppveksten og i dag?

For å svare på dette skal vi se nærmere på følgende spørsmål:

- Hva kjennetegner unges kontakt med Den norske kirke i oppveksten og årene før konfirmasjonen?
- Er konfirmasjonstiden viktig for unge voksnes videre tilknytning til Den norske kirke?
- Hva skjer med unges tro og identitet etter konfirmasjonen og ut i deres unge voksne liv?
- Hva kjennetegner unges kontakt med Den norske kirke etter konfirmasjonen?
- Hva tenker unge om tilhørighet til og medlemskap i Den norske kirke?

1.2 GANGEN I RAPPORTEN

Siden utgangspunktet for denne rapporten er kirkens barne- og ungdomsarbeid, så bruker vi kapittel 2 til kort å skissere opp det historiske bakteppet for dette arbeidet. I kapittel 3 beskriver vi de teoretiske perspektivene vi vil bruke for å få et grep på problemstillingene, og vi redegjør for tidligere forskning på dette feltet. Perspektiver som vil være viktige er teorier om religiøs sosialisering, levd religion, ulike sosiale arenaer ungdom er aktiv på, livsløpsperspektiv, og ulike måter å kategorisere religiøs og ikke-religiøs identitet og medlemstyper i Den norske kirke. Rapporten baserer seg på tre datakilder: En kvantitativ spørreundersøkelse blant 209 ansatte med ansvar for ungdom i Den norske kirke, en spørreskjemaundersøkelse og kvalitative intervjuer med elleve unge voksne som er døpt og konfirmert i Den norske kirke. I kapittel 4 gjør vi rede for dette datamaterialet og beskriver hva slags metoder vi har brukt for å analysere det.

I kapittel 5 ser vi på de ansattes perspektiv på arbeidet med ungdom i Den norske kirke. Dette kapittelet baserer seg på en spørreundersøkelse blant ansatte i Den norske kirke med ansvar for ungdom. Først ser vi på kirkens tilbud og aktiviteter for ungdom. Videre ser vi på ansattes syn på kirkens ungdomsarbeid og på de strukturelle rammene for ungdomsarbeidet og betydningen av kirkens tiltak.

Deretter ser vi på målsetninger i ungdomsarbeidet og temaer som er viktige å ta opp med ungdom. Til slutt ser vi på ulike grunner for at ungdommer enten beholder eller mister kontakten med kirken.

I kapittel 6 ser vi på de unges erfaringer med og relasjon til Den norske kirke og religion. Dette kapittelet er basert på to datakilder: En spørreskjemaundersøkelse blant et representativt utvalg av den norske befolkningen der vi ser på unge voksne (18–30 år) medlemmer av Den norske kirke; og kvalitative intervjuer med elleve unge voksne (21–30 år) som er døpt og konfirmert i Den norske kirke. Vi analyserer unge voksnes forhold til Den norske kirke i oppveksten, i konfirmasjonstiden og etter konfirmasjonen. Her kommer vi spesielt inn på betydningen av tro og identitet, kontakt med kirken, deltakelse på religiøse aktiviteter, og tanker om tilhørighet og medlemskap i kirken.

I kapittel 7 oppsummerer og drøfter vi funnene og svarene på problemstillingene.

2 DEN NORSKE KIRKES SATSNING PÅ UNGE

Den norske kirke har særlig i de siste tiårene hatt et søkelys på ungdommers forhold til kirken. Trosopplæring har blant annet vært et hovedsatsningsområde i Den norske kirke i perioden fra 2003 til 2017. For å forstå endringene i Den norske kirkes arbeid i forhold til ungdom, er det imidlertid nyttig å trekke inn et lengre historisk perspektiv på folkekirkens utvikling og se på den arbeidsdelingen som har eksistert mellom ungdomsarbeidet i den lokale kirkens egen regi og virksomheten til de frivillige kristelige organisasjonene.

Ut over kirkens konfirmasjonsundervisning representerte virksomheten i disse lekmannsorganisasjonene i mange år det som var kirkens ungdomsarbeid. Det kunne også være spenninger mellom organisasjonenes ungdomsarbeid og kirkens konfirmasjonsundervisning siden førstnevnte i større grad la vekt på en subjektiv kristendomsforståelse der omvendelse stod sentralt, mens sistnevnte var preget av det som kan kalles «oppdragelseskristendom».

Omfanget av og oppslutningen om foreningsarbeidet til lekmannsorganisasjonene hadde trolig sin gullalder frem mot slutten av 1960-tallet. Tallet på foreninger i de frivillige kristne organisasjonene øker fra 26 525 i 1938 til 35 312 i 1967. Et anslag over medlemskap i disse organisasjonene i perioden 1938–1958 tyder på stabilitet med 6,8 prosent av befolkningen som medlemmer (Lundby 1985).

2.1 DEN NORSKE KIRKE PÅ UTDANNINGSARENAEN

I løpet av 1960-tallet skjer det store endringer i det norske samfunn som påvirker ungdommens posisjon i samfunnet og forutsetningene for kristent ungdomsarbeid. Vi kan nevne stikkord som urbanisering, nye kommunikasjonsformer, utdanningsrevolusjon, velstandsvekst, ny ungdomskultur, med mer. Bedehusarbeidet og foreningskristendommen, som i stor grad så ut til å være forankret i en rural struktur med stabile lokalsamfunn, mister oppslutning, og ungdomsarbeidet må tilpasse seg nye arenaer med nye arbeidsformer. Et eksempel på dette er utdanningsrevolusjonen, der den obligatoriske skolegangen forlenges og det også blir langt vanligere å ta videregående skole og høgskole- og universitetsutdanning. Dette fører til utdanningsflytting, at de unges integrasjon i arbeidslivet utsettes og at skolearenaen blir en arena der mye av ungdommers liv foregår (se beskrivelsen i arenamodellen i teorikapitlet). Dermed ble skolearenaen en strategisk arena for kirker og organisasjoners kontakt med ungdom. Dette skjedde både ved bygging av egne kristne skoler og ved etablering av kristne foreninger og lag i den offentlige skolen. Når det gjelder skolebygging hadde lekmannsorganisasjonene tidlig oppdaget den strategiske betydningen av skolearenaen. Det ble reist en rekke kristelige folkehøgskoler tidlig på 1900-tallet og i tillegg misjonsskoler, bibelskoler, lærerskoler og et eget teologisk fakultet: Menighetsfakultetet. Når det gjaldt kristen foreningsvirksomhet på utdanningsstedene, ble den første nasjonale bevegelsen Norske Studenters Kristelige Forbund stiftet i 1899 (ofte bare omtalt som «Forbundet»). Senere ble bevegelsen utvidet til å også omfatte gymnasiaster (1909). Denne bevegelsen ble til i en periode da Den norske kirke var preget av sterke konflikter mellom den såkalte «konservative teologi» og den «liberale teologi», og denne kirkestriden bidro også til å splitte arbeidet i forhold til skoleungdommer og studenter. En gruppe som representerte en mer konservativ teologi brøt i 1924 ut og dannet en ny organisasjon: Norges Kristelige Studentlag (senere Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag, ofte bare omtalt som «Laget») (Kristensen 1993, 11–18). I årene som fulgte kom disse to bevegelsene til å utvikle seg i

ulike retninger i kristent skole- og studentarbeid. «Laget» var preget av en vekkelsestradisjon og det vi har omtalt som «omvendelseskristendom», mens «Forbundet» ble mer preget av det vi har kallet «sakrament-kristendom» og «oppdragelseskristendom».

Når det gjaldt medlemstall og antall foreninger, ble det «Laget» og «omvendelseskristendommen» som i mange år kom til å bli den dominerende kirkelige virksomheten på skoler og studiesteder.¹ Gjennom møter, leirer og evangeliseringsaksjoner arbeidet man for at flest mulig elever og studenter skulle bli «bekjennende kristne». Når den nye skoleloven kom med ni-årig skole i 1959, opplevde bevegelsen en sterk ekspansjon innenfor den nye «ungdomsskolen» og fikk i løpet av en tiårs periode lag på 139 skoler (Kristensen 1993, 102). 1960- og 1970-tallet var også en gullalder for hele «Lagsbevegelsen». I toppåret 1979 var det registrert omtrent 500 foreninger (Kristensen 1993, 126). Fra 1990-tallet gikk oppslutningen sterkt nedover og har siden tusenårsskiftet ligget mellom 100 og 140 foreninger. Når det gjelder studenters religiøse identitet og praksis, tok «Laget» i 2019 initiativ til en studentundersøkelse der noen av resultatene er interessante i vår sammenheng. En av hovedkonklusjonene er at «kristne studenter deler nesten ikke troen sin med andre».² For en bevegelse som springer ut av en vekkelsestradisjon der veksten i bevegelsen har vært basert på at medlemmene vitner om sin tro for andre, er det naturlig at en slik forsiktighet skaper bekymring. Derfor spør man til slutt i denne rapporten om hva som skal til for at ungdommer skal være åpent kristne, også utenfor kirkerommet. Og man undrer seg over hvordan norsk kirke- og organisasjonsliv vil se ut når denne generasjonen skal ta over lederansvaret.

Om vi skulle prøve på en oppsummering av Den norske kirkes satsning på utdanningsarenaen, må man kunne si at kirken lenge hadde en sterk posisjon. Dette var en posisjon basert på den konfesjonelle kristendomsundervisningen i grunnskolen, men også gjennom de frivillige organisasjonenes satsning gjennom bygging av kristne folkehøgskoler, bibelskoler, misjonsskoler og et eget teologisk fakultet. Da utdanningsrevolusjonen kom på slutten av 1960-tallet, var også kirken sterkt til stede med en omfattende foreningsvirksomhet på utdanningsstedene, preget av vekkelseskristendom. I seg selv interessant da det skjedde i en periode hvor kristen foreningsvirksomhet ellers var på vei nedover. I 1969 skjer det en endring i Grunnskoleloven som slår fast at skolens kristendomsundervisning ikke lenger kan kalles kirkens dåpsundervisning. Tidlig på 1990-tallet vedtar Kirkemøte å realisere en plan for dåpsopplæring for Den norske kirke og «Trosopplæringsreformen» vedtas av Stortinget i 2003. Dette skjer i en periode da kirkens foreningsvirksomhet på skolearenaen går sterkt tilbake.

2.2 KIRKEN KONKURRERER PÅ ORGANISASJONSARENAEN: IDRETT OG MUSIKK

En viktig bakgrunn for å forstå ungdoms religiøse karrierer, er å se på hvilke alternative organisasjonstilbud som finnes og hvordan kirken forholder seg til disse tilbudene. Oppfattes de som «enten-eller-alternativ» der man må velge mellom å delta i et religiøst eller et «sekulært» tilbud? Eller oppfattes de som komplementære tilbud der det legges til rette for at man skal kunne delta i begge? Kirkens forhold til den dominerende aktøren på fritidssektoren, idretten, illustrerer begge disse holdningene. Innenfor de kristne organisasjonene som var preget av en pietistisk vekkelsestradisjon, var enten-eller-holdningen lenge den dominerende. Idretten ble betraktet som et «verdslig» alternativ

1 Når det gjelder den andre kristne skole- og studentbevegelsen «Forbundet», mangler vi tilsvarende statistikk, men selv om den har representert en markant bevegelse i norsk kirkeliv, har tallet på foreninger og medlemmer trolig vært langt lavere.

2 <https://nkss.no/nyheter/2018/9/17/kristne-studenter-deler-nesten-ikke-troen-sin-med-andre>

som ikke lot seg kombinere med å være «bekjennende kristen», og man begrunnet dette med en kritikk av søndagsidretten og det sosiale festemiljøet som man hevdet preget idrettsbevegelsen (Justvik 2012). Etter hvert endret denne holdningen seg. Å delta i organisert idrett ble noe de fleste barn og ungdom drev med, også de fra familier som var aktive i kristent organisasjonsarbeid. Dermed oppstod det en ny konkurransesituasjon om barn og ungdoms fritid som mer dreide seg om tid. I tillegg ble det også vanligere at kristne organisasjoner bygde inn idrett i sitt organisasjonstilbud. En viktig kirkelig aktør når det gjelder å bygge bro mellom idretten og Den norske kirke har vært KRIK (Kristen idrettskontakt) som ble etablert i 1981. Organisasjonen representerte et lavterskeltilbud som rekrutterte bredere enn de andre kirkelige organisasjonstilbudene til barn og ungdom, og har vokst i en periode da annen kristen foreningsvirksomhet har gått tilbake. KRIK har i dag 400 aktive lokallag og omtrent 15 000 medlemmer.³

En annen stor organisasjonsarena er *sang og musikk*, der skolekorps, kommunal kulturskole med mer konkurrer om barn og ungdoms fritid. Den norske kirke og de kristne organisasjonene har lenge vært en viktig aktør på denne arenaen med sangkor og musikkgrupper. Men mye av dette tilbudet hadde begrenset breddeappell i forhold til ungdom, enten fordi det var innenfor en klassisk kirkemusikalsk tradisjon eller fordi det forutsatte at man måtte være bekjennende kristen for å synge sanger med kristne tekster. På slutten av 1960-tallet oppstod det imidlertid et kirkelig lavterskeltilbud som brøt med disse forutsetningene og som rekrutterte bredt i tenåringsmiljøer. Det første Ten Sing-koret ble startet i 1968, og i løpet av relativ kort tid var det etablert 200 kor over hele landet (Bakkevig og Kristiansen 2018, 99). Den musikalske sjangeren var preget av den nye musikk-kulturen som var en del av ungdomskulturen på 1960-tallet, inspirert av rock og gospel. Man behøvde verken å kunne synge eller være kristen for å være med i Ten Sing. Bevegelsen ble møtt med skepsis på bedehuset, både på grunn av musikk sjangeren og det man oppfattet som nedtoning av den kristne profilen. Derimot fikk det innpass i mange kirker, særlig i byene der det hadde vokst frem en ny måte å være i kirke på. Denne nye måten ble kalt «arbeidskirker», som både hadde lokaler og en arbeidsfilosofi med rom for et lavterskel ungdomsarbeid med kirken som «et sted å være». Ten Sing-korene rekrutterte bredt og ble en øvelses- og utviklingsarena innenfor populærmusikk der flere av norske artister startet sin karriere (Bakkevig og Kristiansen 2018, 101). Bevegelsen er fortsatt virksom med 110 grupper og omtrent 3 500 deltakere.⁴

2.3 FORENINGSNEDGANG OG UTVIKLINGEN AV TROSOPPLÆRINGSREFORMEN.

Nedgang i medlemskapstallene for kristne barne- og ungdomsorganisasjoner fra 1980 til 2000 er en viktig del av bakgrunnen for trosopplæringsreformen (Den norske kirke 2017, 3; Den norske kirke 2001, 45–48). Kristne barne- og ungdomsorganisasjoner er sentrale bidragsyttere i trosopplæringen, og Den norske kirke ser på organisasjonenes barne- og ungdomstilbud og arbeid som en del av kirkens tilbud og arbeid (Den norske kirke 2017, 6).

Et mål for Den norske kirke har vært å øke omfanget av og oppslutningen om trosopplæringstilbud. Årsrapporten fra 2019 viser at tallene på trosopplæring forsetter å synke (Den norske kirke 2020a, 11). Statusrapporten for trosopplæringsarbeidet fra 2017 peker på at det er krevende å få bred oppslutning om tiltak for ungdom etter konfirmasjonstiden. Det er færrest trosopplæringstiltak for aldersgruppen

3 <https://krik.no/om-krik/historie/>

4 https://snl.no/Ten_Sing

17- og 18-åringer (Den norske kirke 2017, 8–9). I *Plan for trosopplæring* beskrives ulike måter menighetene kan følge opp konfirmasjonstiden på, slik som lederutvikling, leir, breddetiltak, medarbeiderskap, tjenesteoppgaver, ungdomsgudstjenester og samtalegrupper (Den norske kirke 2010, 22). For å øke antall trosopplæringstiltak etter konfirmasjon, foreslo Kirkerådet i samarbeid med bispedømmerådene at alle menigheter i Den norske kirke skulle bli med på en ungdomsdugnad. Kirkerådet jobber mye med utvikling av nye ressurser i samarbeid med menigheter og organisasjoner. Noen av tiltakene som har blitt utarbeidet er konfirmantreunion, *Vider*, leir og *På sporet*. Konfirmantreunion kan arrangeres som en avslutning på konfirmasjonstiden og være et springbrett inn i videre deltagelse i ungdomsarbeidet og trosopplæringen. *Videre* er en gruppesamling for ungdom etter konfirmasjonen, hvor ungdommene har mulighet til å fordype seg i tema de er opptatt av. *På sporet* er en markering av myndig alder. Alle disse tiltakene har blitt utprøvd i pilotmenigheter. Den norske kirke beskriver disse tiltakene som byggeklosser i ungdomsarbeidet. Disse byggeklossene kan blant annet gjøre at det blir en sammenheng mellom konfirmasjonstiden og andre trosopplæringstiltak (Den norske kirke 2020b).

Den norske kirkes årsrapport peker på at trosopplæringen konkurrerer med mange andre aktivitetstilbud i unges fritid (Den norske kirke 2020a, 11). Ungdata-undersøkelsen (Bakken 2019) viser at andelen ungdommer som deltar i organiserte fritidsaktiviteter, har vært stabil de siste årene. Undersøkelsen viser blant annet at 63 prosent på ungdomsskoletrinnet og 40 prosent på videregående deltar i idrettslag. Undersøkelsen viser også at 23 prosent av elever på ungdomsskolen har deltatt i en religiøs forening den siste måneden. På videregående er det kun 12 prosent som har deltatt i en religiøs forening den siste måneden. Det tyder på at en del unge mennesker mister kontakten med religiøse foreninger når de blir eldre. Imidlertid kan kontakten de unge har med en religiøs forening på ungdomsskoletrinnet henge sammen med konfirmasjonsforberedelser (Bakken 2019, 46–47). Konfirmasjonstiden innebærer for flere mer kontakt med kirken enn de unge ville ha hatt til vanlig. Den lave prosentandelen som har hatt kontakt med en religiøs forening på videregående den siste måneden kan reflektere dette.

Trosopplæring omfatter unge til 18 år. Det er muligens enda vanskeligere å nå ut til de som er 18 år og eldre, som kanskje har flyttet hjemmefra, begynt å studere og begynt å etablere egne liv. Den norske kirke har hatt en satsning mot unge også etter endt trosopplæring. Allerede i 1993 behandlet Kirkemøtet saken *Ung i kirken*. Unge mennesker i kirken har altså vært et satsningsområde lenge. Ungdommens kirkemøte møttes for første gang i 1993 (Den norske kirke 2020c). Ungdommens kirkemøte har siden arbeidet for unges interesser i kirken og har derfor hatt en viktig stemme i Den norske kirkes arbeid mot unge.

Det er altså ikke noe nytt at kirken satser på de unge. Ungdommens kirkemøte vedtok i 2004 å «styrke arbeidet i forhold til unge voksne i aldersgruppen 18–30 år». Denne satsningen ble kalt for *Ung i kirken*. Satsningen skulle skilles fra trosopplæringsreformen ved at den kun spesifikt var rettet mot de unge mellom 18 til 30 år. *Ung i kirken* har vært en del av Den norske kirkes strategiplan i perioden 2005–2008 og gjelder aldersgruppen 15 til 30 år (Den norske kirke 2008).

Den norske kirke har også hatt et fokus på «myndig tro», det vil si å myndiggjøre ungdommers tro ved å gi de erfaringer med ulike måter å praktisere troen på (Den norske kirke 2009, 11). *Myndig tru – mangfoldige fellesskap. Kyrkje med og for aldersgruppa 18–30* var oppe som sak på Kirkemøtet i 2009.

Det ble vedtatt å videreutvikle arbeidet med aldersgruppen. I denne sammenhengen ble det snakket om «mobil tro»: en tro som en tar med seg videre i livet på nye steder og i nye fellesskap.

Ung i kirken har fortsatt å være et viktig satsningsområde i kirken. Det ble bestemt at satsning på aldersgruppen skulle innarbeides i kirkens visjonsdokument. Kirken skal være «livsnær, relevant og tilgjengelig» for unge voksne (Den norske kirke 2013). I antologien «Livsnær, relevant, tilgjengelig» fra 2013 skriver blant annet Birgitte Lerheim (2013) om undersøkelsen Ung i kirken 2010 og om en livsnær kirke. Det blir pekt på at unge er opptatt av tradisjon og at de opplever at kirken også er opptatt av dette. Tradisjon innebærer imidlertid ikke at en passivt overtar noe (Lerheim 2013, 23–24). Sjur Isaksen (2013, 29) skriver i den samme antologien at høytider, samt dåp, vigsel og gravferd er de største kontaktflatene mellom unge voksne og kirken, og derfor er kvaliteten på disse møtene viktig. Satsningen med navnet «Kyrke 18–30» ble tatt opp på Kirkemøtet i 2013. Her ble det blant annet vektlagt at unge voksne har ulike livsfaser og dermed ikke er en ensartet gruppe (Den norske kirke 2013).

Under Ungdommens kirkemøte i 2017 ble det besluttet at «Ung i kirken – konfirmert, hva nå?» skulle være fokussak på ungdommens kirkemøte året etter. Navnet på saken ble senere endret til «Konfirmert – hva nå? Ung i kirken 15–30 år». Ungdommens kirkemøte peker igjen på at det er vanskelig å få bred oppslutning om trosopplæringstiltak for ungdom etter konfirmasjonen. Det gjennomføres få tiltak for aldersgruppen i menighetene og planlagte tilbud avlyses på grunn av få påmeldte (Den norske kirke 2018).

Den norske kirke har altså et stort søkelys på unge mennesker etter konfirmasjonen og forsøker å finne måter og nå aldersgruppen på. Å få de unge til å benytte seg av tilbud i kirken etter konfirmasjon er en vedvarende problemstilling for Den norske kirke. Vi skal i denne rapporten se nærmere på hva de ansatte med ansvar for ungdom i Den norske kirke sier om dette arbeidet, og se på hva unge som har konfirmert seg i kirken sier om tilknytningen sin til kirken etter konfirmasjonen.

3 TEORETISKE PERSPEKTIVER OG TIDLIGERE FORSKNING PÅ UNGDOM OG RELIGION

I dette kapitlet introduserer vi noen teoretiske perspektiver som vi bruker senere i analysen. Begrepene vi ser nærmere på er religiøs sosialisering, religiøs identitet og levd religion. Deretter presenterer vi tidligere forskning på ungdom og religion fra de nordiske landene.

3.1 TEORETISKE PERSPEKTIVER

Religiøs sosialisering, religiøs identitet og levd religion

Sosialisering er de sosiale prosessene som fører til at individer tar opp i seg samfunnets normer, ideer, praksiser og adferdsmønstre. Sosialisering handler med andre ord om hvordan et individ blir en del av et fellesskap. Religiøs sosialisering handler om hvordan et individ tar opp i seg de religiøse ideer, tradisjoner, fellesskap og så videre som han eller hun møter i oppveksten. Man kan skille mellom primær og sekundær sosialisering. Den primære religiøse sosialiseringen finner sted i familien, ved at en blir en del av familiens religiøse tradisjon, mens den sekundær religiøs sosialisering beskriver hvordan man blir påvirket av det man møter utenfor familien. Eksempler på sekundære sosialiseringssagenter er venner, skole og religiøse organisasjoner. Klingenberg og Sjö (2019) mener at religiøs sosialisering må ses på som en livslang prosess og ikke begrenset til kun barndommen. Religiøs sosialisering kan både ende i religiøse og ikke-religiøse standpunkter (Klingenberg og Sjö 2019, 173–174). Selv om man vokser opp i en familie med en bestemt tro, betyr det selvsagt ikke at man automatisk vil ende opp med samme tro eller livssyn. Man kan studere religiøs sosialisering for å forstå ulike veier til tro og ikke-tro (Dahl, Novis-Deutsch, Klingenberg, Kontala, Sztajer og Mussel 2019, 262). Et beslektet begrep er religiøs identitet. Identitet handler generelt om hvordan vi kategoriserer oss selv og hverandre. Ungdommer vil typisk forhandle og forme egen sin identitet i relasjon til andre. Ungdomstiden er en fase hvor en i større grad utvikler sin egen identitet og hvor en i moderne samfunn møtes med en forventning om at man skal ta selvstendige, individuelle valg (Trysnes 2017, 120–122). Identitet både formes av sosiale prosesser og vedlikeholdes eller endres av sosiale relasjoner (Berger og Luckmann 1992, 200). Identitet er altså ikke noe som allerede er gitt, men noe som skapes og gjenskapes kontinuerlig (Furseth og Repstad 2003, 85). Dagens samfunn har et søkelys på at ungdom skal ta egne valg (Botvar og Trysnes 2017, 136), og dette gjelder også valg av en livssynsidentitet. Innenfor en norsk sammenheng, bør forventningen om at man skal stå frem med en egen, autentisk religiøs identitet, ses i sammenheng med vekkelsestradisjonen som har vektlagt nettopp dette og som har formet hvordan mange fortsatt tenker og snakker om religiøs identitet. Spesielt i analysene av de kvalitative intervjuene, skal vi undersøke hvordan de unge voksne skaper sin religiøse eller ikke-religiøse identitet og hvordan de snakker om dette.

I tillegg til tanker knyttet til religiøs identitet, er vi interessert i hvordan religion gjøres i praksis. Levd religion er et forskningsteoretisk perspektiv der en er opptatt av hvordan religiøsitet viser seg i hverdagslige praksiser. En som har jobbet med dette perspektivet er sosiologen Meredith McGuire (2008). Hun er opptatt av at vi må studere religion ut ifra menneskers hverdagsliv og ikke kun ut ifra hvordan religion er definert av religiøse organisasjoner og teologer. Levd religion-tilnærmingen er relevant i denne rapporten, og vi vil undersøke ulike former for religiøs praksis og hvordan informantene gir mening til disse.

Studien «exit eller «transitt» handler om ungdommers «religiøse karrierer» etter konfirmasjonen. Med begrepet religiøse karrierer tenker vi her på hvilke endringer i tro og religiøs kontakt, deltakelse og tilhørighet som ungdommer går igjennom i denne fasen av livet. I denne livsfasen skjer det også andre endringer i ungdommers deltakelse og tilhørighet til andre sosiale arenaer, som familie, skole, arbeidsliv og organisasjonsliv. Ungdommers religiøse karrierer inngår altså som en del av en større sosial kontekst og må ses i sammenheng med denne. Antropologen Cato Wadel har introdusert en modell for hvilke arenaer ungdom kan delta på og må forholde seg til (Wadel 1991, 41). Han skiller mellom følgende arenaer: hjem, arbeid, vennegjeng, skole og organisasjoner.

Hjemmearenaen. Her må vi skille mellom oppveksthjemmet som er det en ungdom vokser opp i og eget hjem som er det hjemmet den unge selv danner. De fleste ungdommer bor sammen med foreldre i tiden før, under og de første årene etter konfirmasjonen (90 prosent i aldersgruppen 15–19 år) (Hellevik 2005). Etter det følger en fase da man som regel bor alene eller sammen med venner (65 prosent i aldersgruppen 20–24 år og 93 prosent i aldersgruppen 25–29) (Hellevik 2005). Mot slutten av denne aldersperioden, vil mange ha giftet seg eller leve i samboerforhold, og noen vil også ha fått egne barn. Det er grunn til å tro at ungdom og unge voksnes ulike relasjoner og roller til familieinstitusjonen, kan påvirke deres forhold til religion. Før konfirmasjonen kan foreldre ha stor innflytelse på religiøs deltakelse. Etter konfirmasjonen er som regel religiøs deltakelse mer opp til den enkelte, mens stifting av egen familie ofte vil bety å måtte ta religiøse valg på vegne av barna. Overgangen fra oppvekstfamilie til tilværelse som enslig, og fra enslig til stifting av egen familie, kan dermed være overganger som blir preget av religiøse valg og endringer.

Skolearenaen. Både i årene før og etter konfirmasjonen vil mye av ungdommers liv foregå på skolearenaen. Skolearenaen er en arena som har ekspandert sterkt de siste tiårene ved at den varer lengre og inkluderer flere. Med innføring av niårig skole i 1959 ble den obligatoriske skolegangen forlenget og i årene som fulgte ble det også langt vanligere å ta utdanning ut over grunnskolenivå. Andelen av befolkningen som kun har grunnskole har sunket dramatisk, og andelen som går videre på høyskole og universitet har steget sterkt. Ekspansjonen av utdanningsarenaen betyr at den er blitt viktigere som sosial ramme om livet og viktigere som sosialiseringsarena. Derfor blir det interessant å spørre hvilken plass religion har på denne arenaen, både som fortolkning av virkeligheten og som arena for religiøs praksis.

Arbeidsarenaen. Arbeidslivet er viktig både som sosial arena og som kilde til lønn og grunnlag for økonomisk handlefrihet. Et karakteristisk trekk ved dagens samfunn er ungdommers integrasjon i arbeidslivet er utsatt som en konsekvens av ekspansjonen av skolearenaen. Før konfirmasjonen vil de fleste ungdommer ikke ha lønnet arbeid og så lenge de er på skolearenaen vil det vanligvis bare dreie seg om deltidsjobber. Full integrasjon i arbeidslivet med fulltidsjobb (eller lønnet arbeid som hovedaktivitet) kommer for de fleste først etter fullført utdanning, og det etter en forlenget utdanningstid sammenlignet med tidligere. Wadel (1991) hevder at den utsatte deltakelsen i arbeidslivet har som konsekvens svekket integrasjon av ungdom i samfunnslivet, og at de i en lang fase av livet blir værende i underordnede roller i forhold til voksne (som barn i familie, som elever/studenter på skolearenaen). I forlengelsen av dette kan det være interessant å spørre hvordan dette kan prege hvilke typer roller ungdom får på andre arenaer som for eksempel religiøse organisasjonsarenaer.

Gjengarenaen. Wadel (1991) hevder at som en konsekvens av ungdommers sene integrasjon i arbeidslivet og dermed svekkede samhandling med voksne, blir det uformelle fellesskapet av jevnaldrende (som han kaller «gjengen») desto viktigere for sosial kontakt, normdannelse og sosialisering. Dette er noe av grunnlaget for at det utvikler seg egne ungdomskulturer med egen klesstil, musikk, omgangsformer i distanse til og ofte i protest mot dominerende trekk i voksenkulturen, inkludert den etablerte religiøse kulturen. Et interessant spørsmål i forlengelse av dette er hvordan Den norske kirke har forholdt seg til ulike trekk ved ungdomskulturen.

Organisasjonsarenaen. Med organisasjonsarenaen tenker vi her på ulike former for organisert fritidstilbud som retter seg mot unge og unge voksne. Dette er tilbud på et marked der det fins en rekke andre aktører, både religiøse og sekulære, som konkurrerer om ungdommens tid og oppmerksomhet, slik vi så i kapittel 2. Dette bredere feltet har vi ikke dokumentert og analysert i denne studien, men det er viktig å ha som bakgrunn for forståelsen av oppslutningen om Den norske kirkes ungdomsarbeid. For eksempel vil en dominerende aktør som idrettsbevegelsen kunne legge premisser for ungdommers deltakelse i kirkelig ungdomsarbeid.

Livsløps-endring eller endring mellom generasjoner?

Arenamodellen synliggjør at ungdommen i årene etter konfirmasjonen beveger seg mellom ulike arenaer og ulike roller som utfordrer deres identitet, inkludert deres forhold til religion. Modellen kan brukes til å analysere hvordan religiøse roller påvirkes av de livsfaser man går gjennom. Det å studere hvordan ulike generasjoner går gjennom tilsvarende livsløp, kalles et «livsløpsperspektiv». Det underliggende premisset er her at «slekt vil følge slekters gang». Ungdommens eventuelt spesielle religiøse adferd har kun med hvor de er i livet, og når de senere blir voksne vil de bli som den voksne generasjonen er nå. Men arenamodellen kan også brukes til å se på historisk endring og undersøke om dagens ungdomsgenerasjon representerer en forskjell av mer varig karakter. Dersom arenaene forandres over tid, vil også de religiøse karrierene kunne bli forskjellige for ulike årskull. Når for eksempel skolearenaen ekspanderer så sterkt som den har gjort i de siste tiårene, vil denne institusjonens håndtering av religion kunne bli mer utslagsgivende for den generasjonen som tilbringer en større del av livet på utdanningsarenaen. Et annet eksempel kan være den kraftige endringen og opptrappingen av kirkens religiøse sosialisering som skjedde med innføringen av Trosopplæringsreformen i 2003. Betyr det at de årskullene som ble målgruppe for denne satsningen fikk en annerledes religiøs karriere enn tidligere årskull, slik at det er grunnlag for å kalle dem «trosopplærings-generasjonen»? Dette perspektivet kalles et kohort- eller generasjons-perspektiv og vil bli trukket inn i analysen, men kun i begrenset grad siden vi i denne studien bare har samlet inn data på et tidspunkt (2019) og mangler sammenlignbare data om tidligere årskull.

3.2 TIDLIGERE FORSKNING PÅ UNGDOM OG UNGE VOKSNES KIRKELIGE TILKNYTNING OG TRO

De siste årene har det kommet flere viktige forskningsbidrag om ungdom og religion i de nordiske landene. Boka *Ungdom og religion* (2017), redigert av religionssosiologen Ida Marie Høeg, tar for seg ungdommers religiøse og ikke-religiøse orientering i Norge. Tema for boka er hvordan ungdommer opptrer som religiøse aktører og hvordan de bruker religion. Det religiøse bildet i Norge er sammensatt. Samtidig som det kulturelle og religiøse mangfoldet i samfunnet øker, øker også antallet

unge uten tro eller religionstilhørighet. Mange identifiserer seg likevel med den kristne tradisjonen eller andre religiøse tradisjoner (Høeg 2017, 25).

I 2017 kom KIFO-rapporten *Unge voksne og den norske kirke: Medlemskap, tro og tilhørighet* (Rafoss 2017). Rapporten baserte seg på KIFOs *Tros- og livssynsundersøkelse* fra 2012. Undersøkelsen fant at yngre medlemmer av Den norske kirke er mer distanserte enn eldre, at de går sjeldnere til gudstjeneste, føler mindre tilhørighet og oppsøker kirken mindre. De har i mindre grad en kristen tro. En viktig grunn de unge medlemmene legger til grunn for medlemskap i kirken, er at de er døpt (Rafoss 2017, 37–38).

Konfirmasjonstiden

Et forskningsbidrag i *Ungdom og religion* som er interessant med tanke på denne rapporten, er Høegs bidrag om konfirmanter i Den norske kirke. Høeg (2017, 176–178) kommer frem til at konfirmasjonstiden øker ungdommenes sosiale kapital og at ungdommen blir mer positivt innstilt til å bidra som frivillige etter konfirmasjonstiden. De fleste av konfirmantene har vært fornøyd med konfirmasjonen. Mange har hatt positive opplevelser med de sosiale erfaringene i konfirmasjonstiden, slik som å være sammen med jevnaldrende.

Resultater fra en tidligere undersøkelse om konfirmasjon, som også er av Høeg (2009), viser at konfirmantene ønsker å oppleve et fellesskap med andre konfirmanter og være sammen med venner (Høeg 2009, 222–223). Samtidig sier ungdommer at de velger konfirmasjon fordi det er tradisjon og fordi de er døpt som barn (Høeg 2009, 234).

Erling Birkedal (2019) har skrevet om 14-åringer og konfirmasjon. Han finner i undersøkelsen *Ungdomsundersøkelsen 2019* at familie og venner har størst betydning for 14-åringer (Birkedal 2019, 40). I undersøkelsen kommer det frem at det ikke nødvendigvis er samsvar mellom hva slags konfirmasjon de unge velger og deres religiøse selvforståelse. Valget om konfirmasjon oppleves som et selvstendig valg. Samtidig oppleves valget om konfirmasjon som tradisjons- og kulturbundet. At en er døpt fremstår som den viktigste årsaken til valget om konfirmasjon. Andre viktige grunner er at de unge følger familiens tradisjoner og at det er vanlig med konfirmasjon der de bor. Konfirmasjon er en familierite. De unge er samtidig preget av religiøs individualisme med en forventning om å ta egne valg (Birkedal 2019, 40–45).

Unge i kristne ungdomsmiljøer

Et bidrag i *Ungdom og religion* (2017) som er interessant i henblikk på vår rapport, er Irene Trysnes' bidrag om ungdommer i kristne ungdomsmiljøer. Hun ser på hvordan kristne ungdomsmiljøer og kristne festivaler bidrar til utviklingen av en kristen identitet. Trysnes (2017, 129) finner i studien at jenter og gutter beskriver troen sin ved å vise til personlige erfaringer med tro og følelser knyttet til tro. Troen er til hjelp i hverdagslige situasjoner og skaper trygghet (Trysnes 2017, 132).

Høeg (2009, 2012, 2017) har gjort flere studier på ungdom i Norge. Hun har blant annet undersøkt ungdommers kristne identitet i ungdomsmiljøer i Den norske kirke. I en av studiene kommer hun frem til at fellesskap er viktig for ungdommene og deres forståelse av seg selv som kristne. I tiden før konfirmasjon er familie eller skole viktige for tilknytningen til fellesskapet. Etter konfirmasjonen har ungdommene en opplevelse av tilhørighet til ungdomsmiljøet i kirken. Fellesskapsfølelsen er også knyttet til de rituelle handlingene i kirken og forsterker ungdommenes følelse av tilhørighet til miljøet

(Høeg 2012, 34). Høeg definerer ungdommenes kristne identitet som «kulturkristen». Religiøs identitet er ikke bare overførbart, men noe som forhandles og utformes av ungdommen selv (Høeg 2012, 35). Konfirmasjonen og den kontakten ungdommene har med kirken gjennom denne har aktivert ungdommenes forståelse av seg selv som kristne (Høeg 2012, 35). «Den underliggende logikken er at fordi de kommer fra en kristen familie, er det ganske naturlig at de selv også har en kristen identitet – om mulig litt annerledes enn det deres kristne familiemedlemmer har» (Høeg 2012, 34). De unge gir uttrykk for at de forvalter en arvet identitet når de snakker om familie og oppvekst. Hvis familien har en kristen identitet, blir det naturlig selv å ha denne identiteten, selv om den ikke nødvendigvis alltid er helt lik.

Egil Morvik og Ida Marie Høeg (2012, 153) har sett på utvikling og endring i ungdomsmiljøet i Den norske kirke for aldersgruppen 15–18 år. De har sett på hva som har blitt tilbudt denne aldergruppen og hvordan de slutter opp om tilbudene. Tilbudene det har vært mest av er musikk og ledertrening, og disse typene tilbud har også økt de siste årene (Morvik og Høeg 2012, 158). En grunn for dette, som blir diskutert av forfatterne, er at dette er tilbud som støtter opp om individualiseringstendensene i det norske samfunnet. Klubb, kafe og sosiale samlinger er det også mange menigheter som har tilbud om (Morvik og Høeg 2012, 159).

Etter konfirmasjonstiden

Høeg og Krupka (2017) har dessuten gjennom forskningsprosjektet *After Confirmation (Etter konfirmasjonen)* kommet med verdifulle bidrag til å forstå hva som skjer med unge mennesker etter de konfirmerer seg og hvilken betydning de tillegger konfirmasjonstiden. Studien viser at to år etter konfirmasjonen sier litt over halvparten av konfirmantene at konfirmasjonsdagen var en av de viktigste dagene i livet. To år etter konfirmasjonen er de unge mer usikre rundt tro enn når de konfirmerte seg (Høeg og Krupka 2017, 185–186). Samtidig blir tro og kirken sett i et mer positivt lys to år etter konfirmasjonen, sammenlignet med tiden rundt konfirmasjonen (Høeg og Krupka 2017, 188).

Høeg og Krupka (2014) finner i en studie om ungdom i kirkelige ungdomsmiljøer at ungdom som er aktive etter konfirmasjonen, også er aktive andre steder og har andre fritidsaktiviteter. Deres engasjement andre steder førte ikke til et mindre engasjement i kirken, men tvert om til mer. Ungdommene som er aktive i kirken, er generelt mer aktive enn andre ungdommer som ikke er kirkeaktive. De kirkelig aktive ungdommene har også mer lederansvar (Høeg og Krupka 2014, 197).

I likhet med andre undersøkelser viser undersøkelsen til Høeg og Krupka (2014) at det er en sterk sammenheng mellom religiøs bakgrunn og religiøs aktivitet. Allikevel finner de at ungdom som kommer fra hjem de karakteriserer som ikke-religiøse deltar i kirkelige aktiviteter. Samtidig er det ungdom som kommer fra religiøse hjem, som velger å ikke gå videre i ungdomsarbeidet. Det er altså et sammensatt bilde. For de som valgte å gå videre i ungdomsarbeidet, var konfirmasjonstiden viktig (Høeg og Krupka 2014, 198). Studien viser videre at ikke alle ungdommene som deltar på kirkelige tilbud oppfatter seg som kristne (Høeg og Krupka 2014, 199). Heller ikke alle ungdommer som velger konfirmasjon, ser på seg selv som kristne (Høeg 2009, 233). De sosial-etiske verdiene ved kristendommen står sterkt hos ungdommen, både hos de som velger å delta i kirkens ungdomsarbeid og de som ikke gjør det (Høeg og Krupka 2014, 201).

Selv om flere studier viser at unge mennesker har positive opplevelser med konfirmasjonen og konfirmasjonstiden, kan det skje et skifte sent i tenårene og begynnelsen av voksenlivet. Dette skiftet

endrer det religiøse ifølge en finsk studie av Kati Niemelä (2015, 175). Mange av de som har hatt en positiv opplevelse med konfirmasjonen, velger å forlate kirken i Finland når de blir eldre. En av fire unge voksne mellom 18 og 25 år valgte å forlate den evangelisk-lutherske kirken i Finland på begynnelsen av 2000-tallet (Niemelä 2015, 175). En av grunnene som oftest ble nevnt for hvorfor en meldte seg ut av kirken, var mangel på tro. Andre viktige grunner var kirkeskatt og mangel på behov for kirkelige tjenester. Noen mente at kirken var for liberal i spørsmål om likekjønnet samliv. Andre syntes kirken ikke var tolerant nok når det kom til dette (Niemelä 2015, 179). Niemelä finner at de som forlot kirken, hadde en mindre positiv innstilling til konfirmasjonen enn de som ikke forlot kirken. De som valgte å melde seg ut av kirken opplever konfirmasjonstiden som sosialt og funksjonelt givende, men erfaringen hadde ikke noen dypere mening for dem (Niemelä 2015, 181).

Kategoriseringer av religiøsitet og ikke-religiøsitet

Basert på kvantitative studier av unge, har annen forskning kommet frem til ulike kategoriseringer av religiøsitet og ikke-religiøsitet. Maria Klingenberg og Mia Lövheims bok *Unga och religion* (2019) har ut fra en rekke karakteristikker kommet frem til at unge kan deles inn i følgende grupper: troende, uinteresserte, tilhørige og nøytrale. De «troende» har en sterk tilhørighet til en religiøs tradisjon og deres liv påvirkes av denne i høy grad. De oppfatter seg i høyeste grad som troende, og troen på noe er en viktig del av det å ha et godt liv. De «uinteresserte» tar avstand fra religion og tro og har lite interesser for dette. Mange av de uinteresserte betegner seg som «ateister». De «tilhørige» føler seg tilhørige til en religiøs tradisjon, samtidig som de ikke identifiserer seg som troende. De er verken interessert eller uinteressert i religion, tro og åndelighet. De synes verken det er viktig eller ubetydelig å ha en tro på noe, og de tar verken avstand til betegnelsen «ateist» eller identifiserer seg med en slik betegnelse. Den siste gruppen er de «nøytrale». Dette er en gruppe som ikke identifiserer seg som troende eller ser på seg selv som tilhørende til en religiøs tradisjon. De tar allikevel avstand fra betegnelsen «ateist» og tar avstand fra at de er uinteresserte i tro, religion eller åndelighet (Klingenberg 2019, 41–43).

Sivert Urstad (2018) har kommet frem til ulike kategoriseringer av ikke-religiøse i sin avhandling *Ikke-religiøse i Norge*. Urstad (2018) mener det finnes tre former for norsk ikke-religiøsitet: «motstand mot religion», «avstand fra religion» og «oppmerksomhet mot religion». De ikke-religiøse som har en «motstand mot religion» er kritiske til religion, religiøs tankegang og religiøs praksis. For disse er religion en kilde til bekymring. På samme tid er de interessert i religiøs historie og koblingen mellom religion og vitenskap. De ikke-religiøse som tar «avstand fra religion» opplever religion som fullstendig uinteressant. De tar ikke spesielt avstand til religion, men er bare ikke opptatt av det. Den eneste kontakten disse har med religion er gjennom religiøse seremonier eller gjennom skolen. De bagatelliserer religion og er mer opptatt av hva folk gjør og ikke hva de tror på. Den siste kategorien av de ikke-religiøse er de som har «oppmerksomhet mot religion». De har interesse for både religion og religiøs praksis. Typisk for disse er å snakke om de positive sidene ved religion og bagatellisere kontroversielle saker. De snakker med familie og venner om religion, og religion er en del av livene deres (Urstad 2018, 137–144).

Ulike måter å være medlem av Den norske kirke

Den norske kirke er en folkekirke som rommer svært mange mennesker med ulike former for tro og ulik grad av religiøs aktivitet. Det er en tradisjon for at kirken favner bredt og en åpen for aktive og

troende medlemmer – og medlemmer som i liten grad går i kirken eller er troende. Mange medlemmer føler seg hjemme i Den norske kirke og ønsker å være medlemmer selv om de i liten grad bruker kirken eller har en kristen tro. Med andre ord finner man medlemmer av kirken med mange former for kristen identitet, også av typen «uinteressert» eller «nøytral». Det finnes medlemmer som i stor grad er ikke-religiøse og noen som også er motstandere mot religion eller tar avstand fra religion, men som likevel av ulike årsaker ikke har meldt seg ut av kirken.

Dette mangfoldet er godt dokumentert innenfor norsk religionssosiologi (Lundby 1987, Hegstad 1996, Agedal 2003). For å forstå dette mangfoldet tar vi utgangspunkt i en typologi beskrevet i KIFO-rapporten *Et demokrati i endring* (Rafoss, Agedal, Larsen og Rønningen 2020, 26–28). Her skiller man mellom fire typer kirkemedlemmer. For det første har vi to grupper medlemmer som er aktive brukere av kirken: «omvendelseskristne» og «menighetsaktive». De omvendelseskristne legger vekt på at å være kristen forutsetter et bevisst valg og en bekjennelse av dette overfor andre. Den omvendelseskristne omtaler seg ofte som «frelst», «personlig kristen» eller «bekjennende kristen». Men andre ord er dette en gruppe hvor religiøs identitet er svært viktig. Dette kan også være viktig for de medlemmene som beskrives som «menighetsaktive», men disse er som regel mindre opptatt av å skille mellom «frelst» og «ufrelst», «bekjennende» og «ikke-bekjennende», men snakker heller om skillet mellom å være menighetsaktiv og ikke menighetsaktiv. De «menighetsaktive» karakteriseres – som navnet tilsier – ved at de tar del i menighets daglige og praktiske liv. I denne rapporten vil se en del eksempler på slike typer aktiviteter, for eksempel ansatte og frivillige i kirken som driver trosopplæring, og unge medlemmer som er konfirmantledere og tar på seg lederansvar.

De menighetsaktive og de omvendelseskristne er den delen av Den norske kirkes medlemmer som går jevnlig til gudstjenester. Men dette er et lite mindretall av medlemmene. Kun 8 prosent av medlemmene går i kirken hver måned eller ofte. Flertallet av medlemmene er der mindre, og 59 prosent sier de går sjeldnere enn én gang i året.⁵ Mange medlemmer i Den norske kirke forholder seg først og fremst til årsritualer, slik som julaftensgudstjenester og livs- og dødsritualer, slik som bryllup og begravelse. Dette fellesskapet omtales ofte som folkekirkemenigheten eller de «ritualkristne». Disse er mindre aktive og kan også ha en religiøs identitet som er mindre preget av kristne trosforestillinger. Men man skal likevel være forsiktig med å konkludere med at de «ritualkristne» mangler interesse og respekt for kirken og det hellige. Deres tilhørighet kan være et uttrykk for det religionssosiologier omtaler som vikarierende religiøsitet, det vil si at noen ivaretar religiøse funksjoner på vegne av andre (Davie 2007). Mange medlemmer trives som relativt passive medlemmer, men opplever likevel kirken som viktig, spesielt i forbindelse med høytids-, livs- og dødsritualer.

Til slutt har vi det som kalles «distanserte medlemmer». Dette er medlemmer som sjeldent eller aldri er i kirken og som føler liten tilhørighet til kirken og kirkens budskap. De er i stor grad ikke-religiøse og kan også være utrykke «mostand» mot og «avstand» fra religion (Urstad 2018). Mange av disse vurderer å melde seg ut, men ikke nødvendigvis alle.

Det har altså kommet noen viktige bidrag om ungdom og religion i Norge og i de nordiske landene, som vi har sett ovenfor. Fokuset i denne rapporten er variasjonen i unges tilknytning til Den norske kirke etter konfirmasjonen. Vi skal se nærmere på hvordan de unge kategoriserer seg selv i forhold til religiøs eller ikke-religiøs identitet, hvilken kontakt de har med kirken og hva de unge selv sier om sitt medlemskap i Den norske kirke. Vi vil også undersøke i hvilken grad medlemmer fortsetter å være

5 Kilde: KIFOs undersøkelse Religion 2019

medlemmer selv om de endrer eller mister en kristen identitet. Når vi omtaler ulike kategorier medlemmer av Den norske kirke, skal vi ha i bakhodet at kirken rommer mange typer medlemmer, også ritualkristne og distanserte medlemmer.

4 DATA OG METODE

Denne rapporten er basert på to kvantitative spørreundersøkelser og en kvalitativ intervjuundersøkelse. Dette gir oss en unik mulighet til å undersøke unges tilknytning til Den norske kirke blant et stort utvalg av medlemmer av Den norske kirke, og samtidig gir det oss anledning til å gå i dybden i hva denne tilknytningen innebærer for den enkelte. I tillegg skal vi også se på hva de ansatte selv tenker rundt ungdomsarbeid.

4.1 DE ANSATTE

Spørreundersøkelsen for kirkens ansatte

Høsten og vinteren 2019–2020 sendte vi ut et spørreskjema til kirkens ansatte med ansvar for ungdom i alderen 13 til 18 år. Formålet med spørreundersøkelsen var å fange opp hva som faktisk foregår av kontakt med ungdom og arbeid rettet mot ungdom i kirkelig regi, og hvordan ansatte tenker om denne aldersgruppen og tilbud i ungdomsarbeidet.

Vi hadde en samtale med en prest som jobber med unge i forkant av arbeidet med spørreundersøkelsen. Formålet med samtalen var å få informasjon om kirkelig ungdomsarbeid og finne frem til gode og relevante spørsmål. Etter samtalen utarbeidet vi et førsteutkast til spørreskjema som så ble sendt til personen vi hadde hatt samtale med, samt aktuelle personer i prosjektets referansegruppe slik at disse kunne kvalitetssikre spørsmålene. Spørsmålene handler om kirkens tilbud og aktiviteter for ungdom, syn på kirkens ungdomsarbeid, strukturelle rammer for ungdomsarbeidet, betydningen av kirkens tiltak, samt bakgrunnen til hvorfor kirken beholder eller mister kontakt med unge etter konfirmasjonen (se vedlegg 1).

Spørreundersøkelsen ble distribuert via en e-post fra Kirkerådet, med lenke til spørreskjemaet. Vi i prosjektet har altså ikke hatt direkte kontakt med de som fikk tilsendt undersøkelsen. Ansatte i Den norske kirke som har mottatt e-posten er registrerte brukere i «Planverktøy for trosopplæring». Dette er et web-basert plan- og rapporteringsverktøy som alle menigheter bruker i sitt lokale trosopplæringsarbeid. Det er omtrent 1100 relevante brukere som har mottatt e-posten. Noen av de registrerte brukerne jobber imidlertid ikke med målgruppen 13–18, og noen av de som jobber med 13–18 er ikke registrert som brukere i dette verktøyet. Det er derfor noe usikkerhet knyttet til hvor mange som er i målgruppen for undersøkelsen.

Spørreundersøkelsen ble sendt ut i tre omganger, første gang i november, så i desember, deretter tredje og siste gang i januar 2020. Totalt mottok undersøkelsen 209 svar. Under gir vi en oversikt over de som har besvart undersøkelsen.

Utvalget

Utvalget vårt består av ansatte i Den norske kirke som har ansvar for ungdom i alderen 13 til 18 år i sitt arbeid. Det er flere kvinner enn menn i utvalget: 69 prosent som har svart på undersøkelsen er kvinner. Den store andelen kvinner kan henge sammen med at kvinner generelt er mer tilbøyelige til å svare på spørreundersøkelser enn menn. Det er generelt flere menn enn kvinner som jobber i Den norske kirke (NSD forvaltningsdatabasen 2020).

Gjennomsnittsalderen på ansatte i Den norske kirke (tall fra 2014) er 50 år og har økt med syv år siden 1980 (NSD forvaltningsdatabasen 2020). Gjennomsnittsalderen på de spurte i undersøkelsen er 43 år og er dermed noe lavere enn ansatte ellers i Den norske kirke. Vi ser i Tabell 1 at den største andelen (31 prosent) av de spurte er i alderskategorien 40–49 år.

Utdanningsnivået blant respondentene er høyt. Hele 68 prosent (se Tabell 1) har tatt utdanning tilsvarende fire år eller mer. I utvalget er det flest som har en stilling som prest, kateket eller menighetspedagog. Alle disse stillingene krever høyere utdanning, og reflekterer dermed det høye utdanningsnivået. Andre stillingstyper som blir nevnt og som ikke vi hadde i vårt spørreskjema, var blant annet kirkeverge, menighetsarbeider, menighetskonsulent, trosopplæringsleder, undervisningsleder og diverse titler med «ungdom» i seg – slik som «ungdomsdiakon» eller «ungdomsveileder». Det er 62 prosent som har en heltidsstilling i utvalget. 61 prosent av utvalget er bosatt i en by. Mange av de ansatte som har besvart undersøkelsen jobber på Østlandet (43 prosent).

Tabell 1 Kjennetegn ved utvalget

	Andel	Antall
Kvinne	69	137
18–29 år	14	28
30–39 år	27	53
40–49 år	31	61
50 år +	29	58
Full stilling	62	129
Høyere utdanning 4 år +	68	136
Prest	22	44
Kateket	22	44
Menighetspedagog	21	43
Trosopplærer	16	32
Barne- og ungdomsarbeider/koordinator	6	11
Diakon	6	11
Andre stillingstyper	8	16
Bor i by	61	121
Østlandet	43	86
Vestlandet og Sørlandet	33	66
Trøndelag og Nord-Norge	25	49

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 200. Prosent.

4.2 DE UNGE VOKSNE

Rapporten inkluderer som tidligere nevnt to typer data om unge voksne: Den ene datakilden er et kvantitativt materiale fra undersøkelsen *Religion 2019* som KIFO gjennomførte våren 2019. Den andre datakilden er kvalitative intervjuer med unge voksne.

Vi ønsker å undersøke hva som kjennetegner «unge voksne» og har valgt å definere dette som mennesker i alderen 18 til 30 år. Dette er en gruppe mennesker som har vokst opp i en tid da trosopplæringsreformen kom i gang og i en tid der det har skjedd endringer i religionens rolle og plass i det norske samfunnet. En slik endring er det formelle skillet mellom Den norske kirke og staten. En annen endring er at det norske religiøse landskapet i økende grad kan beskrives som flerreligiøst og sekulært (se f.eks. Furseth 2018). Alle disse forholdene setter sitt preg på dagens unge voksne. Det å være ung voksen, er å være i en overgangsperiode: Denne aldersgruppen går gjennom flere faser som

gjærne involverer selvrealisering og dannelse (Frønes og Brusdal 2005, 295). De beveger seg mot det uavhengige voksenlivet med økonomisk uavhengighet og familieetablering (Collins-Mayo 2010, 2).

Det kvantitative materialet: Religion 2019

I mai 2019 utførte KIFO, ved hjelp av Kantar/Norsk Gallup, en nasjonal religions- og livssynsundersøkelse med navn «Religion 2019». Denne undersøkelsen er unik på flere måter: Den er svært omfangsrik (med 4024 respondenter) og den inneholder svært mange spørsmål knyttet til Den norske kirke, slik som hvor ofte man deltar på gudstjenester, meninger om kirken, erfaringer med kirken, oppslutning om kirkelige ritualer med mere. Et tema som ble lagt vekt på da undersøkelsen ble utformet, var kirkens ungdomsarbeid og kontakt med kirken og kristne organisasjoner da man var ung. Denne undersøkelsen er derfor svært egnet til å gi oss informasjon om kirkens arbeid rettet mot ungdom.

Vi er interessert i å undersøke unge voksne sammenlignet med resten av kirkemedlemmene. I undersøkelsen er 58 prosent medlemmer av Den norske kirke, noe som tilsvarer 2347 respondenter. Blant disse medlemmene er 16 prosent (373 respondenter) mellom 18 og 30 år. (Undersøkelsen inneholder ikke respondenter under 18 år). I de kvantitative analysene vil vi sammenligne de unge medlemmene med resten av medlemmene for å se om de skiller seg ut på bestemte måter. (For å undersøke om forskjeller er statistisk signifikante og ikke skyldes tilfeldigheter, vil vi bruke såkalt kjiqvadrattest og variansanalyse (ANOVA)).

Det kvalitative materialet: Intervjuer med unge voksne

Det kvalitative materialet består av elleve intervjuer med unge voksne i alderen 21 til 30 år. Vi gikk ganske bredt ut i rekrutteringen av informanter fordi vi ønsket et personer med ulike erfaringer med kirken og religiøse livshistorier. Vi tilstrebet også geografisk variasjon. Vi ønsket at alle informantene er konfirmerte i Den norske kirke, for å sikre at alle i det minste hadde et felles referansepunkt til kirken.

Rekrutteringen av informantene har foregått via flere kanaler, deriblant gjennom ansatte i Den norske kirke med ansvar for ungdom og Kirkerådets Utvalg for ungdomsspørsmål. Hovedvekten av informantene er imidlertid rekruttert gjennom bekjente som har hjulpet oss med å komme i kontakt med personer i målgruppen. De ulike rekrutteringskildene bidro til at vi har fått et variert utvalg. Vi har informanter som har vært eller er relativt aktive brukere av kirkens tilbud og informanter som har hatt og har lite kontakt med kirken. Alle informantene er medlem av Den norske kirke bortsett fra én som valgte å melde seg ut etter konfirmasjonen.

Det kvalitative datamaterialet er lite, og det er dermed ikke mulig å generalisere ut ifra disse dataene. Dessuten har fire av informantene valgt en kirkelig utdanning og to av informantene er barn av prester. Slik sett er ikke dette typiske unge voksne. Men formålet med kvalitative analyser er ikke å generalisere til resten av befolkningen, men å få detaljerte innblikk i hvordan ulike unge mennesker tenker rundt kirke, tro og tilknytning. Dessuten kan intervjuene gi eksempler på trender som vi kan observere i det kvantitative materialet.

Innholdet i intervjuguiden og gjennomføringen av intervjuene

I intervjuene var vi opptatt av å fange opp hvilken rolle religion og Den norske kirke har spilt i informantenes liv. Vi ønsket å få fatt i kirkens rolle i informantenes ulike faser av livet, det vil si da de var barn, ungdom og nå når de er unge voksne. Vi spurte for eksempel om overgangene fra barn til ungdom, og fra ungdom til voksen. I ungdomstiden var det for eksempel spesielt konfirmasjonen vi spurte om, da dette er et av de viktigste referansepunktene mange unge har til kirken.

Vi ville at informantene skulle beskrive kontakt med kirken og deltakelse på ulike kirkelige aktiviteter gjennom livet. Vi ville også undersøke hvilken betydning religion har hatt og har, for eksempel gjennom religiøs praksis som bønn.

Vi ønsket at informantene skulle reflektere rundt religiøse spørsmål, religiøs selvbetegnelse og holdninger til kirken og religion. Videre ønsket vi informasjon om hva eller eventuelt hvem som har vært viktige for de unges religiøse eller ikke-religiøse preferanser. Det å se på hva eller hvem som har vært viktig for religiøs eller ikke-religiøs preferanse er interessant i lys av et sosialiseringsperspektiv. Perspektivet tar høyde for at kilder til religiøsitet ikke begrenses til familie og religiøse institusjoner, men kan også knyttes til andre sosialiseringssagenter slik som jevnaldrende, medier og så videre (se Klingenberg og Sjö 2019).

Selve intervjuene varte i om lag en time. Alle bortsett fra ett intervju, som av praktiske hensyn ble gjort over telefon, ble foretatt ansikt-til-ansikt, enten i KIFOs lokaler eller i et lokale som informanten foreslo.

Vi fulgte den samme intervjuguiden i alle intervjuene (se vedlegg 2). Vi varierte spørsmålene noe fordi informantene har ulike erfaringer knyttet til kirkelig kontakt og forhold til religion. En utfordring i intervjuene var spørsmålene som handlet om fortiden, særlig barndommen og ungdomstiden, som for enkelte var såpass langt tilbake i tid at de hadde vanskelig for å huske hva de gjorde eller hvordan de opplevde kontakten med kirken og hva de tenkte om religion.

Analyse av det kvalitative materialet

Vi har valgt å gjøre en tematisk analyse av intervjuene. Temaene var langt på vei allerede valgt på bakgrunn av spørsmålene vi inkluderte i intervjuguiden, slik som for eksempel valg og betydningen av konfirmasjonen. Enkelte temaer kom imidlertid mer til syne under intervjuingen og senere i analyseprosessen. Et eksempel er hvordan informantene snakker om religiøs identitet og kategorisering av livssyn og om hvordan de kom frem til om de er troende, kristne, religiøse eller ikke-religiøse. Dette temaet gjorde det tydelig at religiøs selvbetegnelse og forhold til religion kan beskrives på ulike måter: Den kan beskrives som en prosess, som et vendepunkt og som et valg man tar. Disse aspektene går vi nærmere inn på i analysen i kapittel 6.

Beskrivelse av informanter

Siden vi senere skal bruke tid på å analysere hva disse elleve informantene fortalte oss, skal vi her til slutt kort beskrive dem. Det er ikke nødvendig å lese denne delen for å forstå analysene, men vi har inkludert den i tilfelle leseren ønsker å bli litt bedre kjent med dem og lære mer om deres bakgrunn. (Alle navn er fiktive.)

Josefine

Josefine er 26 år og kommer fra en by på Østlandet. Hun bor nå i en annen by på Østlandet. Tidligere har hun tatt en høyere utdanning og hun er nå i jobb. I barndommen kan hun ikke huske at hun var noe i kirken, utover ved juletider med besteforeldrene. I barndommen kjente hun ikke så mange religiøse. Alle var som henne, døpt og kirkelig konfirmert, men ikke noe utover det. Religion var ikke noe samtaletema hjemme, og heller ikke blant venner. Men hun har reflektert rundt eksistensielle spørsmål, spesielt hva som skjer etter døden. Hun konfirmerte seg fordi det var noe vennene hennes gjorde og det var tradisjon. Josefine har kun vært i kirken ved store anledninger etter konfirmasjonen. På videregående snakket hun en del med kjæresten sin om religion og tro. Han var ikke-troende og hun tror at hun ble litt påvirket av ham. I dag tenker hun lite over tro og religion. Hun tror ikke det finnes en gud, men synes det er fint at mennesker har en tro. Hun kan ikke komme på at hun kjenner noen som er religiøse. Hun er medlem av Den norske kirke, men har ikke tenkt å melde seg ut, da det påvirker henne lite i hverdagen. Medlemskapet i Den norske kirke handler for Josefine mer om tradisjon enn om religion. Hun tenker at det kunne vært hyggelig å døpe egne barn og konfirmere barna i kirken.

Anette

Anette er 26 år og er fra et tettsted på Østlandet, der hun også bor i dag. For tiden jobber og studerer hun. I barndommen deltok hun ikke på noen aktiviteter i kirken. Foreldrene hennes var ikke kristne. De var kun i kirken når de måtte, slik som i begravelser. Hun konfirmerte seg i kirken, da moren gjerne ville at hun skulle det og vennene hennes også konfirmerte seg i kirken. Konfirmasjonstiden opplevde hun som skole. Det var kjedelig. Hun ble allikevel sett av de som jobbet i kirken. Etter konfirmasjonen ble hun veldig aktiv i kirken og deltok på alt. Hun tok et valg om å bli kristen etter hvert. Det var noe som skjedde over tid. Det var først og fremst de gode relasjonene hun fikk til de i kirken som gjorde at hun kom dit. De fleste av vennene hennes er ikke-religiøse, men hun opplever at de ikke har problemer med hennes religiøsitet. I fremtiden vil hun gifte seg og døpe barna sine i kirken.

Julie

Julie er 21 år og kommer fra et tettsted på Østlandet. Hun bor og studerer i en annen by på Østlandet. Hun var mye i kirken som barn, da hun vokste opp i en kristen familie med en far som var prest. Hun har blant annet deltatt på kor og leir, og var fast i kirken på søndager. Kirken har vært en viktig del av oppveksten hennes og hun har fått verdier som har spilt en viktig rolle for hvordan hun er blitt som menneske. Nestekjærlighet er en av verdiene hun trekker frem. Valget om å konfirmere seg i kirken var en selvfølge. Alle vennene hennes gjorde det også. Samtidig som hun var mye i kirken i barne- og ungdomsårene, snakket hun ikke så mye med andre om tro. Hun var også litt usikker på troen sin og hadde et ønske om å finne ut av hva hun egentlig tror på. Når hun etter hvert begynte på videregående, ble det en naturlig overgang fra å være aktiv til å ikke være så mye i kirken. Hun fokuserte på skolen og fritidsaktiviteter. Etter at hun flyttet hjemmefra har hun heller ikke vært så mye i kirken utover ved høytider og når faren har vært på jobb. Det er fordi hun prioriterer andre ting. Hun er i dag litt usikker på hvordan hun vil beskrive seg selv med tanke på tro. Hun føler at det ville være mer naturlig å døpe eventuelle fremtidige barn enn å ikke gjøre det, men legger vekt på at det blir en felles bestemmelse med partneren.

Hanna

Hanna er 30 år og kommer fra et tettsted på Østlandet. Hun bor og jobber i en annen by på Østlandet. Hun var ikke så aktiv i kirken i barndommen, men gikk ett år på Søndagsskole. Ellers var hun i kirken på julaften og ved dåp. Hun konfirmerte seg fordi det var det mange gjorde, og hun gjorde det på grunn av tradisjon. Konfirmasjonstiden opplevde hun som en fin tid. Etter konfirmasjonen var hun lite i kirken. Dette begrunner hun med at hun ikke tror. Det er dermed noe hun kunne ønske at hun gjorde. Hun ønsket å melde seg ut av kirken, men moren ville gjerne at hun skulle fortsette som medlem. Det gjør henne ikke noe å være medlem av Den norske kirke. Hun ønsker å gifte seg og døpe barna sine i kirken, siden det er mest normalt og det er tradisjon.

Marie

Marie er 27 år og kommer fra en by i Nord-Norge. Hun bor og jobber i en by på Østlandet. I barndommen var hun lite i kirken. Hjemme snakket de ikke om religion og med venner var det heller ikke noe tema. I ungdomstiden opplevde hun at hun hadde en tro. Det var en selvfølge for henne å konfirmere seg i kirken og hun opplevde at det var det eneste rette. Hun hadde ikke religiøse venner i ungdomstiden. Det var ikke noe særlig ungdomsmiljø der hun bodde og derfor deltok hun heller ikke i kirken. Da hun begynte på universitetet, opplevde hun et brudd med troen. Hun har lyst til å fortsette å være medlem av Den norske kirke, men tror ikke hun kommer til å døpe barna sine eller gifte seg der.

Fredrik

Fredrik er 25 år. Han er oppvokst og bor på et tettsted på Østlandet. Han er i jobb. Som barn hadde han lite kontakt med kirken. På julaften var han kanskje på gudstjeneste og han var i noen skolegudstjenester. Ellers snakket de ikke noe om religion hjemme og heller ikke med venner. Han opplevde at han var likegyldig til spørsmål om religion på den tiden. Han konfirmerte seg fordi det var det alle andre gjorde. Alle i familien hadde konfirmert seg, så det var vanlig. Han husker at konfirmasjonstiden var kjedelig fordi det var som skole. Samtidig sier han at relasjonene til de i kirken var annerledes. De så deg. I ungdomstiden deltok han på en klubb som kirken arrangerte. Der var han med på grunn av det sosiale fellesskapet. På videregående valgte han en stund å melde seg ut av kirken og beskriver forholdet sitt til kirken som fjernt. På denne tiden kjente han imidlertid på et tomrom. Han tenkte over eksistensielle spørsmål og opplevde det som tomt å tenke at alt er tilfeldig. Dette førte til en prosess som endte opp med at han tok et valgt om å bli kristen. Fredrik begynte senere på en utdanning som kan føre til en kirkelig stilling. Ingen av vennene han vokste opp med kaller seg for kristne, men han har funnet ut i etterkant at mange rundt han er det. Han er veldig aktiv i kirken i dag. Han sier at kirken betyr alt for ham. Han vil gifte seg i kirken og eventuelt døpe fremtidige barn der.

Håkon

Håkon er 30 år og er fra en by på Østlandet. Han bor nå i en annen by på Østlandet og jobber der. Han var periodevis mye i kirken i barndommen. Faren var prest og det var naturlig å være i kirken på grunn av det. Foreldrene var aktive i kirken og han deltok på gudstjenester, søndagsskole og klubb. I ungdomstiden var han mindre aktiv i kirken, både før og etter konfirmasjon. Da ble han mer opptatt av idrett. Han ble etter hvert mer kritisk til kristendommen. Med alderen blir han mer og mer distansert. Det føltes naturlig å skulle konfirmere seg i kirken, da faren var prest. På videregående var

han igjen aktiv i kirken. Han hadde noen kristen venner, men snakket ikke med dem om religion. Etter videregående var han kun i kirken på julaften og ved konfirmasjon og så videre. Han ønsker fortsatt å være medlem av Den norske kirke selv om han ikke tror i dag og kaller seg for ateist. Han opplever å ha med seg gode verdier fra kristendommen. Han har døpt barnet sitt i kirken og ser ikke bort ifra å gifte seg der heller. Dette handler for han om tradisjon.

Johannes

Johannes er 27 år og kommer fra en by på Østlandet. Han bor og jobber i en annen by på Østlandet. Johannes kommer fra en kristen familie og har vært aktiv i kirken som barn. Han har blant annet deltatt på søndagsskole og leir. Hjemme ble det ikke snakket om tro. I ungdomstiden var han med i kor på bedehuset. Musikken var veldig viktig for ham. Kirkelig konfirmasjon var vanlig i familien hans og det var derfor helt naturlig å velge det. Han var skuffet over at de lært lite i konfirmasjonstiden. På denne tiden tenkte han lite over tro. På videregående opplevde han etter hvert å reflektere rundt religiøse spørsmål. Han begynte å bevege seg bort fra kirken og er ikke kristen i dag. Han er allikevel en del i kirken, da han har valgt å ta en utdanning som fører til en kirkelig stilling. Johannes vil ikke melde seg ut av kirken, men kommer ikke til å delta i menighetslivet. Han vil ikke døpe barna sine i kirken, men er litt mer usikker når det kommer til giftemål. Han liker å gå til gudstjeneste og skulle ønske han var kristen, samtidig som han føler en befrielse over at han ikke er det.

Eirik

Eirik er 21 år og kommer fra et tettsted på Østlandet. Han bor og jobber i en by på Østlandet. I barndommen deltok han i kor, men var ikke så aktiv i kirken ellers. I barndommen snakket han ikke med venner eller familie om tro. Han valgte å konfirmere seg i kirken fordi det var det vennene hans gjorde. Han husker spesielt konfirmasjonsleiren som negativ. Han hadde en opplevelse av at lederne ville prøve å gjøre det kult, noe som ikke fungerte for ham. Etter konfirmasjonen begynte han å tenke mer rundt religiøse spørsmål og kom frem til at han ikke trodde og ville melde seg ut av kirken. Etter dette har han ikke vært i kirken utover begravelser og ønsker heller ikke å ha noe med kirken å gjøre. Han tenkte mye på eksistensielle spørsmål på videregående og hadde et ønske om å ha noe å tro på. Han tror ikke han kommer til å døpe fremtidige barn eller gifte seg i kirken. Samtidig kommer det an på hva partneren har lyst til.

Aleksander

Aleksander er 29 år og kommer fra et tettsted på Østlandet. Han bor og studerer i en by på Østlandet. Han var aktiv i kirken som barn gjennom koret, selv om familien hans ikke var aktive i kirken. Han dro også jevnlig på gudstjenester som barn, og dro gjerne alene. Han følte at det var naturlig å skulle konfirmere seg i kirken. Undervisningen var litt kjedelig, men konfirmasjonstiden var bra. Etter konfirmasjonen fortsatte han å være aktiv i kirken. Han var blant annet leder på leir, årene etter. På videregående var han mindre i kirken, da var det andre ting han ble mer opptatt av, som venner. Han opplever at troen hans har endret seg. Det som står igjen, er troen på noe større. En periode valgte han å melde seg ut av kirken, men meldte seg inn igjen. Han bestemte seg for å ta en utdanning som fører til en kirkelig stilling etter videregående og har kontakt med kirken gjennom det. Han er usikker på om han vil døpe eventuelle fremtidige barn i kirken, men er sikker på at han ikke vil gifte seg der, da han mener det å gifte seg først og fremst er en juridisk handling.

Espen

Espen er 24 år og kommer fra et tettsted på Vestlandet. Han bor i en by på Vestlandet og studerer der. Han var mye i kirken som barn. Foreldrene var veldig aktive i kirken. Da han var barn trodde han at alle var kristne. Å konfirmere seg var helt naturlig for ham, det var ikke et spørsmål engang. På konfirmasjonsleiren mistrikket han veldig, men han syntes at det sosiale miljøet i konfirmasjonsgruppen var bra. Etter konfirmasjonen ville han gjerne bli konfirmasjonsleder, men ble ikke spurt. Det opplevde han som rart og sårt. På videregående begynte han å ha mindre kontakt med kirken. Han ble mer aktiv i en frimenighet, men trakk seg etter hvert ut derfra. I dag er han veldig aktiv i kirken, både på gudstjenester og i ungdomsarbeidet. Troen hans har endret seg litt, men han har alltid hatt et forhold til kristen tro og kaller seg kristen. Espen har valgt en utdanning som fører til en kirkelig stilling. Han vil døpe barna sine og gifte seg i kirken.

5 DE ANSATTES PERSPEKTIV PÅ ARBEIDET MED UNGDOM I DEN NORSKE KIRKE

Den norske kirke jobber mye med å være aktuelle for ungdom og utarbeider stadig nye måter for å nå ungdommene i menighetene på. Ungdom er i en alder hvor de blir mer selvstendige og hvor de blir mer opptatt av egne interesser og ønsker. Slik vi så innledningsvis, peker statusrapporten for trosopplæringsarbeidet fra 2017 på at det er krevende å få bred oppslutning om tiltak for ungdom etter konfirmasjonstiden. Tall fra 2019 viser at oppslutningen rundt breddetiltak året etter konfirmasjonen kun ligger på ti prosent.⁶ Til sammenligning ligger oppslutning rundt konfirmasjonen på rundt 80 prosent av dømte 15-åringer (Den norske kirke 2020a, 21, 23). Det betyr at kirken mister kontakten med mange etter konfirmasjonen. Kan de kirkelige ansatte si oss noe om hva som kan være bakgrunnen for at det er lav oppslutning om tiltak for ungdom etter konfirmasjonen, og har de ansatte noen idé om hvordan de kan få ungdommene til å komme til kirken?

I denne første analysedelen av rapporten skal vi se nærmere på funn fra spørreundersøkelsen vi gjennomførte blant ansatte med ansvar for ungdom i Den norske kirke. Vi har spurt de kirkelige ansatte om deres vurderinger av arbeidet rettet mot ungdom, fordi dette kan gi oss et bedre innblikk i hva som gjøres og hva som fungerer og ikke. I dette kapitlet skal vi derfor se på hva som kjennetegner ungdomsarbeidet, hva de ansatte oppfatter som de viktigste målene og temaene å ta opp i arbeidet, og til slutt hva som gjør at enkelte ungdommer blir værende i kirken, mens andre ikke gjør det.⁷ De ansatte blir referert til som respondenter i kapitlet.

5.1 KIRKENS TILBUD OG AKTIVITETER FOR UNGDOM

Dette delkapitlet tar for seg hva slags tilbud og aktiviteter for ungdom de ansatte har i menighetene de jobber i. Her ser vi på hvilke konkrete tiltak som gjennomføres for ungdom og eventuelle grunner til at tiltak ikke blir gjennomført. Vi undersøker hvilken type kontakt de ansatte har med ungdommer i sin menighet. Videre ser vi på hvilke organisasjoner og institusjoner kirken samarbeider med i ungdomsarbeidet.

Kontakt med ungdom

Hva slags kontakt har de ansatte med ungdom og hvilket omfang har denne kontakten? Tabell 2 viser andelen av ansatte som har kontakt med ungdom daglig, ukentlig, månedlig og årlig. Nesten to av tre ansatte rapporterer om ukentlig kontakt med ungdom. Det betyr at mange har kontakt med ungdom på en regelmessig basis. Likevel kan det være at den ukentlige kontakten finner sted i sammenheng med konfirmasjonsundervisningen og ikke som del av kontinuerlige tiltak eller gudstjenester. Tallene sier oss ikke noe om hvor mange de ansatte har kontakt med og det kan altså handle om noen få ungdommer. Én av fire har månedlig kontakt med ungdom, og omtrent én av ti har daglig kontakt. Daglig kontakt med ungdom er altså lite utbredt blant de ansatte. Nedenfor skal vi se nærmere på i hvilke situasjoner denne kontakten forekommer.

⁶ Dette tallet inkluderer ikke kontinuerlige tilbud og andre tilbud i årene etter konfirmasjonen.

⁷ I analysen presenterer vi som regel alle i utvalget i tabeller og figurer. Da utvalget er relativt lite er det ikke hensiktsmessig å undersøke de enkelte yrkesgruppene i kirken i forhold til hverandre i analysen. Det er heller ikke hensiktsmessig å undersøke grupper på bakgrunn av geografi av samme grunn.

Tabell 2 Kontakt med ungdom

	Andel
Ukentlig	62
Månedlig	24
Daglig	11
Årlig	2
Vet ikke	1
Total	100

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 200. «Hvor ofte har du kontakt med ungdom i forbindelse med din stilling?» Prosent.

Det er særlig gjennom konfirmantundervisningen at menighetene har kontakt med ungdom. Så hva skjer når ungdommene er ferdige med undervisningen? Er det slik at kirken holder kontakt med de unge etter at konfirmasjonsperioden er ferdig? De fleste ansatte oppgir at de kun har kontakt med noen få fra konfirmantkullet i 2018⁸ (se Tabell 3). Dette reflekterer situasjonen vi så innledningsvis i dette kapitlet, hvor oppslutning om konfirmasjon ligger på om lag 80 prosent, mens oppslutningen rundt breddetiltak året etter konfirmasjonen ligger på ti prosent⁹ (Den norske kirke 2020a, 21–23).

Tabell 3 Kontakt med ungdom etter konfirmasjonen

	Andel
De fleste eller alle	6
Cirka halvparten	8
Under halvparten	28
Noen få	52
Ingen	4
Vet ikke	4
Total	102

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 194. «Hvor stor andel av konfirmantkullet i 2018 vil du anslå at menigheten fremdeles har kontakt med?» Prosent.

28 prosent sier at de har kontakt med under halvparten av ungdommene. Bare seks prosent har kontakt med de fleste eller med alle. Det vitner om at en del ungdommer forsvinner ut av kirken etter at de er konfirmerte. Mange av disse hadde kanskje ikke fast kontakt med kirken før konfirmasjonen heller, så her er bildet sammensatt. Om vi for eksempel ser på trosopplæringstiltaket *Lys våken*, som er et overnattingsopplegg for elleveåringer i kirken, ser vi at oppslutningen er på rundt 20 prosent (Den norske kirke 2020a, 21). Det betyr at mange unge som konfirmerer seg i kirken kanskje ikke har vært spesielt aktive på trosopplæringstiltak i barneårene heller. Samtidig er det fortsatt en ikke ubetydelig andel som beholder kontakt med kirken. Tidligere forskning blant konfirmanter (Høeg og Krupka 2014, 199) viser at sosiale forhold har betydning for unges kirkelige engasjement, slik som det at en har deltatt på konfirmantleir og at det er et stort ungdomsmiljø i kirken.

Tilbud, tiltak og arrangementer for ungdom

Tall fra kirkelig årsstatistikk for 2019 viser at menighetenes antall innrapporterte tilbud for unge er stabilt. For aldersgruppen 13 til 17 år ble det meldt om 1770 tilbud, og for aldersgruppen 18 til 30 år ble det meldt om 500 tilbud i 2019 (Den norske kirke 2020a, 37). I Figur 1 ser vi hvilke typer tilbud de ansatte har hatt for ungdom i løpet av det siste året. De alle fleste (80 prosent) tilbyr ledertrening til

8 Undersøkelsen ble hovedsakelig gjennomført i 2019, så respondentenes svar her fanger fortrinnsvis opp kontakt med konfirmanter fra 2018.

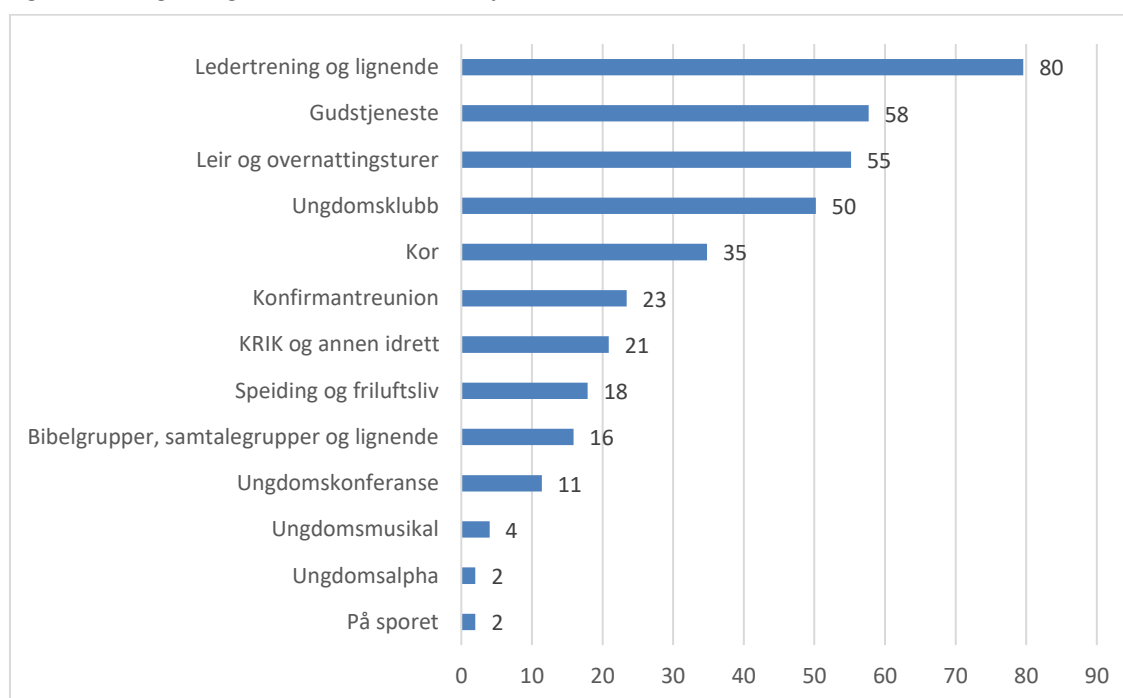
9 Dette tallet inkluderer ikke kontinuerlige tilbud og andre tilbud i årene etter konfirmasjonen.

ungdom. Ledertrening har etablert seg som et viktig tilbud i ungdomsarbeidet etter konfirmasjonen i Norge, i likhet med andre land (Høeg og Krupka 2017, 186). At så mange som åtte av ti har tilbud om ledertrening, bekrefter viktigheten og utbredelsen av dette tilbudet.

Over halvparten av de spurte forteller at de har gudstjenester for ungdom. Ungdomsgudstjeneste er nettopp et tiltak flere av de ansatte trekker frem i det åpne spørsmålet om hvilke aktiviteter som blir gjennomført for ungdom. Leir og overnattingsturer er også ganske utbredte tiltak. Typer leir og overnattingsturer som blir nevnt er: vinterleir, påskeleir og nyttårsleir. På leir får ungdommene tid til å både bli kjent med hverandre og med de voksne som er med.

Som vi ser i Figur 1 er det mange som gjennomfører ungdomsklubb og kor. Mange arrangerer også konfirmantreunion og har samarbeid med KRIK (Kristen Idrettskontakt).

Figur 1 Tiltak og arrangement utenom konfirmasjon

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 201. «Hvilke tiltak/arrangement utenom konfirmasjon har dere hatt for ungdom i aldersgruppa 13 til 18 år i løpet av det siste året?» Prosent.

Siden menigheter driver arbeidet mot ungdom på litt forskjellige måter og vårt spørreskjema ikke fanger opp alle tiltakene som blir gjort rundt omkring i landet, valgte vi å også stille et åpent spørsmål om hvilke tilbud som finnes for ungdom utover konfirmasjon. I de åpne svarene beskrives mange ulike tilbud og tiltak. Det er ikke mulig å gå inn på alle her, men vi har gjort en gjennomgang og sett på tilbudene flere nevner og som ikke på forhånd var inkludert i spørreskjemaet vårt. Mange arrangerer for eksempel filmkvelder eller har filmklubber i sin menighet. Andre kaller det «kirkekino». Tiltak som også blir nevnt er fester av ulike slag som sommerfest, adventsfest eller myndighetsfest. *Helt Ærlig* blir nevnt av noen. Dette er et dialogkonsept utviklet av Bøler menighet i Oslo og handler om å snakke om tabubelagte temaer. Noen nevner seminarer og andre arrangementer spesielt for ungdom. Reunion av ulike slag blir nevnt av flere. Sosiale medier, som Snapchat, inkluderes også som et tiltak rettet mot ungdom.

Det er hele 92 prosent av respondentene som sier at de har et tilbud for ungdom etter konfirmasjonen i menigheten de jobber (analyser ikke gjengitt). Av type tiltak er det særlig ledertrening som er utbredt. Ambisjonen er å inkludere ungdom i kirkens ungdomsarbeid og å få dem til å delta på leirer og så videre. Ellers er det også en del menigheter som tilbyr kontinuerlige tiltak som ungdomsklubb, KRIK og kor slik som Ten Sing. I tillegg til arrangementer rettet mot ungdom, er det også 32 prosent av respondentene som har et tilbud for unge voksne, det vil si de som er 19 år eller eldre (analyser ikke gjengitt).

Om vi ser på kjønnsfordelingen blant de som deltar på tilbud for ungdom ser vi at det hovedsakelig er en jevn kjønnsfordeling blant de som deltar på aktivitetene etter konfirmasjonen (se Tabell 4). Men mange sier også at arrangementene har størst oppslutning blant jenter.

Tabell 4 Kjønnsfordeling ved deltakelse på aktiviteter etter konfirmasjonen

	Andel
Bare jenter	2
Flest jenter	44
Omtrent like mange jenter og gutter	50
Flest gutter	4
Vet ikke	1
Total	101

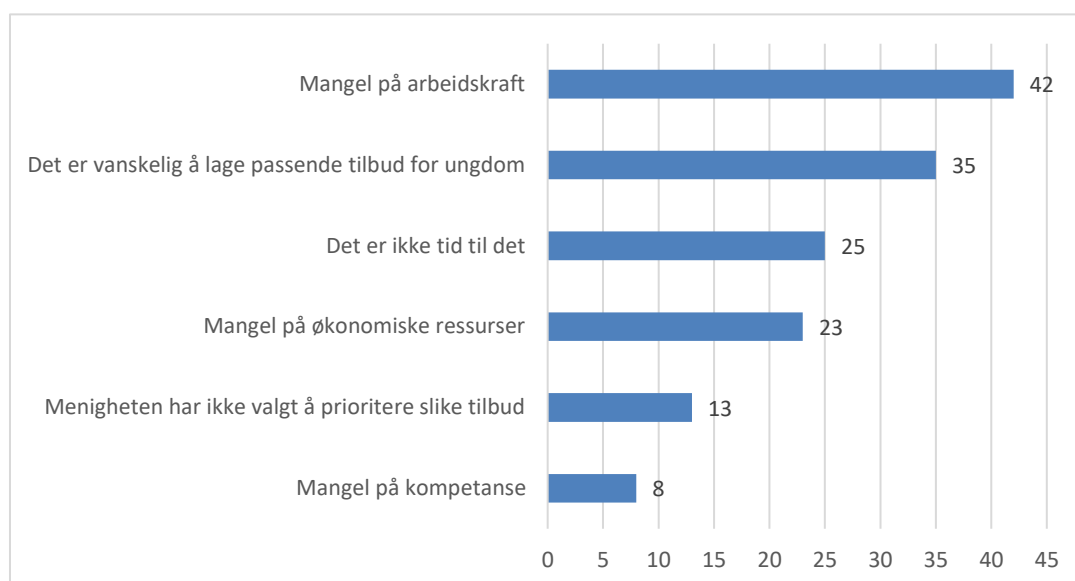
Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 184. «Hva er den typiske kjønnsfordelingen på de som deltar på kirkens aktiviteter for ungdom etter konfirmasjonen?» Prosent.

Grunner for at menigheten ikke planlegger tilbud for ungdom

Noen menigheter har færre tilbud for ungdom enn andre. Vi spurte de ansatte om hvorfor de ikke planlegger tiltak for ungdom. Er det ungdommen det er vanskelig å komme i kontakt med, handler det om menighetens ressurser eller er det andre faktorer som spiller inn?

Som vi ser i Figur 2 er mangel på arbeidskraft er den vanligste grunnen for hvorfor tilbud til ungdom ikke blir planlagt. Flere mener også at det er vanskelig å lage passende tilbud for ungdom. Dessuten peker flere på at det rett og slett ikke er tid til det eller at det er en mangel på økonomiske ressurser.

Figur 2 Grunner for at menigheten ikke planlegger tilbud for ungdom

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 184. «Hvis menigheten ikke planlegger tilbud for ungdom utover konfirmasjon, hva er de viktigste grunnene for det? (flere svar mulig)» Prosent.

Med andre ord er det ulike typer grunner for hvorfor menighetene ikke lager tilbud eller tiltak til ungdom. Det dreier seg både om hva arbeidssituasjonen til de ansatte tillater, om det er mangel på tid, arbeidskraft eller ressurser, og om utfordringer knyttet til utformingen av tilbud som passer for ungdom.

Under «Annet» har de ansatte hatt mulighet til å komme med egne kommentarer om hva de mener er grunnen til at tiltak rettet mot ungdom ikke planlegges. En gjennomgående kommentar er at det er få ungdommer som møter opp på tilbudene og at det er lite engasjement blant dem. Når det er få som møter opp, blir heller ikke tilbudene prioritert. Dette gjelder selvfølgelig ikke alle, og noen ansatte vektlegger at det ikke er en relevant problemstilling, da de har et stort ungdomsarbeid der de jobber.

Tabell 5 Ungdommens interesse og kjønnsbestemte interesser

	Ungdom viser liten interesse	Kjønnsbestemte interesser
Sterkt uenig	5	7
Uenig	15	38
Verken uenig eller enig	18	29
Enig	49	24
Sterkt enig	13	2
Vet ikke	1	1
Total	101	101

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 200. «I hvilken grad er du enig eller uenig følgende utsagn: Det er krevende å gjennomføre tiltak for ungdom fordi målgruppen viser liten interesse.» N = 201. «I hvilken grad er du enig eller uenig følgende utsagn: Det er krevende å lage et tilbud som passer både gutter og jenter i ungdomstiden fordi de har så ulike interesser.» Prosent.

Tabell 5 viser at 62 prosent av respondentene at de er «enig» eller «sterkt enig» i påstanden om at ungdoms lave interesse gjør det krevende å gjennomføre tiltak. Vi spurte også de ansatte om det er krevende å lage et tilbud som passer både for gutter og jenter i ungdomstiden. I Tabell 5 ser vi at mange (45 prosent inkludert både de som sier «sterkt uenig» og «uenig») av respondenten er uenig i dette.

Men en betydelig andel (24 prosent) sier seg «enig» i at det er krevende å lage opplegg som passer begge kjønn.

Avlysning av planlagte tilbud

En side ved menighetens ungdomsarbeid er hvorvidt tiltak planlegges eller ei. En annen side er hvorvidt planlagte arrangementer av ulike grunner blir avlyst. Vi har spurt de ansatte om planlagte arrangementer har blitt avlyst de siste 12 månedene. I Tabell 6 ser vi at over halvparten av respondentene melder om at dette har skjedd en eller flere ganger. Så hva kan være grunnene for at de må avlyse?

Tabell 6 Ikke gjennomføring av planlagte tilbud for ungdom

	Andel
Ja, en eller to ganger	46
Ja, flere ganger	8
Nei	40
Ikke aktuelt	3
Vet ikke	4
Total	101

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 200. «I løpet av de siste 12 månedene, har det hendt at planlagte arrangement/tiltak/tilbud for ungdom i menigheten ikke blir gjennomført?» Prosent.

Over halvparten, 65 prosent, sier at det er for få som melder seg på tilbudene (se Tabell 7). 31 prosent av de ansatte oppgir at det ikke er noen interesse fra ungdommenes side. (Noe som samsvarer med funnene i Tabell 5 som også viser at mange ansatte opplever at ungdommene viser liten interesse.) 20 prosent angir at tilbud ikke har blitt gjennomført fordi informasjonen om dem ikke når ut til ungdommene.

Tabell 7 Grunner for at planlagte tilbud ikke blir gjennomført

	Andel
Det er for få som melder seg på	65
Det er ingen interesse fra ungdommenes side	31
Det er vanskelig å nå frem til ungdommen med relevant informasjon om tilbudene	20
Annet	26

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 107. «Hvis planlagte tilbud for ungdom ikke blir gjennomført i menigheten, hva er de viktigste grunnene for det?» Flere svar mulig. Prosent.

Blant grunnene respondentene selv trekker frem under «Annet», er bemanningssituasjonen, på grunn av sykdom, tidspress og mangel på ressurser.

Involvering av ungdom i planleggingen og uformelle samtaler med ungdom

Litt over halvparten av de spurte opplever altså å måtte avlyse tilbud for ungdom. I stor grad handler dette om at for få melder seg på og at det ikke er noen interesse fra ungdommenes side. Men hvor flinke er de ansatte selv til å involvere ungdommen i planleggingen?

Det er nesten ingen av respondentene som svarer at de *ikke* involverer ungdommen i planleggingen av tilbud (se Tabell 8). 42 prosent oppgir at ungdom «ofte» inkluderes i planleggingen, og for 39 prosent gjøres dette «innimellom».

Tabell 8 Involvering av ungdom i planleggingen og uformelle samtaler

	Involvering av ungdom	Uformelle samtaler
Ja, ofte	42	28
Ja, innimellom	39	65
Ja, en sjelden gang	16	6
Nei, aldri	3	2
Total	100	101

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 201. «Hender det at du involverer ungdom i planleggingen av tilbudet/tiltakene/arrangementene for ungdom?» N = 198. «Hvis du ser bort fra de planlagte arrangementene dere har for ungdom i menigheten, hender det at du har uformelle samtaler med ungdom?» Prosent.

Hva en slik involvering innebærer, får vi eksempler på gjennom respondentenes svar på det åpne spørsmålet om hvordan man når best frem til ungdom. En ansatt sier for eksempel dette om å inkludere ungdom i forslag og planlegging av tilbud:

Det er viktig at ungdommene er med på å si noe om hva de synes er viktige tilbud etter konfirmasjonen. Ungdomsklubb, kor, ledertrening kan være noen forslag. Men hva ungdomsklubben skal inneholde, er det viktig å ha ungdommene med på drøfting av, tenker jeg.

En annen ansatt har en liknende oppfatning: «Når ungdommene selv får være med å si hva som er relevant for dem og på hvilken måte vi skal ta opp ulike tema, så kommer de og tiltaket blir bra!»

Ansatte som forholder seg til ungdom i sitt arbeid, gjør ikke dette kun gjennom tiltak og arrangementer i menigheten. Kontakten med ungdom kan også oppstå på andre måter. Derfor er det interessant å vite i hvilken grad de ansatte har uformelle samtaler med ungdom.

Vi finner at to av tre respondenter har av og til uformelle samtaler med ungdom, mens om lag én av tre har det ofte (se Tabell 8). Og i de åpne svarene vektlegger flere ansatte at «personlige» og «likeverdige» samtaler er viktig når de vil nå frem til ungdommen. Å ha nok tid til gode samtaler trekkes også frem som viktig av de ansatte.

Prioriteres ungdom i kirkens arbeid?

Er det slik at respondentene mener at det er viktigere at kirken prioriterer tilbud for barn *foran* tilbud for ungdom? Hele 66 prosent sier seg «uenig» eller «sterkt uenig» i dette utsagnet (se Tabell 9). 23 prosent er «verken uenig eller enig», mens ikke ubetydelige ti prosent sier seg mer eller mindre «enig» i at det er viktigere med et barnearbeid enn ungdomsarbeid. Men de fleste ansatte mener altså at arbeid rettet mot ungdom er like viktig som arbeid rettet mot barn. Det er imidlertid ikke overraskende at ansatte som jobber med ungdom svarer at de oppfatter ungdom som en viktig aldersgruppe.

Tabell 9 Prioritering av aldersgruppen

	Andel
Sterkt uenig	27
Uenig	39
Verken uenig eller enig	23
Enig	4
Sterkt enig	6
Vet ikke	1
Total	100

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 201. «I hvilken grad er du enig eller uenig følgende utsagn: Det er viktigere at kirken har et tilbud for barn enn for ungdom». Prosent.

Ungdommens opplevelse av kirkens innsats for ungdom

Til nå har vi blant annet sett at de ansatte inkluderer ungdommene i planleggingen av tilbudene og opplever ungdommen som en viktig gruppe å lage tilbud for. Men hvordan opplever de ansatte at *ungdommene selv* vurderer tilbudene som blir organisert og de ansattes arbeid? For å få et bedre innblikk i de ansattes inntrykk av hvordan ungdommen selv opplever og vurderer tilbudene i kirken, bad vi respondentene ta stilling til en rekke påstander om dette. I Tabell 10 ser hvordan de ansatte har vurdert påstanden: «Ungdom verdsetter det som blir gjort for dem i kirken». Flertallet av de ansatte (68 prosent) er «enig» eller «sterkt enig» i dette. Veldig få, kun seks prosent, er derimot «uenig» i påstanden, men ikke en ubetydelig del (22 prosent) synes å mene at det er vanskelig å gi en vurdering av hvorvidt ungdommen setter pris på kirkens ungdomsarbeid eller ei.

Tabell 10 Ungdommens opplevelse av kirkens innsats for ungdom

	Ungdom verdsetter det som blir gjort for dem i kirken	Ungdom anser ikke ansatte i kirken som relevante samtalepartnere
Sterkt uenig	0	12
Uenig	6	52
Verken uenig eller enig	22	21
Enig	53	9
Sterkt enig	15	1
Vet ikke	4	5
Total	100	100

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 199. «I hvilken grad er du enig eller uenig følgende utsagn: Ungdom verdsetter det som blir gjort for dem i kirken.» N = 201. «I hvilken grad er du enig eller uenig følgende utsagn: Ungdom anser ikke ansatte i kirken som relevante samtalepartnere.» Prosent.

Spørreundersøkelsen forsøkte å få fatt på om de ansatte tenker at ungdommene selv ser ansatte som relevante å snakke med. I Tabell 10 ser vi at 64 prosent er «uenig» eller «sterkt uenig» i at ungdom *ikke* anser ansatte i kirken som relevante samtalepartnere. De ansatte tenker altså i stor grad at ungdommen ser på dem som er relevante samtalepartnere.

Betydningen av venner for deltakelse i kirken og prioriteringer av fritidsaktiviteter

Undersøkelsen viser altså at de ansatte opplever at ungdom verdsetter det som blir gjort for dem i kirken og at de ansatte anses som relevante samtalepartnere. Så hva gjør at noen ungdom likevel ikke deltar på kirkelige aktiviteter? Vi ønsket å undersøke dette spørsmålet nærmere og bad respondentene om å vurdere påstandene om at ungdom kun deltar på aktiviteter i kirken hvis venner er med og at ungdom heller prioriterer fritidsaktiviteter fremfor kirken.

Tabell 11 Betydningen av venner og fritidsaktiviteter for ungdommers deltakelse i kirken

	Ungdom deltar kun på aktiviteter i kirken hvis venner er med	Ungdom prioriterer heller fritidsaktiviteter enn kirken
Sterkt uenig	1	1
Uenig	8	5
Verken uenig eller enig	18	19
Enig	47	59
Sterkt enig	25	16
Vet ikke	1	1
Total	100	101

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 199. «I hvilken grad er du enig eller uenig følgende utsagn: Ungdom deltar kun på aktiviteter i kirken hvis venner er med.» N = 201. «I hvilken grad er du enig eller uenig følgende utsagn: Ungdom prioriterer heller fritidsaktiviteter enn kirken.» Prosent.

Det er en stor enighet blant ansatte om at ungdom kun deltar på kirkelige aktiviteter, hvis venner er med (se Tabell 11). Hvis ikke venner er til stede, blir terskelen høyere for å delta selv. Flere av de ansatte peker nettopp på betydningen av venner da de ble spurt om hvordan man når best frem til ungdom. En respondent skrev: «Trygge de [ungdommene] på at noen de kjenner kommer».

Kan det være andre grunner for at ungdommer ikke deltar på aktiviteter i kirkens regi? En annen påstand de ansatte har vurdert, er i hvilken grad de er enig eller uenig i at ungdom heller prioriterer fritidsaktiviteter enn kirken. Flesteparten av de spurte, 75 prosent, er «enig» eller «sterkt enig» at dette er tilfelle (se Tabell 11). Kun seks prosent er «uenig» eller «sterkt uenig». Som vi har diskutert i kapittel 2, så har ungdom har i dag mange forskjellige arenaer å være aktive på, og kirken er ikke nødvendigvis den arenaen ungdommer velger først. Dette konkurranseforholdet mellom kirkelige aktiviteter og andre aktiviteter redegjorde ungdommene for i Høeg og Krupkas (2014, 197) studie. Informantene i studien valgte fritidsaktiviteter som de opplevde som mest givende og sosialt – uavhengig av om disse var i kirkelig regi eller ikke.

Når kirken må konkurrere med andre tilbud, så blir tidspunkt viktig. Hvis tidspunkt kolliderer med andre fritidsaktiviteter, blir gjerne sistnevnte prioritert. En ansatt skriver for eksempel: «Tidspunkt er svært viktig, det vil si en må være i dialog med ungdom på når flest mulig ikke [har] andre ting som skjer». En annen skriver: «Ikke for tidlig på dagen, og ikke samtidig som mye annen organisert aktivitet foregår».

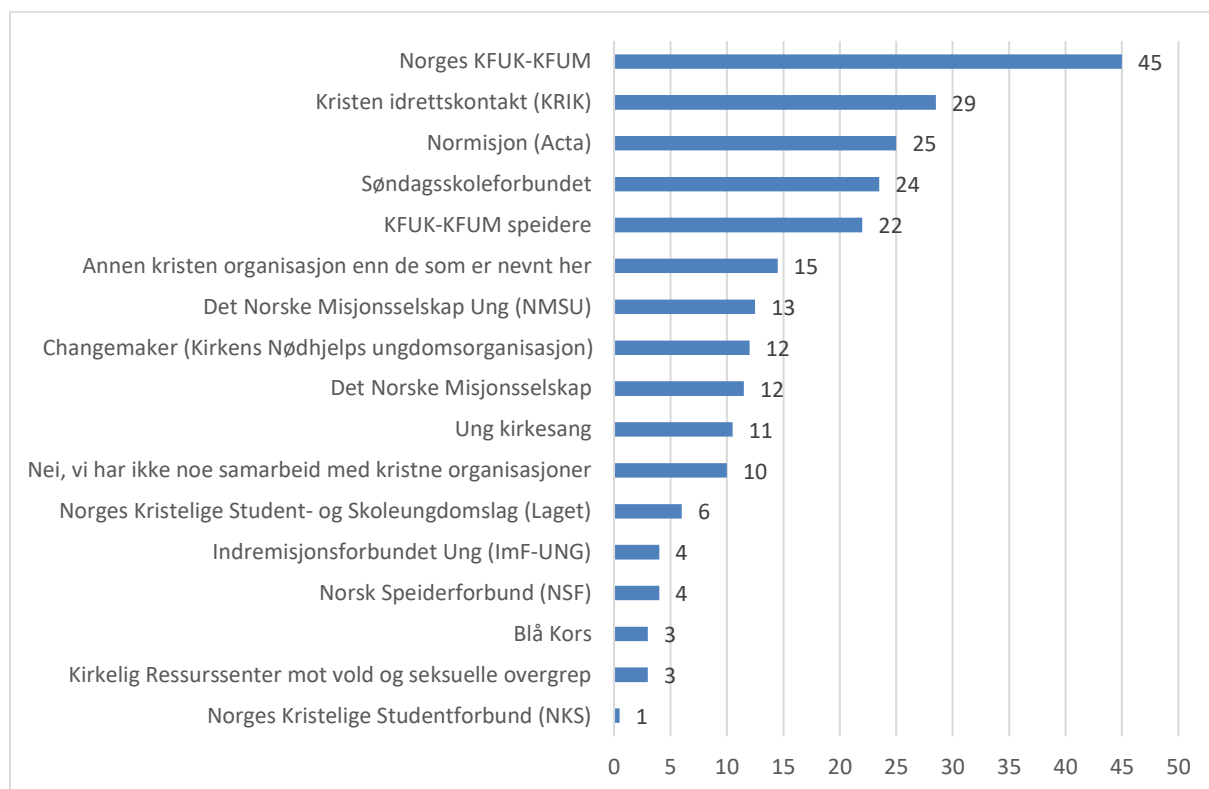
Samarbeid med andre i kirkens ungdomsarbeid

I Den norske kirke har menighetene mulighet for å samarbeide med både kristne og ikke-kristne organisasjoner og med institusjoner slik som skolen. Hva slags samarbeid finnes og hvem samarbeides det mest med i arbeidet med ungdom?

Samarbeid med kristne organisasjoner

Figur 3 viser hvilke kristne organisasjoner de ansatte har et samarbeid med i ungdomsarbeidet i sin menighet. Helt øverst på listen ser vi Norges KFUK-KFUM. Hele 45 prosent av menighetene har et samarbeid med dem. Kristen idrettskontakt (KRIK) er også en relativt vanlig samarbeidspartner da 29 prosent av de ansatte sier de samarbeider med KRIK. Andre samarbeidspartnere som nevnes av flere av respondentene, er Normisjon (Acta), Søndagsskoleforbundet og KFUK-KFUM speiderne.

Figur 3 Samarbeid med kristne organisasjoner i ungdomsarbeidet

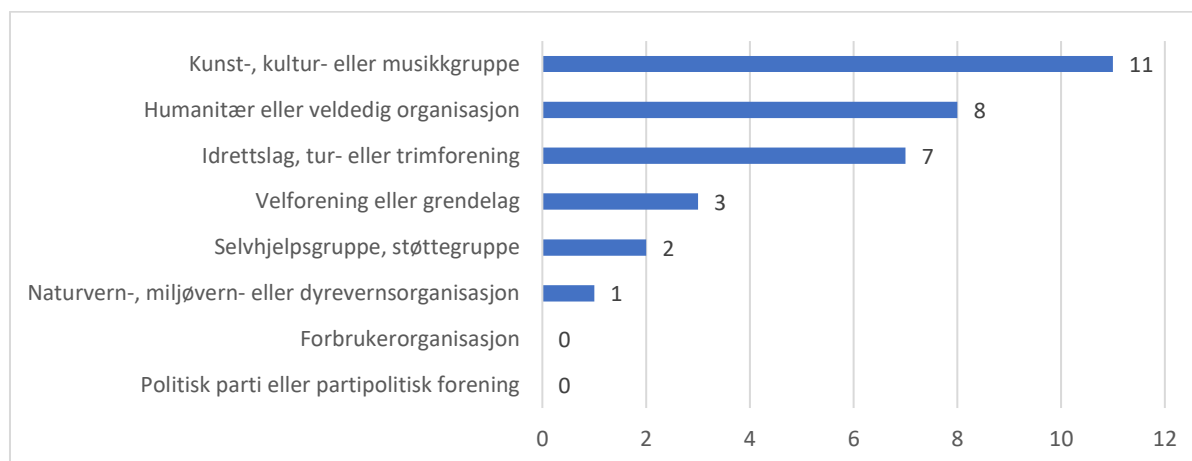

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 198. «Samarbeider menigheten du jobber i med noen av følgende kristne organisasjoner i ungdomsarbeidet?» Prosent.

Samarbeid med organisasjoner

Hvilke andre organisasjoner enn de kristne har menighetene et samarbeid med i ungdomsarbeidet? Figur 4 viser at samarbeid med andre typer organisasjoner enn de kristne faktisk er lite utbredt. Kun elleve prosent har et samarbeid med en kunst-, kultur- eller musikkgruppe, åtte prosent samarbeider med en humanitær eller veldedig organisasjon og syv prosent har samarbeid med idrettslag, tur- eller trimforening.

Figur 4 Samarbeid med andre organisasjoner i ungdomsarbeidet

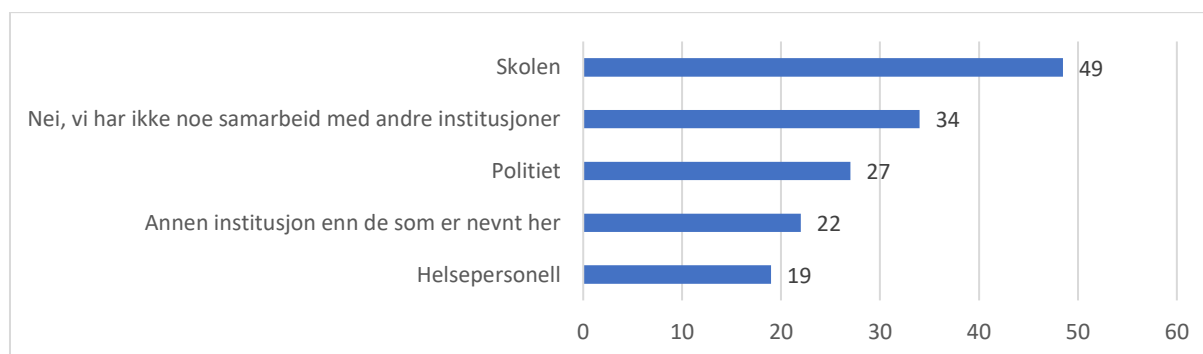

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 190. «Samarbeider menigheten du jobber i med andre organisasjoner i ungdomsarbeidet?» Prosent.

Samarbeid med institusjoner

Om vi derimot ser på samarbeidet med offentlige institusjoner, er situasjonene en litt annen. Figur 5 viser at om lag halvparten av de spurte har et samarbeid med skolen. Relativt mange, 34 prosent, sier imidlertid at de ikke har noe samarbeid med andre institusjoner.

Figur 5 Samarbeid med andre institusjoner i ungdomsarbeidet

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 194. «Samarbeider menigheten du jobber i med andre institusjoner i ungdomsarbeidet?» Prosent.

Oppsummert ser vi at de ansatte har mest samarbeid med kristne organisasjoner i sitt arbeid med ungdom. Utover dette har de noe samarbeid med institusjoner, og da særlig skolen. Det er derimot lite samarbeid med ikke-kristne organisasjoner.

5.2 STRUKTURELLE RAMMER FOR UNGDOMSARBEIDET I DEN NORSKE KIRKE

I dette delkapittelet skal vi se nærmere på de strukturelle rammene for ungdomsarbeidet i Den norske kirke. For å undersøke dette, skal vi undersøke i hvilken grad de ansatte opplever at de har nok ressurser (arbeidskraft, tid, penger) til ungdomsarbeidet. Vi skal også undersøke hvor vanlig det er å samarbeide med andre, hvor lett det er å få hjelp av frivillige, og hvilken grad de ansatte opplever at ungdomsarbeid prioriteres.

Ressurser

17 prosent av de ansatte sier at de «i svært stor grad» eller i «stor grad» opplever at de har tilgang på tilstrekkelig med ressurser til ungdomsarbeid (se Tabell 12). Halvparten av respondentene opplever dette i «noen grad», mens 31 prosent, mener at dette i «liten grad» eller «ikke i det hele tatt» er tilfelle.

Tabell 12 Tilstrekkelig med ressurser?

	Andel
Ja, i svært stor grad	3
Ja, i stor grad	14
I noen grad	50
I liten grad	20
Ikke i det hele tatt	11
Vet ikke	1
Total	99

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 201. «Opplever du at det er tilstrekkelig med arbeidskraft, tid og penger til arbeid rettet mot ungdom der du jobber?» Prosent.

Vi observerte ovenfor (i Figur 2) at mangel på arbeidskraft den viktigste grunnen for at tilbud for ungdom ikke planlegges. En av respondentene tar opp dette temaet som svar på spørsmålet om hvordan man når best frem til ungdom:

Jeg tror ikke på at tiltak skapt av voksne med lite til ingen innblanding i fra ungdommen vil fungere, og det er ikke veien å gå. Problemet med dette er at det krever mer ressurser i fra staben å kunne sette seg ned å planlegge med ungdommen. Dette i dagens kirkelandskap er jo ikke akkurat det letteste, ettersom at det ikke alltid er nok ansatte eller store nok stillinger til at en har tid til å gjøre det. Her i menigheten er det kun jeg som har muligheten til å satse på barne- og ungdomsarbeid. Men jeg er kun én, og må da ta et valg. Barn eller ungdom. Jeg sprenger timene mine hver eneste uke i forsøket på å dekke alle, men det er rett som det er ikke mulig.

I denne ansattes tilfelle er det altså mangel på arbeidskraft og kollegaer i barne- og ungdomsarbeidet som gjør at tilbud for ungdom ikke blir gjennomført i den grad som en skulle ønske.

Med tanke på dette, er det ikke så overraskende at hele 88 prosent av respondentene mener at Den norske kirke burde bruke flere ressurser på ungdomsarbeidet (se Tabell 13). Ingen i utvalget er uenig i dette. Det betyr at de ansatte opplever at ungdom er en gruppe det burde bli satset mer på i kirken.

Tabell 13 Ressursbruk på ungdomsarbeid

	Andel
Sterkt uenig	0
Uenig	0
Verken uenig eller enig	10
Enig	41
Sterkt enig	47
Vet ikke	2
Total	100

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 201. «I hvilken grad er du enig eller uenig i følgende utsagn: Den norske kirke burde bruke flere ressurser på ungdomsarbeid.» Prosent.

Samarbeid med andre og tilgang på frivillige

For at et godt ungdomsarbeid skal finne sted, kan det kreve at flere i menigheten samarbeider om dette arbeidet. Vi spurte de ansatte om hvor mange som er involvert i arbeidet med ungdom. Samarbeid med kollegaer handler jo om ressurser i form av tilgjengelig arbeidskraft. Slik vi ser (se Tabell 14) har de fleste samarbeid med to arbeidskollegaer. Det er også vanlig å samarbeide med en eller tre. Litt færre har samarbeid med fire eller fem eller flere. Kun fire prosent sier at det ikke er noen andre i menigheten som er involvert i ungdomsarbeidet.

Tabell 14 Samarbeid med kollegaer

	Andel
Ingen	4
1	19
2	30
3	20
4	14
5 eller flere	13
Total	100

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 201. «Hvis du skal anslå, hvor mange arbeidskollegaer vil du si er involvert i arbeidet med ungdom i menigheten (utenom deg selv)?» Prosent.

Om ungdomsarbeid blir gjennomført eller ikke, kan også henge sammen med tilgangen på frivillige. Hvis det ikke er så mange arbeidskollegaer i menigheten som er involvert i arbeidet, kan de ansatte i større grad være avhengig av at frivillige stiller opp for å få tilbud gjennomført. 52 prosent av respondentene opplever det som «vanskelig» eller «svært vanskelig» å få tak i frivillige i ungdomsarbeidet (se Tabell 15). 30 prosent opplever det som «verken eller». Det kan bety at det for noen ansatte er vanskelig å gjennomføre tilbud hvis det ikke er tilstrekkelig arbeidskraft i menigheten eller i form av mangel på frivillige.

Tabell 15 Tilgang på frivillige

	Andel
Svært lett	3
Lett	10
Verken eller	30
Vanskelig	36
Svært vanskelig	16
Ikke aktuelt	1
Vet ikke	5
Total	101

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 201. «Er det lett å få tak i frivillige til å arbeide med ungdom i menigheten?» Prosent.

Som svar på det åpne spørsmålet om hvordan man når best frem til ungdom kommer en av de ansatte inn på nettopp dette:

Utfordringen med å gjennomføre et opplegg er å få frivillige til å bidra. Det er utrolig vanskelig å få folk til å stille opp. Dette gjelder også foreldrene til konfirmantene. Man mister motivasjonen når det blir slik at man må dra lasset alene.

Prioritering av ungdomsarbeid lokalt og sentralt

Utover om det er tilstrekkelig med ressurser til ungdomsarbeidet, handler gjennomføring av tilbud også om prioriteringer. Opplever de som har ansvar for ungdomsarbeidet at menigheten for øvrig og kirken sentralt anser arbeid rettet mot ungdom etter konfirmasjonen som viktig? De fleste respondentene, det vil si 83 prosent, opplever at menigheten de jobber i ser på et slikt arbeid som «noe viktig» eller «svært viktig» (se Tabell 16). Få, kun åtte prosent, opplever derimot at arbeidsplassen deres betrakter tilbud etter konfirmasjon som lite eller svært lite viktig.

Tabell 16 Prioritering av ungdomsarbeid lokalt og sentralt

	Lokalt	Sentralt
Ja, svært viktig	45	23
Ja, noe viktig	38	38
Verken eller	9	13
Nei, lite viktig	7	19
Nei, svært lite viktig	1	3
Vet ikke	0	6
Total	100	100

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 201. «Opplever du at menigheten du jobber i anser arbeid rettet mot ungdom etter konfirmasjonen som viktig?». N = 199. «Opplever du at Den norske kirke (sentralt) anser arbeid rettet mot ungdom etter konfirmasjonen som viktig?». Prosent.

De ansatte føler altså i stor grad at ungdomsarbeidet blir ansett som viktig i egen menighet. Men opplever de også at arbeid rettet mot unge etter konfirmasjonen sentralt i Den norske kirke blir sett på som betydningsfullt? Dette viser seg i noe mindre grad å være tilfelle. 61 prosent (se Tabell 16) opplever at kirken sentralt vurderer dette arbeidet til å være «noe» eller «svært viktig». De ansatte føler at de har noe mer støtte for arbeidet de gjør for ungdom etter konfirmasjonen lokalt i menigheten enn hva de erfarer er tilfelle sentralt i Den norske kirke.

5.3 SYN PÅ KIRKENS UNGDOMSARBEID

I dette delkapittelet skal vi undersøke de ansattes syn på og vurderinger av kirkens ungdomsarbeid. Vi skal se på hva de ansatte mener er viktige temaer å ta opp med ungdom i ungdomsarbeidet. Vi skal også se hva de ansatte mener at ungdommene selv vil snakke om. Dessuten kartlegger vi også hva de ansatte synes fungerer godt i kirkens ungdomsarbeid og hva de synes er mer utfordrende eller problematisk.

De viktigste målene i arbeidet med ungdom og de viktigste temaene å ta opp i ungdomsarbeidet

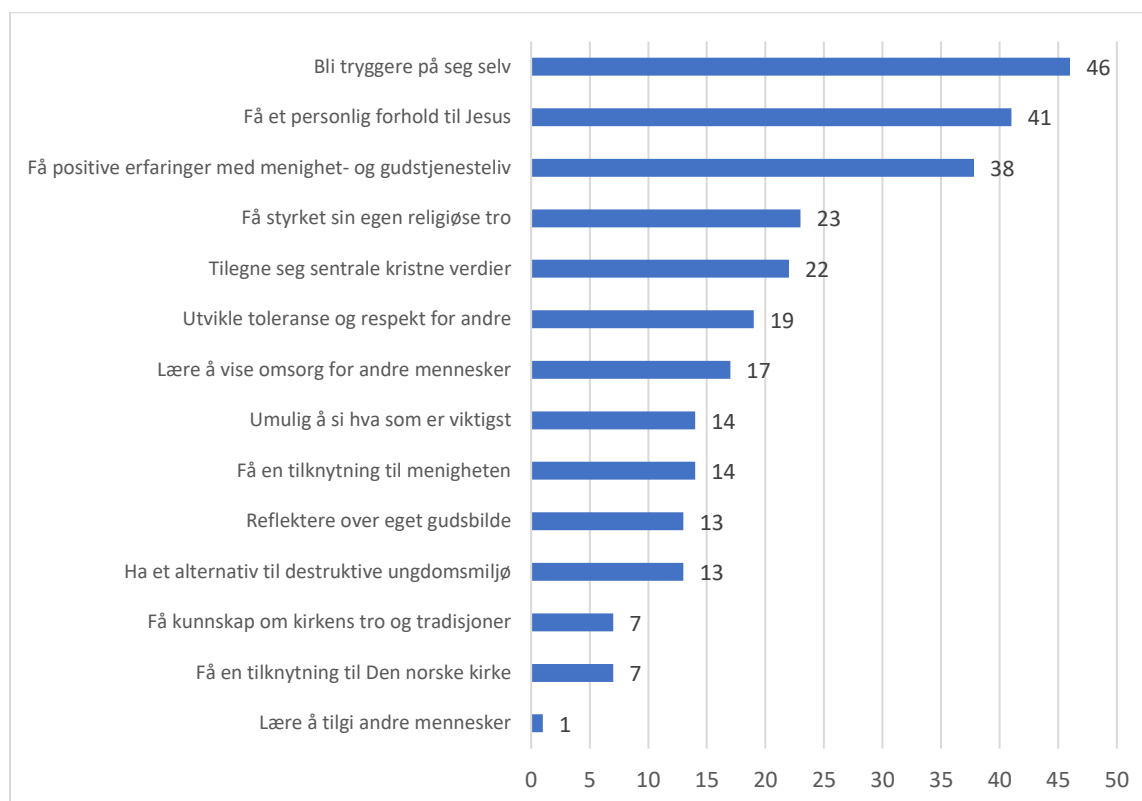
For at ungdom skal delta på tiltak rettet mot dem, er det viktig at ungdommene selv opplever at det er relevant å delta. Hva legger de ansatte vekt på i arbeidet med ungdom og hva er målene for dette arbeidet?

De viktigste målene i kirkens arbeid med ungdom

Vi spurte de ansatte i Den norske kirke hva de mener er de tre viktigste målene i arbeidet med ungdommen. Det de fleste ansatte opplever som viktig, er å få ungdommen til å bli tryggere på seg

selv (se Figur 6). Målene som følger, handler i stor grad om forholdet til kirken og den kristne tro. At ungdommen skal få et personlig forhold til Jesus er et viktig mål for mange. Det at ungdommen skal få positive erfaringer med menighets- og gudstjenesteliv, få styrket sin egen kristne tro og at de skal tilegne seg sentrale kristne verdier kommer også høyt opp på listen blant de ansatte.

Figur 6 De viktigste målene i arbeidet med ungdom

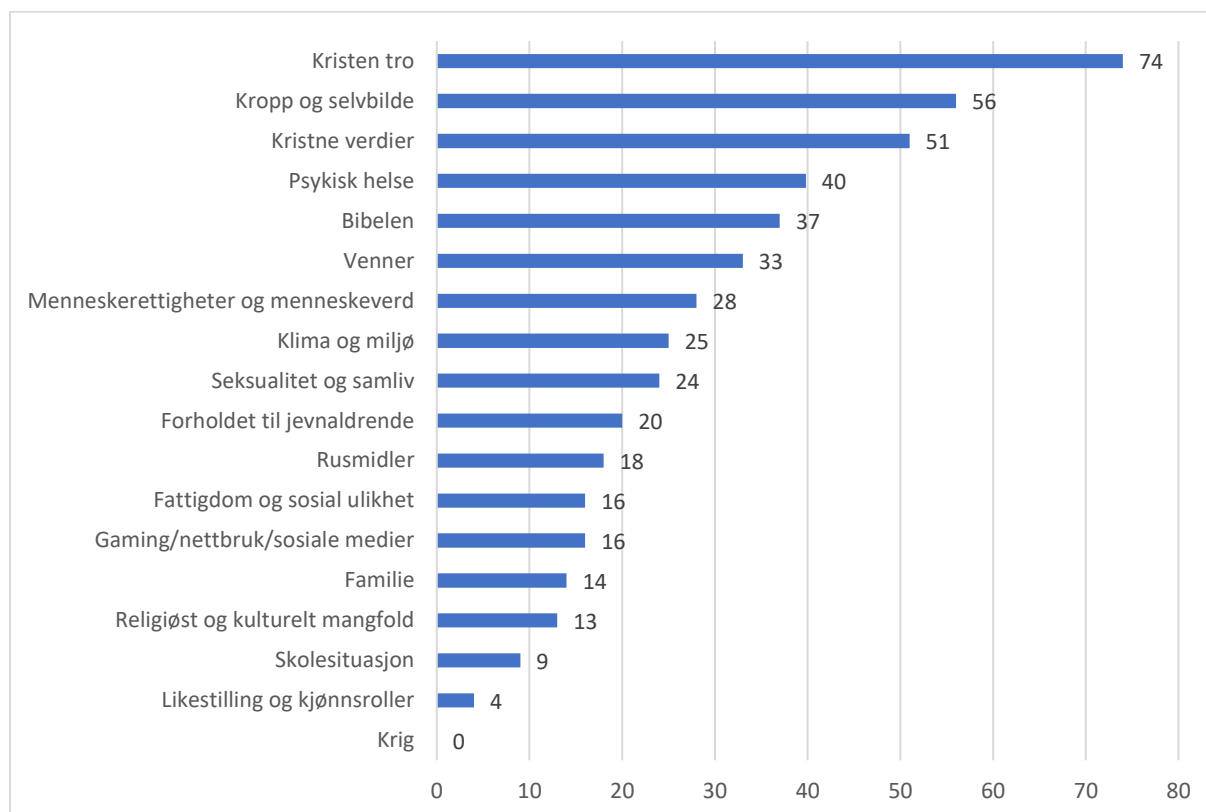
Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 201. «Hva synes du er de tre viktigste målene i arbeidet med ungdom?» Prosent.

De ansatte hadde i tillegg mulighet til å legge inn egenformulerte mål. Her påpeker flere at ungdommen skal oppleve at de er viktige og at de kan erfare at de er del av et kristent fellesskap.

Temaer det er viktig å ta opp med ungdom

I Figur 7 ser vi at de fleste, 74 prosent, ikke overraskende mener at kristen tro er det viktigste å ta opp med ungdom i en kirkelig sammenheng. Kropp og selvbilde kommer også høyt opp: 56 prosent mener at kropp og selvbilde er et viktig tema å ta opp med ungdom, noe som kanskje ikke er overraskende da ungdom er i en fase i livet hvor dette er spesielt relevant å snakke om. Som vi skal se nedenfor, er dette også et tema de ansatte oppfatter at ungdommen selv er opptatt av. En tidligere KIFO-rapport (Botvar og Gresaker 2015) har sett på formidling om seksualitet og rus til unge i kristne miljøer. Denne rapporten fant at to av tre ansatte underviser om seksualitet blant barn og unge og at de viktigste temaene i seksualitetsundervisningen er grensesetting, kristne verdier, kropp og selvbilde (Botvar og Gresaker 2015, 7–8). En annen tidligere undersøkelse om arbeidet med tweens i kirker og kristne organisasjoner fant dessuten at selvbilde og det å vise de unge at de er bra nok, er viktige temaer i formidlingen til barn og unge (Gresaker, Rønningen og Botvar 2018).

Figur 7 De viktigste temaene å ta opp med ungdom i en kirkelig sammenheng

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 201. «Hva synes du er de viktigste temaene å ta opp med ungdom i en kirkelig sammenheng? (kun fem kryss mulig).» Prosent.

Slik vi ser i Figur 7, mener de ansatte at temaer som handler om kristendommen, slik som tro, kristne verdier og bibelen er viktige. Samtidig er andre typer temaer knyttet til ungdommenes kropp- og selvbilde og deres psykiske helse også viktig. Relasjoner, især til venner, oppfattes også som viktige temaer å ta opp med ungdom. Menneskerettigheter og menneskeverd kommer også relativt høyt opp på listen. En del fremhever også temaet klima og miljø, som de siste årene har fått mye oppmerksomhet og engasjert mange unge, særlig på grunn av bevegelsen *Skolestreik for klima* frontet av svenske Greta Thunberg. Videre fremmes seksualitet og samliv blant 24 prosent som et viktig tema å formidle. At seksualitet anses som viktigere enn formidling om rus gjenspeiler tidligere forskning om formidling til barn og unge i kristne settinger (se Botvar og Gresaker 2015, 7; Gresaker, Rønningen og Botvar 2018, 54).

Sosiale medier og nettbruk er et tema man kunne tenke seg at enkelte mener at det er viktig å snakke med ungdom om, siden dette er noe unge forholder seg mye til (se f.eks. Gresaker, Rønningen og Botvar 2018). I denne undersøkelsen kommer det imidlertid frem at dette er et tema som færre blant kirkens ansatte anser som viktig å snakke med ungdom om.

Utover listen over temaer vi satte opp, fikk de ansatte mulighet til å nevne andre temaer eller til å kommentere. Noen av respondentene påpeker at alle de nevnte temaene er viktig å ta opp med ungdommen. Enkelte sier at alle temaene på en eller annen måte kan handle om kristen tro og kristne verdier. Andre fremhever nære relasjoner som spesielt viktig, da det kan gi rom for å ta opp flere temaer. En ansatt skriver:

Tilhørighet og individualitet. Peke på skattene i kirkens tradisjon som kan gi dem tilhørighet, fellesskap, individualitet og som favner hele livets bredde og dybde. Tror også det er viktig å la ungdommen stille spørsmål, ikke vi voksne som gjetter på hva de er opptatt av. Men vi skal vite at vi sitter på en skattkiste til livet som de kan bruke.

Hva ungdommer som ikke kommer til kirken går glipp av

Hva mener kirkens ansatte med ansvar for ungdom at de unge går glipp av når de velger å ikke komme til kirken? Tabell 17 viser at det særlig er utvikling av sitt trosliv ungdommen går glipp av ifølge de ansatte. Som beskrevet over, er dette også sentralt i de ansattes mål i ungdomsarbeidet.

Videre kommer det frem at mange opplever av ungdommen går glipp av et trygt miljø når de ikke er i kirken, og et sted de kan være seg selv fritt for prestasjoner. Dette kan ses i sammenheng med målet som har størst oppslutning hos de ansatte, nemlig å bli tryggere på seg selv (se Figur 6). En respondent skriver: «Gi dem en plass de bare kan være seg selv uten å stille for mye krav til prestasjon.» Dette var også toneangivende blant de som jobber med den yngre målgruppen, tweens, i kristne miljøer, som beskrevet i rapporten «*Bra nok som du er*» *Formidling til tweens i kirker og kristne organisasjoner* (Gresaker, Rønningen og Botvar 2018).

Tabell 17 Hva ungdom går glipp av når de ikke kommer til kirken

	Andel
Utvikling av sitt trosliv	79
Et trygt miljø	70
Et sted de kan være seg selv fritt for prestasjoner	65
Hjelp i vanskelige faser av livet	58
Opplæring i kristendom, kirken og kristen praksis	58
Gode samtalepartnere	56
En sterkere tro	43
Et sosialt nettverk	41
Guds kjærlighet	30
Annet	4

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 198. «Hva tror du ungdom går glipp av når de ikke kommer til kirken?» Flere svar mulig. Prosent.

Selv om noen av de ansatte opplever at unge går glipp av noe når de ikke kommer til kirken, mener andre at de unge allikevel får med seg noe videre i livet. En ansatt skriver:

Selv om de går glipp av mye ved å ikke komme i kirken, så tror jeg de vet at den er der, og de har fått med seg noe grunnleggende som jeg tror de kan få bruk for senere i livet.

Slik kan kirken ha en betydning for ungdommene, selv om de ikke nødvendigvis er til stede, ved at kirken alltid er der. Dette kan ses på som et uttrykk for en folkekirketankegang hvor kirken kan være viktig for folk, selv om de bruker den lite eller kun ved høytider og livsriter.

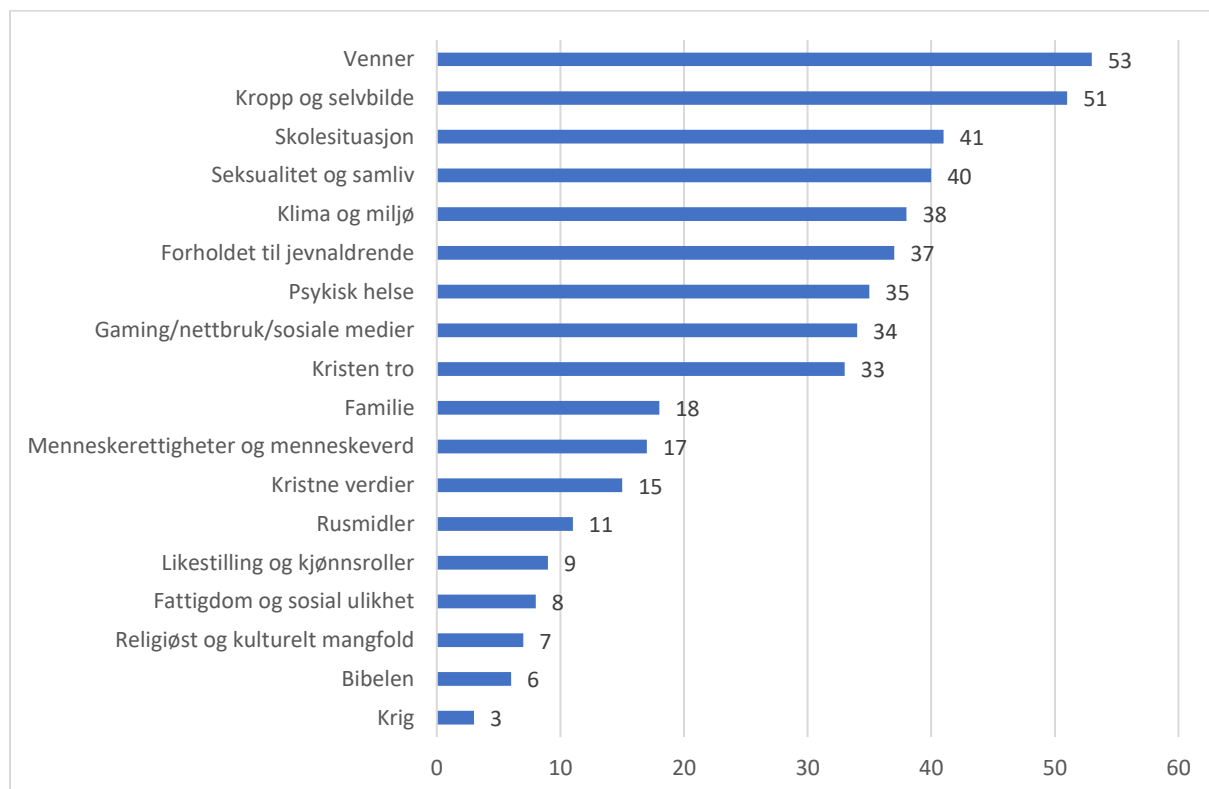
Temaer ungdommer vil snakke om

Tidligere i kapittelet har vi sett hva de ansatte mener at er de viktigste temaene å ta opp med ungdom og de viktigste målene i arbeidet med ungdom. Men hva tenker de at ungdommen selv er opptatt av? Problemet med å spørre de ansatte om dette er selvfølgelig at vi ikke får vite hva ungdommen selv

mener om dette. Vi får kun informasjon om hva de ansatte *tror* ungdommene vil snakke om, noe vi må ta med i beregningen når vi analyserer disse funnene.

Figur 8 gir en oversikt over hvilke temaer de ansatte tror at ungdommen selv er mest interessert i å snakke om. (Denne rangeringen er basert på den samme listen som de ansatte ble presentert for og bedt rangert ut ifra hva de selv mente var viktigst å ta opp med ungdommen (Figur 7)). Når de ansatte skal vurdere hva de tror ungdommen selv er mest opptatt av, så kommer «venner» øverst på listen. Videre følger «kropp og selvbilde», «skolesituasjonen», «seksualitet og samliv», «klima og miljø» og «forholdet til jevnaldrende».

Figur 8 Temaer ungdommen er mest interessert i å snakke om

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 200. Hvilke av følgende temaer opplever du at ungdommen selv er mest interessert i å snakke om? (Inntil fem svar mulig). Prosent.

Når vi sammenligner rangeringen av temaer de ansatte er opptatt av med det de mener ungdommen selv er mest interessert i, finner vi flere interessante forskjeller (se Tabell 18). De ansatte selv vektlegger i langt større grad vektlegger temaer knyttet til kristen tro, verdier og tradisjon, men de ansatte tenker at ungdommen er mer opptatt av allmenne temaer knyttet til deres hverdagssituasjon og områder som typisk opptar unge i den alderen.

Tabell 18 Temaers viktighet

	De ansatte	Ungdommen
Kristen tro	74 (1)	33 (9)
Kropp og selvbilde	56 (2)	51 (2)
Kristne verdier	51 (3)	15 (12)
Psykisk helse	40 (4)	35 (7)
Bibelen	37 (5)	6 (17)
Venner	33 (6)	53 (1)
Menneskerettigheter og menneskeverd	28 (7)	17 (11)
Klima og miljø	25 (8)	38 (5)
Seksualitet og samliv	24 (9)	40 (4)
Forholdet til jevnaldrende	20 (10)	37 (6)
Rusmidler	18 (11)	11 (13)
Fattigdom og sosial ulikhet	16 (12)	8 (15)
Gaming/nettbruk/sosiale medier	16 (12)	34 (8)
Familie	14 (13)	18 (10)
Religiøsitet og kulturelt mangfold	13 (14)	7 (16)
Skolesituasjon	9 (15)	41 (3)
Likestilling og kjønnsroller	4 (16)	9 (14)
Krig	0 (17)	3 (18)

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 200. «Hvilke temaer synes de ansatte er viktigst og hvilke temaer opplever de ansatte at ungdommen er mest interessert i (inntil fem svar mulig)?» Prosent, rangering av temaer i parentes.

Det er riktignok også fellestrekk mellom prioriteringene til de ansatte og ungdommen, ut fra førstnevnte oppfatning. Mange av temaene som anses som minst interessante for ungdom, er også temaer de ansatte opplever at det ikke er så viktig å snakke om. Dette gjelder blant annet «rusmidler», «likestilling og kjønnsroller», «religiøsitet og kulturelt mangfold» samt «krig».

5.4 BETYDNINGEN AV KIRKENS TILTAK

I dette delkapittelet skal vi se nærmere på betydningen av kirkens tiltak for unge. Ut ifra undersøkelsen vi sendte ut til ansatte i Den norske kirke med ansvar for ungdom, vil vi også se nærmere på hva ansatte mener er gode tilnærminger for å nå frem til ungdom.

Konfirmasjonen

Konfirmasjonstiden gjør at mange unge er hyppig i kirken, mange mer enn de normalt pleier. Konfirmasjonstiden kan dermed bidra til at unge får et nærmere forhold til sin lokale menighet. Vi spurte derfor ansatte som jobber med ungdom om de tror at konfirmasjonen bidrar til at ungdom får en sterkere tilknytning til sin lokale menighet og Den norske kirke. I Tabell 19 ser vi at 46 prosent av respondentene tror det har en «stor betydning». Mange mener også at det har «noe betydning». Og de færreste opplever at konfirmasjonen har «lite» eller «ingen betydning» for ungdoms tilknytning til kirken. Siden vi har spurt om tilknytning til menighet/Den norske kirke kan vi ikke vite sikkert i hvilken grad det er snakk om tilknytning til den ene eller den andre. Men det er grunn til å tro at det særlig er den lokale menigheten som bidrar til en eventuell tilknytning siden det er her konfirmasjonen skjer. En respondent kommenterer at «konfirmasjonstida er en viktig tid for å vekke interesse for kirka hos ungdom.» Hvordan unge mennesker selv opplever konfirmasjonstiden skal vi komme nærmere inn på i kapittel 6 i analysen av de kvalitative intervjuene.

Tabell 19 Konfirmasjonens påvirkning på tilknytning

	Andel
Ja, jeg tror det har en stor betydning	46
Ja, jeg tror det har noe betydning	46
Nei, jeg tror det har lite betydning	6
Nei, jeg tror det har ingen betydning	1
Vet ikke	1
Total	100

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 201. «Tror du konfirmasjonen bidrar til at ungdom får en sterkere tilknytning til sin lokale menighet/Den norske kirke?» Prosent.

Vi har tidligere i kapittel 5.1 sett at i underkant av halvparten av respondentene erfarer at det er flere jenter enn gutter som deltar på tilbud etter konfirmasjonen. Vi har undersøkt om de ansatte tror at dette kan ha en sammenheng med at flere jenter konfirmerer seg. I Tabell 20 ser vi at 76 prosent er «uenig» eller «sterkt uenig» i denne påstanden.

Tabell 20 Kjønnfordeling ved konfirmasjon og aktiviteter

	Andel
Sterkt uenig	23
Uenig	53
Verken uenig eller enig	14
Enig	6
Sterkt enig	1
Vet ikke	5
Total	102

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 200. I hvilken grad er du enig eller uenig i følgende påstand: «Det er hovedsakelig jenter som konfirmerer seg kirkelig og dette bidrar til at det er en overvekt av jenter som deltar på kirkens aktiviteter etter konfirmasjonen.» Prosent.

Tiltak og tilbud etter konfirmasjon

Vi har sett at konfirmasjonen anses som en viktig tid for å skape interesse og en god relasjon mellom ungdommene og kirken. I så måte er det spesielt viktig med tiltak etter konfirmasjonen, for at denne relasjonen skal bestå. Vi har derfor også spurt de ansatte hvorvidt og i hvilken grad de mener at tiltak som blir gjennomført etter konfirmasjon har betydning for ungdommenes tilknytning til kirken. Halvparten av de spurte mener at det har en «stor betydning» (se Tabell 21). Videre mener i underkant av halvparten at tiltak etter konfirmasjonen har «noe betydning» for tilknytningen til kirken. Oppsummert ser vi at respondentene mener at tilbudet for unge etter konfirmasjonen bidrar i noe større grad til en tilknytning sammenlignet med konfirmasjonen. Samtidig kan dette handle om at de som velger å bli værende etter konfirmasjonen allerede har en sterkere tilknytning til kirken, enn det som er tilfelle blant konfirmanter generelt. Det kan også handle om selve tiltakene, en kommer muligens nærmere på de ansatte i typiske tiltak etter konfirmasjon enn det konfirmasjonsundervisningen tillater.

Tabell 21 Tiltak etter konfirmasjon og tilknytning til kirken

	Andel
Ja, jeg tror det har en stor betydning	52
Ja, jeg tror det har noe betydning	42
Nei, jeg tror det har lite betydning	3
Nei, jeg tror det har ingen betydning	1
Vet ikke	3
Total	101

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 201. «Tror du tiltakene rettet mot ungdom etter konfirmasjonen bidrar til at de som deltar får en sterkere tilknytning til sin lokale menighet/Den norske kirke?» Prosent.

Selv om flesteparten av de ansatte opplever at tiltakene for ungdom har en stor betydning eller noe betydning for deres tilknytning til kirken, har vi valgt å undersøke i hvilken grad respondentene er enig eller uenig påstanden om at uavhengig av hvilke tiltak som blir gjennomført mister kirken kontakt med ungdom etter konfirmasjon. Her er det en relativt jevn fordeling mellom respondentene: 42 prosent sier seg «uenig» eller «sterkt uenig» dette, mens 38 prosent er derimot «enig» eller «sterkt enig» i at kirken mister kontakt med unge etter konfirmasjonen (se Tabell 22).

Tabell 22 Tiltak og kirkens kontakt med ungdom

	Andel
Sterkt uenig	5
Uenig	37
Verken uenig eller enig	21
Enig	32
Sterkt enig	6
Vet ikke	1
Total	102

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 200. «I hvilken grad er du enig eller uenig i følgende utsagn: Etter konfirmasjonen mister kirken kontakten med ungdom uavhengig av hvilke tiltak som blir gjennomført.» Prosent.

Betydningen av tidsavgrensede og kontinuerlige tilbud

Er det slik at barn og unge som deltar på kontinuerlige tilbud i kirken er mer tilbøyelige til å holde kontakten med kirken enn de som kun er med på tidsavgrensede tilbud, slik som konfirmasjonen? Vi har undersøkt hvordan ansatte forholder seg til påstanden om at barn og unge som deltar på kirkens kontinuerlige tilbud er mer tilbøyelige til å holde kontakt med kirken når de blir eldre, enn de som kun deltar på tidsavgrensede tilbud. Hele 88 prosent av de ansatte er «enig» eller «sterkt enig» i denne påstanden (se Tabell 23). Det betyr at det ikke nødvendigvis er konfirmasjonen alene som gjør at kirken når frem til ungdommene. Hvis de derimot er regelmessig i kirken, for eksempel ved å delta i kor, er det større sannsynlighet for at kontakten med kirken består.

Tabell 23 Betydningen av tidsavgrensede og kontinuerlige tilbud

	Andel
Sterkt uenig	1
Uenig	1
Verken uenig eller enig	9
Enig	53
Sterkt enig	35
Vet ikke	3
Total	102

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 201. «I hvilken grad er du enig eller uenig følgende påstand: Barn og unge som deltar på kirkens kontinuerlige tilbud er mer tilbøyelig til å holde kontakt med kirken når de blir eldre enn de som kun deltar på tidsavgrensede tilbud.» Prosent.

Som vi har sett, er det en bred enighet om at kirkens tilbud for unge har mye å si for deres fremtidige kontakt med kirken. Videre opplever de ansatte i stor grad at konfirmasjonen og tiltak som blir gjennomført etter konfirmasjon, har betydning for ungdommens tilknytning til kirken. De kontinuerlige tiltakene oppfattes som mer sentrale i videreføringen av en slik kontakt enn det enkeltstående tidsavgrensede tilbud gjør. Det er ikke vanskelig å forestille seg at kontinuerlig kontakt med kirken fører til tettere og mer langvarige bånd. Likevel skal man ikke undervurdere andre tiltak heller. En ansatt sier for eksempel at: «Jeg tror det blir lagt et grunnlag i trosopplæringen i barneårene, men konfirmasjonstiden er vesentlig med tanke på ungdomstiden videre.» Den ansatte mener altså at både kontinuerlige tiltak og tidsavgrensede tiltak, som konfirmasjon, er viktig for å nå ut til ungdom.

Slik når de ansatte best frem til ungdom

I spørreskjemaet vi sendte ut til ansatte i Den norske kirke med ansvar for ungdom, inkluderte vi spørsmålet «Hvordan mener du at man når best frem til ungdom?» der respondentene kunne skrive utfyllende svar med egne ord. Hele 29 respondenter valgte å gjøre dette. Noen vektlegger konkrete tiltak de gjennomfører i sin menighet, mens andre fremhever mer generelle måter å møte ungdommen på. Kommentarene handler mye om relasjoner, trygge møter og fellesskap. Gjennom gode relasjoner når man best frem til ungdommene, blir det sagt. Disse relasjonene blir bygget opp ved å møte ungdommen «ansikt til ansikt» og være sammen med dem over tid. «Møte de [ungdommen] der de er» og «ved å bruke tid sammen med dem», er det noen ansatte som skriver. Aspekter som vektlegges er at ungdom må møtes med respekt, på deres egne premisser, og de ansatte må vise interesse for dem. De unge nås ved at kirken og kirkens ansatte er relevante for dem.

En respondent skriver det slik: «Alt handler om relasjon. Være til stede og ha tid til å snakke med dem. Ikke bare om dype ting, men vise at man er interessert og bryr seg om livene deres». Etableringen av en god og trygg relasjon krever tid og ressurser.

En annen respondent trekker frem at det burde være lite utskiftning av de voksne som har ansvaret for tiltakene. Dette handler igjen om å bygge opp en relasjon preget av tillit, noe som krever tid og er avhengig av at det er de samme voksne som er til stede (og nødvendigvis også de samme ungdommene). Kontinuitet er dermed viktig for et godt ungdomsarbeid. Dette ble også påpekt i rapporten om kirker og kristne organisasjoners arbeid rettet mot tweens (Gresaker, Rønningen og Botvar 2018).

Andre ansatte peker på at det er viktig å anerkjenne ungdommene og å ikke kreve for mye av dem. En typisk kommentar på hvordan man når best frem til ungdom er som denne kommentaren:

De må føle seg anerkjent og akseptert. Prøve å møte dem der de er. Ikke stille for mye krav, men sette pris på dem. Si at vi liker dem. Være ærlige. Gjerne ha noe god mat og saft på det som arrangeres.

Flere kommer inn på at kirken må oppleves som gøy for ungdommen og at det derfor er en fordel om de ansatte bruker humor i møte med ungdommene. Dessuten nevnes mat som en positiv måte å imøtekomme ungdom på:

Det må være noe som de synes er gøy og har lyst å bruke tid på. Ofte må det være en gulrot som trekker ungdommene til det tiltaket man ønsker å ha – som gratis pizza, en overnattingstur, godteri og lignende.

Flere opplever at de når best frem ved å bruke sosiale medier, som Facebook, Instagram og Snapchat, både for å informere ungdommene om ulike tilbud og å etablere kontakt. Hvis de ansatte skal møte ungdommen der de er, er dette spesielt viktig, da ungdommen bruker sosiale medier i stor grad. *Ungdata* undersøkelsen (Bakken 2019, 61) viser økt bruk av sosiale medier, både blant unge jenter og gutter.

Andre måter å nå frem til ungdommen på er gjennom personlige samtaler. En ansatt skriver:

Jeg tenker at vi trenger å være mer personlige: Hvis jeg snakker om hvordan jeg har seier i Kristus og har klart å mestre områder i livet mitt, vil ikke det nødvendigvis inspirere særlig. Hvis jeg derimot forteller ærlig og ekte om ting jeg opplever som utfordrende, krevende, tøft – og hvordan jeg erfarer at Jesus møter meg i dette – gir det dem håp om at de også kan komme seg gjennom det som er vanskelig, med Guds hjelp.

Noen peker på at det er viktig å være synlig kristen og å vise hvordan de unge kan bruke den kristne troen i livet.

Et gjennomgående tema i kommentarene er videre å inkludere ungdommene i planleggingen og gjennomføringen av tilbudene. Det har vi også sett tidligere i kapittelet der vi fant at mange av respondentene involverer ungdommen nettopp i dette. Flere peker på det å gi ungdommen ansvar og følelsen av eierskap som betydningsfullt for om de når frem til dem. Gjennom å bli inkludert i ungdomsarbeidet får de nettopp dette.

For å nå frem til ungdom er det nødvendig å legge tilbudene på tidspunkt som gjør at de ikke konkurrerer med andre aktiviteter. Tidligere har vi sett at de ansatte mener at unge heller prioriterer andre fritidsaktiviteter hvis dette skjer samtidig. Om man finner ledige tidspunkt hvor ikke andre organiserte aktiviteter foregår, er sannsynligheten større for å nå frem til ungdommene. Flere peker også på at ungdommer ikke er en ensartet gruppe og at de dermed har ulike behov.

Vi har tidligere vært inne på at ungdomsarbeidet krever ressurser, både med tanke på økonomi og arbeidskraft. Tid er også et viktig element som spiller inn her. En ansatt skriver om utfordringer knyttet til dette:

Vanskelig med én mal for å nå ungdommer, særlig etter konfirmasjon. Det kreves mye direkte kontakt, noe som er svært tidkrevende. For eksempel melder få seg på minilederkurs etter generell info. Men etter at jeg tar direkte kontakt (stort sett ringer på telefon), så har jeg i gjennomsnitt to tredjedeler av konfirmantkullet med videre. Det betyr at det er verdt investeringen av tid som det tar – men det er likevel viktig å ta høyde for at det er veldig ressurskrevende å jobbe med denne aldersgruppen.

Noen respondenter sier at det er vanskelig å svare på hvordan man best når ut til ungdom, siden de selv har utfordringer med nettopp dette. En sier det slik: «Det er vanskelig å si, for jeg opplever at det er der utfordringene er [med] å nå ut til ungdommene.» En annen sier: «Har ikke peiling. Det er ett av problemene.» Selv om mange av de spurte har mange tanker rundt hvordan man når ut til ungdom, er det også en del usikkerhet knyttet til dette.

Oppsummert er et fellestrekk i kommentarene at det er viktig å skape en god relasjon. Gjennom dette skapes en trygghet som er avgjørende for om ungdommen blir værende i kirken, om ungdommene er med på tiltak og om de ansatte kan ha personlige samtaler med dem. For å få til dette kreves det ressurser som arbeidskraft og tid. Kontinuitet er viktig for å skape denne relasjonen. Flere ansatte peker på at det er avgjørende å involvere ungdommene i planleggingen av tilbudene og å gi dem ansvar slik at tilbudene blir relevante for de unge.

5.5 GRUNNER TIL HVORFOR KIRKEN BEHOLDER ELLER MISTER KONTAKT MED UNGE ETTER KONFIRMASJONEN

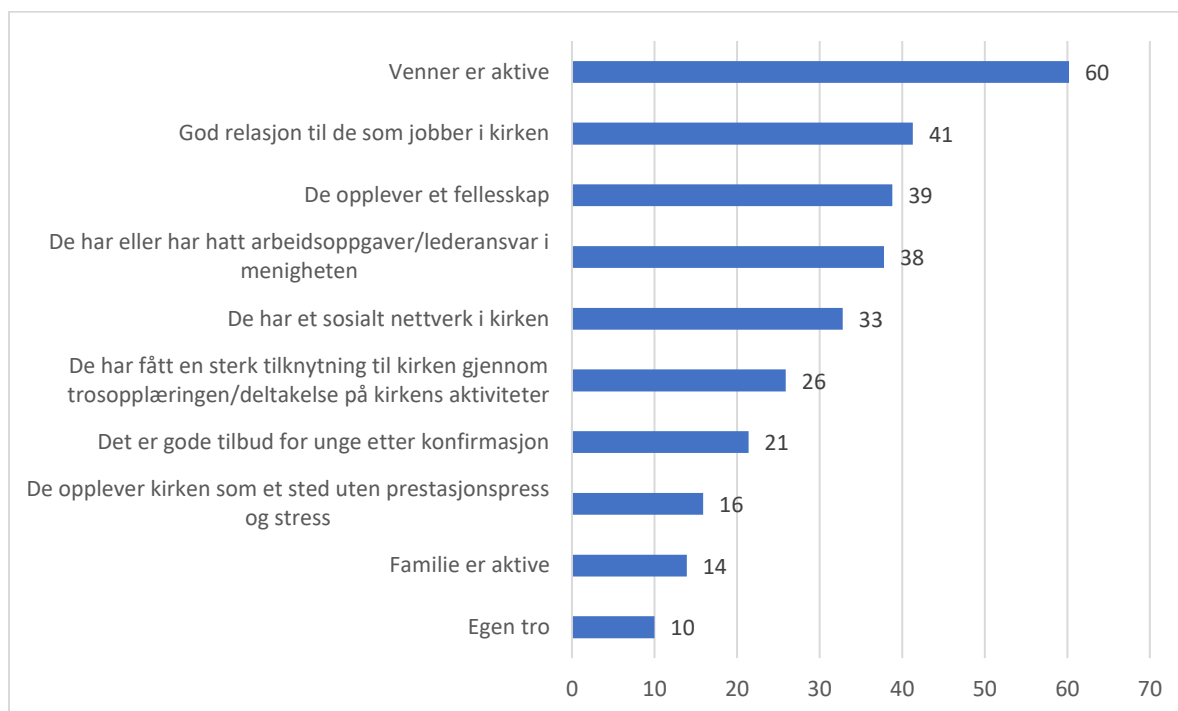
I dette delkapittelet skal vi se nærmere på hva de ansatte mener er grunner for hvorfor kirken beholder kontakt med enkelte ungdommer etter konfirmasjonen og mister kontakt med andre.

Grunner for hvorfor ungdom er aktive i kirken

Vi spurte de ansatte om å oppgi de tre viktigste grunnene for at ungdommer er aktive i kirken etter konfirmasjon. De hadde mulighet til å velge mellom de forskjellige grunnene som er gjengitt i Figur 9. Grunnen som får mest oppslutning er at venner er aktive. 60 prosent oppgir dette som grunn. Tidligere har vi sett at de ansatte i stor grad mener at ungdommer kun deltar på tilbud hvis venner er med. Dette var også reflektert i flere av kommentarene om hvordan nå ut til ungdom. Hvis ungdommene skal komme er kirken avhengig av at noen ungdommer trekker andre med. En ansatt sier nettopp at «du må ha ungdom som inviterer med seg ungdom.»

I sterk motsetning til at «venner er aktive», så er det at «familie er aktive» den grunnen som kommer nest-nederst på listen. Dette er interessant og illustrerer hvordan «venne-arenaen» kan være viktigere enn «hjemme-arenaen» for ungdom.

Figur 9 De viktigste grunnene for at ungdommer er aktive i kirken etter konfirmasjonen

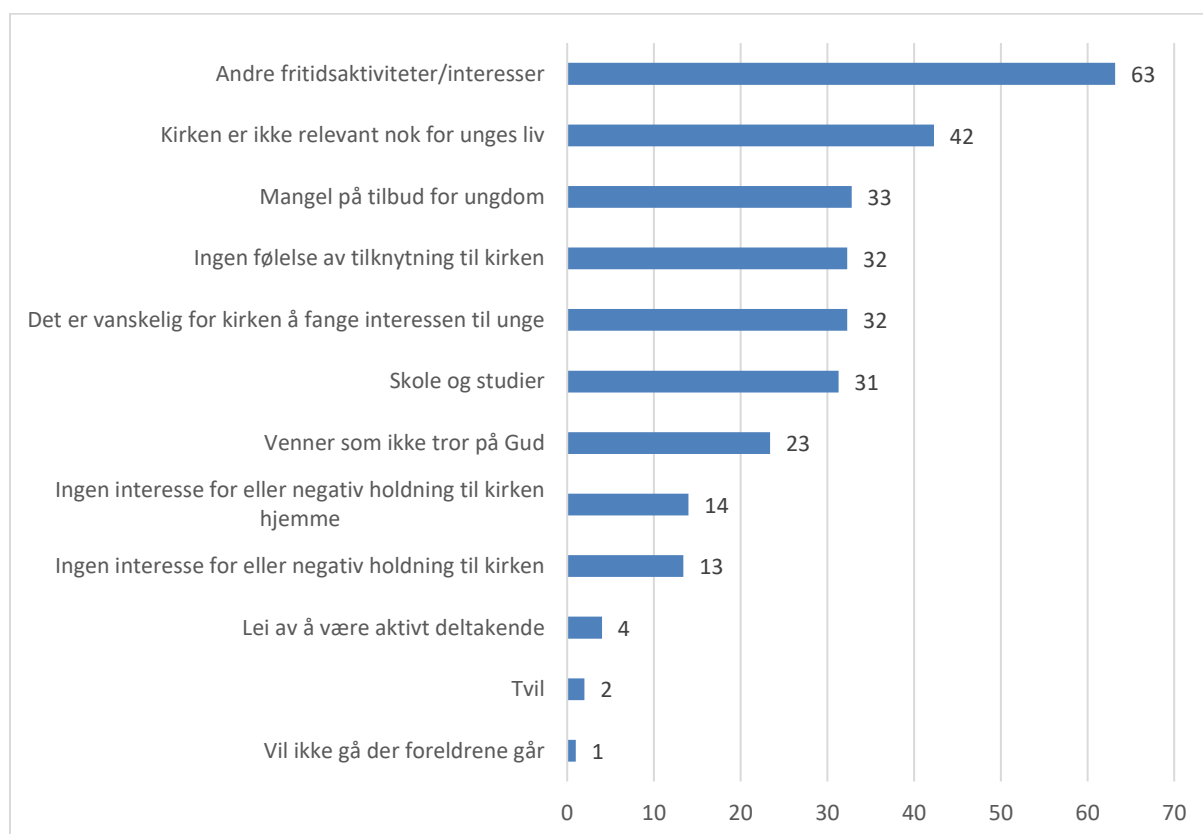
Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N = 201. Hva mener du er de tre viktigste grunnene for at ungdommer er aktive i kirken etter konfirmasjonen? Prosent.

«God relasjon til de som jobber i kirken» kommer også høyt opp på listen. Dette samsvarer med det vi så i forrige delkapittel: At mange ansatte mente at gode relasjoner mellom de unge og de ansatte og voksne i kirken er spesielt viktig. Det at ungdommen opplever et fellesskap, er ifølge respondentene den tredje viktigste grunnen for at ungdommer blir værende. Videre ser vi at arbeidsoppgaver/lederansvar og at de unge har et sosialt nettverk i kirken, fremheves som viktige grunner for at ungdom er aktive etter konfirmasjonen. Disse funnene er i tråd med annen forskning som viser at ungdommer som er aktive i kirken, har mer lederansvar enn ikke-kirkelige aktiv ungdom. Antall ungdom som engasjerer seg i kirkens tilbud, er også en viktig faktor for at ungdom engasjerer seg i det kirkelige ungdomsmiljøet etter konfirmasjonen (Høeg og Krupka 2014, 197–198).

Grunner til hvorfor ungdom ikke er i kirken

Videre skal vi se hva de ansatte oppga som grunner for at ungdom *ikke* er i kirken etter konfirmasjon. Også her hadde de ansatte mulighet til å krysse av for de tre grunnene de oppfatter som viktigst for at ungdom ikke er i kirken etter konfirmasjonen.

Figur 10 De viktigste grunnene for at ungdommer ikke er i kirken etter konfirmasjonen

Kilde: KIFOs undersøkelse om ungdomsarbeid i Den norske kirke 2020. N=201. Hva mener du er de tre viktigste grunnene for at ungdommer ikke er i kirken etter konfirmasjonen? Prosent.

Slik vi ser i Figur 10 er den viktigste grunnen for at ungdom ikke er i kirken etter konfirmasjon «andre fritidsaktiviteter eller interesser». Hele 63 prosent mener dette. Dette kan minne om resultatene i en nylig studie om rekruttering til kirkelig utdanning og stillinger gjennomført av KIFO (Gresaker, Rafoss og Rønningen 2019). Den studien fant at unge ikke velger utdanning som kan føre til jobb i Den norske kirke, fordi de er mer interessert i noe annet. Det er ikke nødvendigvis slik at det er ingen interesse blant ungdommen for å bli værende i kirken, de er bare mer interessert i noe annet. En annen studie om kirkeaktive ungdommers forhold til kirkelige profesjoner fant Saxegaard (2019, 13) en liknende tendens da de unge ikke ser på kirkelige profesjoner som aktuelle karrierevalg. Også Høeg og Krupka (2014, 197) har funnet at ungdommer snakker om konkurransen mellom fritidsaktiviteter og kirkelige aktiviteter, og dette er noe vi også diskuterte i kapittel 2

42 prosent av de ansatte mener at kirken ikke er relevant nok for unges liv og at det er derfor de ikke er i kirken etter konfirmasjonen. På hvilken måte den ikke klarer å være relevant skal vi se eksempler på i intervjuene med de unge som vi går nærmere inn på i neste kapittel. «Mangel på tilbud for ungdom» er også en grunn mange har oppgitt som viktig. Vi så tidligere i kapittelet at mange av respondentene har tilbud for ungdommer etter konfirmasjon der de jobber. Dette står altså i kontrast til grunnen de ansatte gir for hvorfor ungdom ikke deltar her. En bakgrunn for dette kan være at de svarer på hva som gjør at ungdommer generelt ikke kommer etter konfirmasjon og ikke knytter svaret til sin egen menighet. En grunn kan altså være at de mener at det generelt er mangel på kirkelige tilbud for ungdom, uten at det er mangel på tilbud for ungdom akkurat i den menigheten de selv jobber i.

Andre grunner som oppgis er «ingen følelse av tilknytning til kirken», «det er vanskelig for kirken å fange interessen til unge» og «skole og studier». Slik vi har sett tidligere er gode relasjoner viktige for å nå frem til ungdom. Gode relasjoner kan være et viktig aspekt for at de unge skal føle en tilknytning til kirken. Vi har også sett tidligere at det er viktig å finne ut av hva ungdommen selv er interessert i for å kunne nå frem til dem. Det å i det hele tatt fange interessen til ungdom er en krevende øvelse, da de befinner seg i en livsfase hvor det er mye annet som skjer (se kapittel 3 og kapittel 6).

De ansatte hadde også her mulighet til å skrive egne kommentarer til dette spørsmålet. En respondent skriver: «Vi må huske at de fleste ikke er aktive i kirken *før* konfirmasjonen heller. Konfirmasjonsåret er et unntak hvor de og foresatte er innstilt på å bruke tid på kirka». Den ansatte poengterer altså at konfirmasjonen for mange er et unntak med tanke på kirkelig aktivitet. Det er ikke slik at konfirmasjonen nødvendigvis er en naturlig forlengelse av deltakelse som barn. En annen ansatt kommer inn på den samme tematikken: «ser ikke på kirken som et sted man skal være jevnlig, men ved anledning.» Dette er også beskrivende for noen av informantene vi har intervjuet, som belyses i neste kapittel.

En annen ansatt peker på gudstjenestene i kirken: «Kirken har stort fokus på gudstjenester, og de appellerer ikke til folk, spesielt ungdom. Spesielt vanlige søndag klokken 11.» Det er dermed både et problem at de fleste kun kommer ved spesielle anledninger og at de jevnlige tilbudene, som gudstjenester, ikke nødvendigvis appellerer til ungdom.

5.6 OPPSUMMERING

Hva kjennetegner Den norske kirkes tilbud og aktiviteter for ungdom? Kirken mister kontakten med mange etter konfirmasjonen, men mange som konfirmerer seg har ikke nødvendigvis hatt mye kontakt med kirken før konfirmasjonen heller. Ledertrening er tilbudet som er mest utbredt etter konfirmasjonen: 80 prosent av de ansatte oppgir at de har hatt tilbud om dette det siste året. Den største grunnen for at tilbud ikke blir planlagt for ungdom er mangel på arbeidskraft. Andre grunner er at ungdom ikke møter opp og at de viser lite interesse. Ungdom prioriteres i kirkens arbeid. Dette gir seg også uttrykk i at de blir involvert i planlegging av tilbud og at det ikke er uvanlig å ha uformelle samtaler med ungdommene. Undersøkelsen viser at venner har en viktig betydning for ungdoms deltakelse i kirken. Mange av de ansatte opplever at ungdom prioriterer fritidsaktiviteter fremfor kirken. Det er derfor viktig å legge arrangementer for ungdom på tidspunkter de ikke konkurrerer med andre aktiviteter. De ansatte har mest samarbeid med Norges KFUK-KFUM i sine menigheter i ungdomsarbeidet. Det er lite samarbeid med andre ikke-kristne organisasjoner. Rundt halvparten sier imidlertid at de har et samarbeid med skolen.

Hva er de strukturelle rammene for ungdomsarbeidet i Den norske kirke? Mange ansatte opplever at det ikke er nok ressurser til ungdomsarbeidet og sier at Den norske kirke burde bruke flere ressurser på dette. De ansatte mener altså at det er viktig å ha tilbud for ungdom i kirken. Det er normalt å samarbeide med én til tre kollegaer i ungdomsarbeidet. Det er en oppfatning blant de ansatte om at det er vanskelig å rekruttere frivillige. De ansatte har en oppfatning om at menigheten de jobber i er mer opptatt av ungdomsarbeidet enn Den norske kirke sentralt.

Hva er de viktigste målene i ungdomsarbeidet og hvilke temaer er det viktigst å ta opp med ungdom? De viktigste målene i ungdomsarbeidet er å få ungdommene til å bli tryggere på seg selv, få et personlig

forhold til Jesus og få positive erfaringer med menighets- og gudstjenesteliv. De viktigste temaene å ta opp med ungdom er kristen tro, kropp og selvbilde, og kristne verdier. De ansatte er altså opptatt av målsettinger og temaer som både omhandler kristendom og ungdommenes selvbilde. Ungdommer som ikke kommer til kirken går glipp av utvikling av sitt trosliv og et trygt miljø, ifølge de ansatte i undersøkelsen. De ansatte tenker at ungdommene selv er mest interessert i å snakke om temaer som omhandler ungdommenes selvbilde og sosiale miljø, som venner, kropp og selvbilde og skolesituasjonen.

Hvilken betydning har kirkens tiltak for ungdoms tilknytning til Den norske kirke? Litt over halvparten av de ansatte sier at de tror at konfirmasjonen og tiltak etter konfirmasjonen har stor betydning for ungdoms tilknytning til kirken senere. Undersøkelsen viser at ansatte sier at det er unge som deltar på kontinuerlige tilbud i kirken, som også senere holder kontakten. De ansatte mener at de best når ut til ungdommene gjennom å skape gode og trygge relasjoner og ved at kirken er relevant for ungdom. Dette åpner for en forlengelse av ungdommenes kontakt med kirken etter konfirmasjonen.

Hva er grunner til at Den norske kirke beholder eller mister kontakten med unge etter konfirmasjonen? De viktigste grunnene for at ungdom er aktive i kirken etter konfirmasjon er at venner er aktive, de gode relasjonene til de som jobber i kirken, fellesskap og lederansvar. De viktigste grunnene for at ungdommer ikke er aktive i kirken etter konfirmasjonene er andre fritidsaktiviteter eller interesser, at kirken ikke er relevant nok, mangel på tilbud og ingen følelse av tilknytning. For å få ungdommer til å delta i kirken etter konfirmasjonen er det altså viktig å legge til rette for et godt ungdomsmiljø og skape gode relasjoner til de som jobber i kirken.

6 DE UNGES PERSPEKTIV PÅ DEN NORSKE KIRKE OG RELIGION

I dette kapitlet skal vi undersøke unge medlemmer av Den norske kirke. Vi skal analysere hva som kjennetegner unges kontakt og forhold til kirken i oppveksten, før og etter konfirmasjonen og ut i voksenlivet. For å kunne forstå dette best mulig har vi utført kvalitative intervjuer med elleve ungdommer, og vi har gjort statistiske analyser av et representativt utvalg av unge voksne medlemmer i den norske befolkningen. Vi utførte timelange intervjuer med unge i alderen 21 til 30 år hvor vi spurte dem en rekke spørsmål knyttet til barndom, ungdom, voksenliv og erfaringer og kontakt med Den norske kirke (se vedlegg 2). Dette intervjumaterialet gir oss nyanserte og tykke beskrivelser av unges relasjon til kirken. Det kvantitative materialet består av KIFOs befolkningsundersøkelse *Religion 2019*. Her omhandler mange av spørsmålene temaer knyttet til kirke og religiøs aktivitet. Undersøkelsen består av 4024 respondenter. 2347 av disse (58 prosent) er medlemmer av Den norske kirke, og 373 av disse (9 prosent) er medlemmene er i alderen 18 til 30 år. Det store antallet respondenter, og det at disse er blitt spurt om svært mange spørsmål knyttet til religion og kirke, gjør at vi har et svært godt utgangspunkt for å forstå hva som kjennetegner unge kirkemedlemmer.

Med utgangspunkt i disse to datamaterialene, vil vi i dette kapitlet undersøke hva som hva kjennetegner unges kontakt med Den norske kirke i oppveksten, før og etter konfirmasjonen, og videre ut i voksenlivet. Vi vil vektlegge at de unge har ulike «religiøse karrierer» etter konfirmasjonen, noe som preger i hvilken grad og på hvilken måte de opplever tro og har kontakt med og deltar i Den norske kirke. Til slutt vil se nærmere på i hvilken grad og på hvilke måter unge voksne føler tilhørighet til kirken.

6.1 OPPVEKSTEN

Hva kjennetegner unges kontakt med Den norske kirke i oppveksten og årene før konfirmasjonen? Kan oppveksten si oss noe om unges religiøse karrierer senere i livet? I dette delkapitlet skal vi se på hva respondentene fra KIFOs spørreundersøkelse *Religion 2019* og de unge voksne vi har intervjuet sier om dette.

Kirkemedlemmers tro og religiøse aktivitet i oppveksten

I Tabell 24 og mange av de kommende tabellene vil vi sammenligne unge medlemmer (18–30 år) av Den norske kirke med de resterende medlemmene. Vi gjøre dette fordi denne rapporten handler om unge medlemmer og fordi vi ønsker å forstå hvordan disse eventuelt skiller seg fra resten av medlemsmassen. Tabell 24 viser for eksempel at religion jevnt over har vært mindre viktig i oppveksten hos unge kirkemedlemmer (18–30 år) enn de eldre. Over halvparten av de unge respondentene sier at religion har vært «uviktig» eller «ikke viktig i det hele tatt», mens kun 25 prosent av medlemmene over 30 år sier det samme.

Tabell 24 Religionens betydning i oppdragelsen

	18–30 år	31–90 år	Alle medlemmer
Svært viktig	5	9	8
Viktig	18	32	30
Verken viktig eller uviktig	25	34	32
Uviktig	31	14	17
Ikke viktig i det hele tatt	23	11	13
Total	102	100	100

Kilde: KIFO Religion 2019. N = 2347. Forskjellene er signifikant på 0,000-nivå (kijkvadrattest). «I hvilken grad mener du at religion har vært viktig i den oppdragelsen du har fått?» Prosent.

Tabell 25 gir oss et detaljert bilde av hva slags kristne aktiviteter unge medlemmer av kirken har deltatt i som barn og ungdom. Flesteparten av dem deltok ikke på arrangement eller tiltak i kirken eller kristne organisasjoner. Blant dem som deltok var det typisk søndagsskole, kor og kristen klubb eller forening de var med på. Hvis vi sammenligner de unge voksne medlemmene med de eldre, ser vi flere tydelige forskjeller. 41 prosent av unge medlemmer deltok ikke i noen form for aktivitet, mens kun 21 prosent av de eldre medlemmene svarer det samme. Enda mer dramatisk er nedgangen i andelen som har gått på søndagsskole. 30 prosent av de unge har gjort dette sammenlignet med hele 69 prosent av de eldre medlemmene.

Tabell 25 Deltakelse i kristne organiserte aktiviteter

	18-30 år	31-90 år	Alle medlemmer
Deltok ikke*	41	21	24
Søndagsskole*	30	69	62
Kor*	30	19	21
Kristen forening eller klubb	17	21	21
Trosopplæringstiltak*	14	6	8
Annen kristen aktivitet	13	14	14
Idrett i kristen regi*	12	2	4
Kristen elev- eller studentorganisasjon*	3	6	6
Vet ikke	1	1	1

Kilde: KIFO Religion 2019. N = 2239. * = forskjeller er signifikant på 0,05-nivå, ANOVA. «Da du var barn eller ungdom, deltok du i noe av det følgende i regi av en menighet eller kristen organisasjon?» Prosent.

Så langt gir tallene støtte til det vi har kallet en kohort eller generasjonshypotese: forskjeller mellom religiøsitet mellom unge og eldre er ikke bare et uttrykk for livsyklusvariasjon der man blir mer religiøs med årene. Her dreier det seg også om forskjeller mellom generasjoner, der dagens ungdom/unge voksne ser ut til å ha fått en mindre religiøs sosialisering enn generasjonen foran dem. Men det er ikke slik at de unge deltar mindre enn de eldre i *alle* typer aktiviteter. Det har vært en dramatisk økning i deltakelse i kor og idrett i kristen regi (se Tabell 25). Tidligere forskning viser at det har vært en økning i musikalsk virksomhet, som kor, sang og musikk i menighetene i Den norske kirke mellom 2005 og 2009 (Morvik og Høeg 2012, 159). Ser vi på tall fra statusrapporten fra Den norske kirke om trosopplæring, ser vi på den ene siden at antall kordeltakere i kirken har sunket fra 1998. På den andre siden ser vi at Ung i Kor og Ung Kirkesang har økt siden 1998 (Den norske kirke 2017, 28). Det betyr at det er økt oppslutning om kor blant de unge i kirken, selv om det er en generell nedgang i antall deltakere. Dessuten har flere unge deltatt i trosopplæringstiltak, noe som ikke er overraskende siden trosopplæring har vært et satsningsområde i Den norske kirke de siste tiårene. Samlet viser Tabell 25 noen ganske tydelige og interessante endringer i hvilke typer barne- og ungdomsaktiviteter kirkens medlemmer har erfaring med. På noen områder, som idrett og trosopplæringstiltak, har altså

kontakten med kirken økt i aldersgruppa under 30 år. Vi minner om at det også er innenfor denne gruppa vi finner det vi kan kalle «trosopplæringsgenerasjonen».

Mye kontakt med kirken – Kristen oppvekst

De kvantitative dataene kan gi oss et fugleperspektiv på hva som kjennetegner unge kirkemedlemmers oppvekst, mens de kvalitative intervjuene kan gi oss konkrete eksempler på ulike fortellinger om oppvekst. De unge voksne som vi intervjuet, har varierende erfaringer med kristne aktiviteter og religion i oppveksten. Noen har hatt mye kontakt med kirken, for andre har kontakten vært mer sporadisk eller fraværende. Hva er det som kjennetegner de som har hatt mye kontakt?

Seks av informantene har vokst opp i kristne familier og har hatt mye kontakt med Den norske kirke i oppveksten (Julie, Håkon, Johannes, Eirik, Aleksander, Espen). Generelt innebar det å ha en kristen oppvekst eller å ha vokst opp i en kristen familie at informantene deltok på aktiviteter i Den norske kirke, i frikirker, i andre kristne organisasjoner og bedehus, slik som søndagsskole, kor, klubb og gudstjeneste. Noen forteller at de har hatt en barnebibel som foreldrene har lest fra, og de har sunget religiøse sanger. Flere informanter så gjerne på seg selv som kristne i barndommen, uten at de nødvendigvis reflekterte noe særlig rundt dette. Det å være kristen var for noen en selvfølge: Man deltok i aktiviteter i regi av kirke og kristne organisasjoner, og dette var en naturlig del av oppveksten.

Johannes, for eksempel, peker på bedehusmiljøet som utbredt der han vokste opp og derfor noe de fleste tok del i. Johannes begrunner sin deltakelse på bedehuset slik: «Sannsynligvis mye på grunn av oppfordring fra mamma og pappa. Og også fordi min storesøster gikk der. Og etter hvert min lillebror. Og det var det miljøet jeg tilhørte. Noe må man jo gjøre på kvelden». For Johannes var med andre ord bedehusmiljøet en naturlig del av oppveksten og en integrert del av familielivet. Samtidig betyr ikke nødvendigvis en kristen oppdragelse at en har snakket mye om religion i familien eller at det har vært et tema en har reflektert over. Johannes sier at «Ja, det var sånn verden var – for meg i hvert fall. Og det ble ikke stilt noe spørsmål eller undret noe over det, egentlig».

Espen var veldig aktiv i kirken som barn, og deltok på søndagsskole, kor og klubb. Religion og tro var en så naturlig del av livet at han trodde alle var kristne: «Det var jo ikke før jeg gikk i omtrent 7. klasse at jeg skjønnte at ikke alle var kristne. Det var det mest naturlige her i verden for meg».

Julie og Håkon hadde dessuten foreldre som jobbet i kirken. Dette satte preg på oppveksten og bidro til at de deltok på kirkelige aktiviteter. Julie var for eksempel med i kor og på leir. Hun har også vokst opp med at det ble sunget for maten, sunget godnattsanger og fortalt bibelhistorier. Hun opplevde at det var rom for å spørre om ting hvis det var noe hun lurte på hjemme, uten at hun nødvendigvis gjorde det, siden religion var noe hun ikke tenkte noe særlig over. Håkon var også fast i kirken på søndager og på søndagsskole. Han var spesielt opptatt av musikken og satt gjerne på galleriet ved organisten. Musikkinteressen sto sentralt da han senere bidro i ungdomsarbeidet i kirken. Stor interesse for musikk er tilfelle for flere av informantene.

I motsetning til flere av de andre informantene som hadde en kristen oppvekst hjemmefra, dro Aleksander gjerne alene i kirken. Hans første møte med kirken var gjennom barnekor på begynnelsen av barneskolen. Kirkemusikken ble spesiell for ham, og interessen for musikken ble stadig større. Han var jevnlig på gudstjenester i kirken. Aleksander var i kirken av ren interesse og for å få tiden til å gå. Etter hvert bidro han også i gudstjenesten. Gudstjenesten fikk ham til å føle på en ro. Han trekker frem

«det meditative, å bare være der». Samtidig var Aleksander opptatt av liturgien. I kirken opplevde han å være del av et fellesskap, han følte seg som hjemme og trygg. Selv om Aleksander hadde en barnetro, som antageligvis kom fra moren, reflekterte han ikke så mye på den tiden: «Du tok det, og så spiste du det [det som ble sagt i kirken], ikke sant».

Det som kjennetegner flere av de som har hatt mye kontakt med kirken, er at de har vokst opp i kristne familier. Flere av informantene var aktive i kirken som barn, først og fremst fordi kirken var sentral i deres foreldre eller besteforeldres liv slik Høeg og Krupka (2014, 198) har funnet, i likhet med andre undersøkelser, at det er en sterk sammenheng mellom religiøs bakgrunn og religiøs aktivitet. Ungdommene i Høegs (2012, 34) studie hadde en oppfatning om at de hadde en arvet kristen identitet fra familien. Informantene med en kristen oppvekst i vår studie er i større grad delaktige i kirkelige aktiviteter i barndommen enn de uten en kristen oppvekst. Slik ser vi at familie er viktig for unges kontakt med kirken i barneårene.

Religiøs primær-sosialisering i oppvekstfamilien forklarer ikke nødvendigvis hvilken tilknytning man har til Den norske kirke i dag. Johannes har vokst opp i en kristen familie, men ser ikke på seg selv som kristen. Det samme gjelder for Håkon. Mye kontakt med kirken i oppveksten betyr ikke at man uten videre har mye kontakt med kirken senere i livet eller oppfatter seg som kristen.

Lite kontakt med kirken – Ikke kristen oppvekst

Fem av informantene (Josefine, Fredrik, Anette, Hanna, Marie) hadde ikke en utpreget kristen oppvekst. Kjennetegn ved disse informantene er at religion var lite til stede i deres hverdag og i familiene deres.

Hanna forteller om deltakelse på søndagsskole tidlig i barndommen og en bestemor som ba bønn før de la seg. Hjemme hos foreldrene hennes ble det derimot ikke snakket om religion og de gikk ikke i kirken med mindre det var dåp eller konfirmasjon. Selv om det har vært noen kontaktpunkter med Den norske kirke og religion i oppveksten opplever ikke Hanna å ha hatt en religiøs oppvekst.

Josefine forteller heller ikke om en spesielt religiøs oppvekst. Religion var ikke noe de snakket om hjemme, og foreldrene gikk ikke i kirken. I likhet med Hanna hadde hun besteforeldre som hadde betydning for hennes kontakt med religion, da de tok henne med i kirken. Flere av informantene forteller nettopp om betydningen av besteforeldre for deres forhold til kirken i oppveksten.

For flere var ikke religion nødvendigvis fullstendig fraværende, men hadde en rolle som tradisjonsbærer. Informantene trekker både frem høytider og overgangsritualer i sine fortellinger. Et typisk forhold til religion i oppveksten blant informantene er slik Hanna forteller om det: «På julaften tok vi kanskje en tur i kirken. Og det var på en måte ganske selvsagt at hvis jeg fikk noen kusiner eller fettere så skulle de døpes. Så det var bare sånn som ble gjort». Bruk av kirken ved høytider og overgangsritualer ble sett på som helt naturlig, uten at kirken hadde noen større rolle i livene deres ellers. Utsagnet «Så det var bare sånn som ble gjort» tyder på at dette var noe en ikke reflekterte spesielt over. For dem var det naturlig å bruke kirken på denne måten. Slik sett lignet disse ungdommene sin tilknytning til kirken på det vi har beskrevet som ritualkristendom, det vil si at man først og fremst har kontakt med kirken i forbindelse med høytider og viktige overganger i livet.

Selv om flere informanter ikke beskriver sin oppvekst som spesielt religiøs, trodde flere av dem på Gud da de var barn. Josefine sier for eksempel: «Men akkurat forholdet til Gud. Jeg følte på en måte bare

at han var der. Jeg hadde nok en mer tro da jeg var yngre». Selv uten en religiøs oppvekst og foreldre som ikke var i kirken, hadde hun allikevel en barnetro. Også Eirik opplevde å ha en tro som barn, selv om han vokste opp i en familie hvor det ikke ble snakket om tro: «Så jeg husker jo på en måte at jeg trodde på Gud når jeg var så liten».

De som hadde en gudstro som barn tenkte gjerne lite over tro i barndommen. For de med en religiøs oppvekst, var religion og det å være kristen så naturlig at det ikke ble diskutert eller satt spørsmålsteget ved. Dette gir seg også uttrykk i at nesten ingen av informantene snakket om tro med sine venner eller familie. Det å sette ord på eller reflektere over religiøs tro betyr at en sammenligner den religiøse troen med noe annet og dermed ikke tar den religiøse troen for gitt. Refleksjon rundt religiøs tro er gjerne noe som tilhører et senere stadium i modning. Det er derfor ganske naturlig at informantene ikke tenkte spesielt over sin tro som barn.

Fredrik forteller om typiske tanker rundt religion i barneårene som er dekkende for flere: «Nei, det var nok litt tidlig for meg, tror jeg, å tenke på sånne ting. Det var ikke noe sånn at jeg var verken imot eller for det, men det var likegyldig for meg da».

6.2 KONFIRMASJONSTIDEN

Er konfirmasjonstiden viktig for unge voksne videre tilknytning til Den norske kirke? Hva husker de unge voksne vi har intervjuet fra denne tiden? Hvordan begrunner de valget om konfirmasjon? I dette delkapittelet skal vi svare på disse spørsmålene ved å undersøke hvordan informantene reflekterer rundt egen konfirmasjonstid.

Valg av konfirmasjon: tradisjon, venner og familie

54 prosent av 15-åringer valgte konfirmasjon i Den norske kirke i 2019 (Statistisk sentralbyrå 2020). Oppslutning rundt konfirmasjonen blant døpte 15-åringer i Den norske kirke ligger på rundt 80 prosent (Den norske kirke 2020a, 23). Det er altså fortsatt et flertall av unge som velger kirkelig konfirmasjon i Norge. Alle de vi intervjuet forteller at det var naturlig for dem å konfirmere seg i kirken. Det var ikke noe de brukte mye tid på å vurdere, det var bare sånn det var. Josefine sier for eksempel:

Jeg tror jeg konfirmerte meg fordi det var noe vennene mine gjorde. Det ble ikke lagt opp til at dette her er en avgjørelse du kan ta. Eller altså foreldrene mine var veldig: Du gjør som du vil. Men jeg tror man bare fulgte litt strømmen og i og med at det var litt mer tradisjon, tror jeg altså.

Josefine legger vekt på at det var tradisjon som fikk henne til å konfirmere seg i Den norske kirke. Høegs (2009, 234) studie fant at noen ungdommer velger konfirmasjon, fordi det er tradisjon og fordi de er døpt som barn. Et annet forhold som viste seg å ha betydning for mange av våre informanter, var at venner skulle konfirmere seg kirkelig. Om lag alle informantene snakker om at venner skulle konfirmere seg kirkelig og at dette hadde betydning for valget av konfirmasjon. Den sosiale orienteringen rundt valg om konfirmasjon, altså at man følger venners valg av kirkelig konfirmasjon, kom også frem i Høegs (2009) studie. Konfirmantene velger å konfirmere seg fordi de ønsker å oppleve fellesskap med andre konfirmanter og være med venner (Høeg 2009, 222–223).

Også familie har for enkelte stor betydning for valget en tar om konfirmasjon blant de unge vi snakket med. Fredrik forteller: «Alle i familien har gjort det. Det var vel bare vanlig, tror jeg. Men jeg fikk velge

selv, husker jeg. Altså det var kanskje nevnt en gang da, av mamma eller noe sånt, at du velger selv. Men det ble det». Selv om det ofte blir fortalt om familie som legger føringer, legger informantene allikevel vekt på at det var et selvstendig valg som ble tatt og at det var noe de ikke ble presset til. En nylig studie (Birkedal 2019, 40–45) av unges valg om konfirmasjon kommer viser at konfirmasjon oppleves tradisjon- og kulturbundet. Også her trekkes dåp frem som en viktig årsak for valg om konfirmasjon, samtidig som de unge legger vekt på at det er et valg en tar selv. Det er viktig for de unge at valget er basert på egne avgjørelse. Slik er unge preget av religiøs individualisme og en forventning om at man skal ta et eget valg (Birkedal 2019, 43–45).

Selv om mange velger kirkelig konfirmasjon, er ikke humanistisk konfirmasjon helt fremmed for informantene. Josefine sier at humanistisk konfirmasjon var litt uvanlig blant hennes venner, men reflekterer i ettertid rundt hvorfor hun ikke vurderte det: «Men det er jo litt rart å tenke på hvorfor jeg ikke confirmerte meg borgerlig da, men jeg tror nok det bare er akkurat på grunn av tradisjonen altså. Jeg tror det. Og litt fordi at alle andre gjorde det».

Et par informanter vurderte imidlertid bevisst kirkelig konfirmasjon opp mot den humanistiske. Dette var for eksempel tilfelle for Eirik. Men også for han ville, det å velge noe annet enn kirkelig konfirmasjon være rart fordi «alle i familien konfirmerer seg i kirka». Dessuten valgte alle vennene til Eirik kirkelig konfirmasjon – sosialt sett opplevdes det derfor som vanskelig å velge noe annet. Eirik nevner også at humanistisk konfirmasjon ville ha krevd mer undervisning sammenlignet med kirkelig konfirmasjon med leir.

Hanna sier at hvis en valgte humanistisk konfirmasjon i hennes omgangskrets, «var du jo en rebell». Det illustrerer hvor vanlig det var å konfirmere seg kirkelig blant hennes venner. Hanna valgte å konfirmere seg av en spesiell grunn, nemlig at hun fikk bunad hvis hun gjorde det. Hun hadde allikevel en tanke om kontinuitet: «Jeg hadde vel ikke tatt noen stilling. Jeg kunne sikkert tatt sånn humanetisk [konfirmasjon], men jeg er jo døpt, jeg kan jo bare fortsette, litt sånn tradisjon også, tenker jeg, som veldig mange gjør». At hun allerede var døpt i kirken ble avgjørende for at hun ikke valgte en humanistisk konfirmasjon. Dette samsvarer med resultater fra tidligere forskning. Høegs (2009, 234) studie av konfirmanter fant at de la sin dåp til grunn for valg av konfirmasjon i Den norske kirke. Birkedal (2019, 42) fant at konfirmanter velger kirkelig konfirmasjon fordi de er døpt. Dåpen fremstår som den viktigste årsaken til valget av konfirmasjon.

Håkon forteller imidlertid at flere han kjente valgte humanistisk konfirmasjon. For hans del var det derimot ikke et aktuelt alternativ til den kirkelige. Håkon mener valg av humanistisk konfirmasjon handler om det materialistiske og går imot det opprinnelige formålet med konfirmasjonen:

Hvis du konfirmerer deg borgerlig [humanetisk], så er det kun for å få penger. Jeg gjorde jo det, jeg også. Altså jeg var vel litt troende på den tida, men altså du skal bekrefte dåpen og alt det. Det er på en måte formålet med det å konfirmere seg. Og så hvis du skal ta et valg. Hvor bevisst jeg var rundt at jeg tok et valg sånn sett, det var nok litt opp mot at familien med en far som prest, og man følte litt på at man må det. Jeg tror fortsatt det hadde blitt konfirmasjonsmiddag og gave hvis jeg hadde valgt en borgerlig konfirmasjon, men jeg føler at det bryter litt med formålet.

Her blir det igjen, slik andre informanter har vært inne på, tatt høyde for familien. For de vi har snakket med, var familien viktig da de vurderte konfirmasjon. I Håkons tilfelle blir det kanskje enda viktigere med en kirkelig konfirmasjon på grunn av at faren er prest. Det samme gjelder for Julie som også har vokste opp med en far som er prest.

Aleksander oppfattet derimot at valg av konfirmasjon ikke var et valg, men en naturlig ting å gjøre: «Ja, det var på en måte ikke noe valg. Altså jeg sier ikke det fordi bestemor eller mor eller noen sa at: Gjør du ikke det, så får du ikke penger! Det følte naturlig, rett og slett».

De fleste av informantene hadde ikke noen spesielle tanker rundt hvorfor de konfirmerte seg, utover at det var naturlig å gjøre det i familien, men noen få hadde sterkere formeninger knyttet til valget. Marie hadde en klar tanke om at kirkelig konfirmasjon var det eneste alternativet:

Jeg husker når jeg var tenåring, så mente jeg at det bare gikk an å konfirmere seg i kirka, og det var overhodet ikke noen annen mulighet enn å konfirmere seg i kirka. Og en del andre på min alder ville ha en fest for å feire seg og få penger. Og det syntes jeg var helt uhørt. Så for meg var det ganske klart at det var den eneste måten å gjøre det på.

I de fleste fortellingene kommer det frem at kirkelig konfirmasjon er et naturlig valg og en forlengelse av familietradisjonen. Slik som Johannes beskriver det: «Det var bare sånn man gjorde i min familie. Uten noen videre diskusjon, tenker jeg. Og det var jo det som sagt vennene mine også gjorde. Også ikke-kristne.» At «ikke-kristne» valgte en kirkelig konfirmasjon, er heller ikke helt utypisk for noen av våre informanter. Dette var for eksempel tilfellet for Hanna, som ikke hadde mye kontakt med Den norske kirke før hun konfirmerte seg og ikke så på seg som kristen. Tidligere studier (Høeg og Krupka 2017, 233; Birkedal 2019, 42) har funnet at ikke alle som konfirmerer seg kirkelig, ser på seg selv som kristne. Dette er ikke et spesielt overraskende funn, men bekrefter at Den norske kirke er en folkekirke som rommer mange mennesker med ulike former for tro og religiøs aktivitet.

Valg om konfirmasjon handler blant de fleste av våre informanter mer om venner, familie og tradisjon enn tanker om kristen tro. Det er en forhandling mellom hva de oppfatter som normalen i familien, familiens tradisjoner, venners orienteringer og eget ønske. Hvor bevisst valget egentlig var, er det flere som setter spørsmålsteget ved i ettertid, da det rett og slett følte naturlig. Noen er imidlertid inne på en tanke om kontinuitet, ved at de er døpt i Den norske kirke.

De unges fortellinger viser at betydningen av konfirmasjonen og valget av den varierer. Forskjellene i hva de unge legger i konfirmasjonen kan bety at de etter konfirmasjonen også har ulike utgangspunkt når det gjelder videre religiøs karriere. De ulike utgangspunktene kan ha betydning for hvilken retning de unge voksne beveger seg i.

Varierende erfaringer fra konfirmasjonstiden

De unge vi har intervjuet erindrer konfirmasjonstiden som en fin tid med godt sosialt fellesskap og de beskriver konfirmasjonsdagen som hyggelig. Opplæringen i kristendom og kristen tro opplevdes ikke som påtvunget. Hanna beskriver konfirmasjonsleiren i positive ordlag, nettopp fordi hun opplevde at det ikke var noe press knyttet til den religiøse opplæringen: «Du var fortsatt ute og lekte og sånt, og så lærte man litt om religion, og så var det ut og leke igjen. Så det var ikke noe sånn: 'Nå skal du sitte her og lese alt dette her.' Det var veldig sånn fritt og fint da, syns jeg».

Også Håkon satte pris på det han betegner som en «fornuftig tilnærming» i konfirmasjonsundervisningen:

I selve konfirmasjonstida så syntes jeg ikke det var lagt opp til at man skal presse Gud på deg. Det var mer den fornuftige tilnærminga, at man prata om det etiske da. Det var veldig mange etiske diskusjoner om 'hva syns du man skal gjøre'. Er dette rett eller er dette galt. Det var veldig mye fokus på det. Og det var

ikke mye høytlesning fra Bibelen. Det var mer hvis man dro ut et eksempel, og hvordan kan vi bruke det i det daglige. Se om dette kan sammenlignes med nåtiden. Ja, ble oppfordra til å tenke litt kritisk. Det var ikke noe sånn to streker under svaret på hva man valgte å si. Sånn sett husker jeg at det var bra.

Johannes forteller derimot om skuffelse over hvor lite grundig bibelkunnskap konfirmantene fikk under konfirmasjonen. De ble ikke noe spesielt utfordret på tro.

Nei, det tror jeg nok kommer av at prester, i hvert fall de jeg opplevde, ikke tør å ta så veldig mye tak i det. Det skal være en litt sånn koselig og fin klubb, dette her. Hvis jeg skulle vært ordentlig kristen, så skulle det ha gjennomsyret livet mitt på i en mye større grad. Det skal påvirke livet mitt. Og det følte jeg ikke at konfirmasjonen på noen som helst måte la opp til.

Samtidig beskriver Johannes seg som ikke særlig reflektert i ungdomstiden når det kommer til religiøse spørsmål og religiøs identitet. Det kom først senere for hans del.

Enkelte informanter beskriver konfirmasjonstiden som kjedelig, slik som Josefine:

Men jeg var nok av den oppfatningen fordi jeg ikke er spesielt religiøs, og det har jeg vel egentlig aldri vært. Det har aldri vært noe mye snakk om det i familien, så jeg har ikke fått det fra de heller. Jeg var nok av den oppfatningen at det var litt kjedelig, husker jeg.

Josefine opplevde at hun ikke kjente seg igjen i kirken: «Det var nok det at jeg ikke helt klarte å kjenne meg igjen, på en måte, i det prestene sa.» Selv kan hun ikke huske så mye av selve konfirmasjonsdagen: «Jeg tror nok det var veldig hverdagslig for meg, for å være ærlig». Hun tillegger verken konfirmasjonstiden eller konfirmasjonsdagen en spesiell betydning.

Julie opplevde konfirmasjonstiden som en fin, men vanlig tid. Siden faren hennes var prest i kirken, var hun vant med å være der, og hun opplevde ikke at hun lærte noe spesielt nytt. Gudstjenestene var derimot litt annerledes:

Da var jeg jo på gudstjeneste med venner, og det var jo litt nytt. For jeg hadde ikke pleid det egentlig. Mer sånn korvenner kanskje da. Og jeg husker at da jeg satt på de gudstjenestene, så var det mer sånn at man kanskje deltok for at man skulle delta på grunn av at man krevde det.

Det er flere av informantene som kommer inn på at konfirmasjonen ble oppfattet som noe man måtte gjøre, som et krav. Hun sier videre: «Det var jo en fin ting å gjøre, på en måte, men ikke at det hadde sånn voldsom, ja, påvirkning eller sånn. Å confirmere seg er jo noe man gjør, på en måte».

Aleksander følte at han ikke satt igjen med noe spesielt etter konfirmasjonstiden: «Det er jo litt rart. Jeg satt ikke igjen med noen sånn her stor følelse. Det gjorde jeg ikke, altså.» Allikevel var følelsen av fellesskap god: «Det var godt å være et fellesskap da, og ikke være helt alene i det.»

For Anette (og Fredrik) skapte konfirmasjonstiden derimot en grobunn for en tro og et kirkelig engasjement. Verken Fredrik eller Anette var spesielt opptatt av eller hadde et forhold til kirken eller religion i barndommen. I Anettes tilfelle var det moren som insisterte på at hun måtte confirmere seg i kirken (til tross for at moren ellers ikke var kristen eller engasjert i kirken).

I starten følte jeg bare at det var som skole, jeg syntes det var kjempekjedelig. Helt til konfirmasjonsleiren. Det var da det – jeg vet ikke hva som skjedde, men at jeg ble møtt av noen eldre ledere som så meg for den jeg var og fulgte opp i ettertid.

En studie om konfirmasjonsleierens betydning fant at leir kan være med på å føre konfirmanter inn i menighetens fellesskap (Gjesdal 2015, 33). Dette var tilfellet for Anette som senere ble en del av menigheten. Anette sier videre at hun ikke var så opptatt av tro på den tiden, men ble nysgjerrig og ønsket å vite mer fordi: «Jeg ble fascinert av at alle var så hyggelige mot hverandre. Så det var vel det som fascinerte meg først. Den godheten.» Anette hadde ikke følt noe spesielt under gudstjenestene hun måtte delta på i forbindelse med konfirmasjonen. Men i etterkant, da hun ble invitert med en av de voksne som hadde vist omsorg under konfirmasjonstiden:

begynte jeg å se litt annerledes på ting. Oj, gjelder det han sier på prekestolen meg? Da begynte det å skje litt mer. Altså når de står og preker – jeg vet ikke om det var noe spesifikt akkurat da. Før så bare var jeg til stede, tenkte ikke noe mer eller mindre over hva som ble sagt eller jeg følte bare at jeg måtte være der, for det var en del av konfirmasjonsgreia. Ja, det var mer etterpå, da følte jeg at det var mer mitt.

Anette ble etter konfirmasjonen aktiv i kirken: «Da var jeg med på alt.» Riktignok var Anette engasjert i mange fritidsaktiviteter, så hun viste et generelt stort engasjement, også utenfor kirken.

Også Fredrik husker og fremhever særlig fra konfirmasjonstiden personene som jobbet i kirken. Han beskriver seg som likegyldig til religiøse spørsmål i barne- og ungdomstiden, men valgte likevel å konfirmere seg fordi det var det alle andre gjorde.

På samme måte som Anette, følte han at de ansatte i kirken så ham. Dette er noe han kan sette ord på i dag, mer enn han forsto da han sto oppe i det, sier han. Samtidig mener han at konfirmasjonstiden har hatt lite å si for hans forhold til kirken og hans tro i dag:

Du kan vel si sånn generelt rundt det at jeg føler ikke at konfirmanntida betydde noe. Jeg føler ikke at det er konfirmanntida som har betydd noe for meg. Det er mer tida kanskje etter som har betydd mest for meg da.

Generelt opplevde han konfirmasjonen som undervisning, en form for skole en måtte gjennom. Likevel holdt han kontakt med kirken etter konfirmasjonen, primært fordi han engasjerte seg sammen med vennene sin i aktivitetene kirken tilbød. Dette reflekterer funnene fra forrige kapittel, hvor den viktigste grunnen for at ungdommer er aktive i kirken etter konfirmasjon er at venner er aktive (se Figur 9).

Et par informanter hadde negative opplevelser i konfirmasjonstiden. Eirik oppfattet at det religiøse ble prakkert på de unge på konfirmasjonsleiren. Dessuten syntes han at kirkens ansattes og frivilliges forsøk på å modernisere og gjøre kristendom kult for ungdommen – ved å for eksempel rappe Fader vår – var mislykket. Eirik beskriver det som et forsøk på å «prakke» eller å «snike» kristendom på dem. Mens noen ungdommer elsket denne tilnærmingen, opplevde Eirik det ganske annerledes, noe som også fikk konsekvenser for hans kirkelige medlemskap: «Uka etter at jeg konfirmerte meg, så meldte jeg meg ut av kirka.» Eirik vektlegger konfirmasjonsleirens betydning for avgjørelsen, at opplevelsene der ble viktig i en periode han begynte å reflektere mer rundt spørsmål knyttet til religion og ble «mer bevisst»: «Og så ble det bare sånn etter hvert at jeg ikke var kristen lenger. Eller så på meg selv som kristen lenger da.» Han beskriver forløpet på denne prosessen som tok sted på konfirmasjonsleiren:

De første dagene syntes jeg det var greit. Men så begynte de med den rappinga, og det var måten de snakka til oss på også. Det er sånn ja, er dette her noe for meg, på en måte? Ja, så det var egentlig bare gjennom den uken. Og så husker jeg når vi dro hjem, at jeg var lei. Tenkte bare at det var ikke noe for meg. Og jeg bare gleda meg til å bli ferdig. Jeg tror ikke jeg hadde bestemt meg da for å melde meg ut. Da tenkte

jeg bare, jeg kan jo bare confirmere meg, holdt jeg på å si. Men jeg tror det var sånn da jeg var i kirka [på konfirmasjonsdagen] og dagen etter det også da tenkte jeg [at] jeg kan jo bare bli ferdig med dette her, men etter det så bare melder jeg meg ut. Og det var egentlig bare sånn. For jeg ville ikke at – jeg vet ikke om det er helt riktig, men jeg hørte at Den norske kirken fikk penger for hver person som er meldt inn. Så tenkte jeg egentlig mest på at jeg ikke ville at Den norske kirke skulle få penger i mitt navn.

Eirik forteller at han etter denne episoden ble ganske kritisk til kirken og religion, som altså resulterte i at han meldte seg ut.

Espen er en av de vi intervjuet som confirmerte seg fordi han er kristen. Mens han beskriver det sosiale miljøet i konfirmantgruppen som bra, mistrivdes han veldig på konfirmasjonsleir på grunn av en opplevelse av utenforskap. Dette var generelt en vond tid for ham. Etter konfirmasjonen ble ikke Espen spurt om å være konfirmasjonsleder, noe han syntes var overraskende og ikke minst sårt, med tanke på hvor aktiv han var i kirken.

Fortellingene vitner om at de unge confirmerte seg på grunn av families praksiser og tradisjoner. Konfirmasjonstiden opplevdes som en naturlig del av livet, en livsrite man må gjennom. Vi har sett at de unge voksne har hatt ulike erfaringer med konfirmasjonstiden. De ulike erfaringene med konfirmasjonstiden hos de unge voksne vi har intervjuet kan tyde på at de står ved ulike utgangspunkt også etter konfirmasjonen, noe som kan ha betydning for hvilken retning den videre religiøse karrierer tar.

6.3 RELIGIØSE KARRIERER ETTER KONFIRMASJONEN

Hva skjer med de unges religiøse karriere etter konfirmasjonen? Blir de værende i kirken og deltar i ungdomsarbeidet, eller finner de andre interesser og beveger seg bort fra kirken? Hva skjer med unges tro og identitet etter konfirmasjonen og ut i deres unge voksne liv? Hva kjennetegner unges kontakt med Den norske kirke etter konfirmasjonen? Hva tenker unge om tilhørighet til og medlemskap i Den norske kirke? Alle disse spørsmålene vil vi forsøke å svare i dette delkapittelet. I tiden etter konfirmasjon er det vanlig at ungdoms tro og kontakt med og deltakelse i Den norske kirke endrer karakter. For å fange opp dette endringsaspektet, så bruker vi begrepet «karriere», og vi vil analysere de unges «troskarriere», «kontaktkarriere» og «deltakelseskariere». Vi vil bruke data fra KIFOs spørreundersøkelse *Religion 2019* for å si noe overordnet om hva som kjennetegner unge medlemmer av Den norske kirke, og vi vil bruke intervjuene med de unge medlemmer for å gi eksempler på ulike «karriereveier».

«Troskarrierer»

Vi begynner med å se på hva de unge voksne medlemmer av Den norske kirke sier om tro sammenlignet med eldre medlemmer i spørreundersøkelsen. Tabell 26 viser forskjeller i tro mellom de yngre og eldre medlemmene. De yngre medlemmene skårer generelt lavere på religiøse forhold. Tabellen viser at de yngre medlemmene er mindre religiøse og i mindre grad tror på Gud, selv om det ikke nødvendigvis er snakk om dramatiske forskjeller. Det er også verdt å merke seg at gudstro og religiøsitet er komplekse fenomen og at spørreskjemaspørsmål kun fanger dette på en grovkornet måte. Likevel er det vært å merke seg at Tabell 26 viser at 56 prosent av de unge medlemmer oppgir «Jeg tror ikke på Gud» eller «Jeg vet ikke om det finnes noen Gud, og jeg tror ikke det er noen måter å

finne det ut på». Det tilsvarende tallet for de eldre medlemmene er 38 prosent, altså hele 18 prosentpoeng lavere.

Tabell 26 Troen på Gud

	18–30 år	31–90 år	Alle medlemmer
Jeg tror ikke på Gud	24	18	19
Jeg vet ikke om det finnes noen Gud, og jeg tror ikke det er noen måter å finne det ut på	32	20	22
Jeg tror ikke på noen personlig Gud, men jeg tror det finnes en høyere makt av et eller annet slag	20	24	23
Jeg tror nok på Gud enkelte ganger, men andre ganger gjør jeg det ikke	7	7	7
Selv om jeg er i tvil, føler jeg at jeg tror på Gud	11	20	19
Jeg tror at Gud virkelig finnes, og det er jeg ikke i tvil om	6	12	11
Total	100	101	101

Kilde: KIFO Religion 2019. N = 2347. Forskjellene er signifikant på 0,000-nivå (kjikvadrattest). «Hvilket utsagn gir best uttrykk for hva du tror om Gud?» Prosent.

Unge medlemmene av Den norske kirke er altså mindre religiøse enn de eldre medlemmene. Men religiøs tro og religiøs identitet kan endres og være i bevegelse, ikke minst i løpet av ungdomstiden. Hvordan ser de unge voksne vi har intervjuet på egen religiøs eller ikke-religiøs identitet, og hva sier de om hvordan denne har endret seg fra oppveksten, gjennom ungdomstiden og til nå. Beskrives religiøs identifisering som en prosess, et vendepunkt, et oppgjør eller et valg en tar?

De unge voksnes fortellinger viser at deres livsynskategorisering eller identitet har endret seg over tid. I barndommen hadde de ikke nødvendigvis en selvbevisst livsynsidentitet. Det er gjerne senere i ungdomstiden og ung voksen-perioden at en bevissthet omkring kategorisering av livssyn vokser frem. Refleksjon omkring religiøse og eksistensielle spørsmål kan bli fremprovosert av konfirmasjonen, skolens religionsfag, møte med andre, litteratur man leser og så videre. Samtidig er det også et viktig poeng, at ikke alle da heller har et klart bilde av egen religiøse identitet. Likevel oppleves det gjerne som et krav og en forventning utenfra om at man bør ha en slik avklart identitet. Dette kravet kan for eksempel dukke opp i situasjoner der en møter andre som har en tydelig og «erklært» religiøs identitet.

De unge forteller at de i sen ungdomstid – og noen også i ung voksen-perioden da de begynte å studere – reflekterte mer over religion og sin egen religiøse identitet. For noen bidro undervisningen på universitetet til det de gjerne beskriver som en kritisk tilnærming til religion, en større tiltro til vitenskap, og en idé om at religion og vitenskap ikke kan forenes.

Å identifisere seg som religiøs eller ikke-religiøs, eller å gå fra det å tro til å ikke tro, eller omvendt, er noe som kan skje gradvis. Aleksander opplever at hans tro har endret seg fra da han var barn:

Det kan man si med oppveksten til der jeg er nå. Det har vært noen sånne søyler i troen min. Du kan se for deg et hus eller hvis du tar skjelettet av et hus. Et fullt hus. Så har du noen sånne bærebjelker i det huset. Og så føler jeg fra jeg var lite barn så var det et stort hus, til nå, så er det kun grunnmuren og de bærebjelkene som står igjen. Det er på en måte fundamentet. Nei, det er troen på noe større.

En slik endring i troen er typisk for flere av de vi intervjuet som har hatt en tro som barn. Troen og identiteten har blitt til noe en har reflektert aktivt rundt. For noen av de unge har det ført til at troen har opphørt, altså en «troskarriere» fra tro til ikke-tro.

Om vi igjen ser på resultater fra spørreundersøkelsen blant medlemmer av Den norske kirke i Tabell 27, ser vi at det er noen forskjeller mellom de yngre og de eldre medlemmene, også når det kommer til religiøs selvbetegnelse. Det er noen flere eldre medlemmer enn yngre, som er «litt religiøs», samtidig er det verdt å merke seg at flere eldre medlemmer er «verken religiøs eller ikke-religiøs». Hvis vi slår sammen kategoriene «litt ikke-religiøs», «sterkt ikke-religiøs» og «veldig sterkt ikke-religiøs», så oppgir 48 prosent av de unge at de er dette, mens kun 29 prosent av de eldre gjør det samme. Det betyr at flere yngre enn eldre medlemmer av Den norske kirke har en ikke-religiøs identitet. Er forskjellene mellom yngre og eldre medlemmer et uttrykk for ulike livsfaser? Slik at de yngre blir mer religiøse med årene og dermed blir mer lik de eldre? Dette kan vi ikke med sikkerhet si noe om da vi i denne studien mangler data som beskriver dette over tid. Man kan like gjerne spørre om det er et uttrykk for ulike kohorter/generasjoner med ulike forhold til religion. Tidligere i kapittelet har vi sett at det er forskjeller mellom generasjonene, der dagens ungdom/unge voksne ser ut til å ha fått en mindre religiøs sosialisering enn generasjonen foran dem. Det er naturlig å tenke at den unge generasjonen med mindre grad av religiøs sosialisering også i mindre grad er religiøse, og at det kan være en sammenheng her.

Tabell 27 Religiøsitet blant kirkemedlemmer

	18–30 år	31–90 år	Alle medlemmer
Veldig sterkt religiøs	1	0	1
Sterkt religiøs	1	6	5
Litt religiøs	26	32	31
Verken religiøs eller ikke-religiøs	25	33	32
Litt ikke-religiøs	26	15	17
Sterkt ikke-religiøs	17	11	12
Veldig sterkt ikke-religiøs	5	3	4
Total	101	100	102

Kilde: KIFO Religion 2019. N = 2347. Forskjellene er signifikant på 0,000-nivå (kjiqvadrattest). «Vil du beskrive deg selv som ...» Prosent.

Til tross for de ovenfornevnte forskjellene i religiøs sosialisering, så er det interessant å merke seg at det er nesten ingen forskjell mellom de unge og de eldre når det gjelder andelen som sier at de er «kristen, men ikke bekjennende kristen» (Tabell 28). Det er likevel noen færre unge enn eldre som sier at de er «bekjennende kristne», dessuten sier hele 47 prosent av de unge medlemmene at de «har ingen religiøs tro».

Tabell 28 Religiøs selvbetegnelse

	18–30 år	31–90 år	Alle medlemmer
Jeg regner meg som bekjennende kristen	9	13	13
Jeg regner meg som kristen, men ikke bekjennende kristen	37	38	38
Jeg har en tro, men regner meg ikke som kristen	8	19	17
Jeg har ingen religiøs tro	47	29	32
Total	101	99	100

Kilde: KIFO Religion 2019. N = 2347. Forskjellene er signifikant på 0,000-nivå (kjiqvadrattest). «Hvilket utsagn opplever du som mest dekkende for deg selv?» Prosent.

Fra ikke-tro til tro

Blant de vi intervjuet, er det mindre vanlig å gå fra å være ikke-troende til troende enn omvendt, men for Fredrik og Anette skjedde dette. De snakker om det å bli kristen som et valg de har tatt.

Fredrik funderte på om han var kristen i ungdomstiden. Han valgte imidlertid å melde seg ut av kirken på videregående. Han opplevde et tomrom som følge av dette og sier at han fylte tomrommet med «kanskje litt hat», og det skremte ham. Han opplevde det som veldig tomt å tenke at alt er tilfeldig – «Hvorfor er jeg her da?». Han visste lite om kristendommen og syntes det var rart å skulle tro på noe han visste så lite om. Fredrik begynte å kalle seg kristen da han var i begynnelsen av 20-årene. For ham blir det å velge å tro et vendepunkt i fortellingen om sitt forhold til Den norske kirke. Tro representerer trygghet for ham: «Tro generelt, jeg syns det er trygt. Føler en trygghet i det».

Anette mener at konfirmasjonen og tiden etterpå i kirken var viktig for hennes valg om å bli kristen. Hun har også en oppfatning om at dette var et valg hun tok:

Jeg tror at det [religiøse] ble lagt i underbevisstheten min. Altså når jeg var der [i kirken] så følte jeg ikke noe spesielt. Men jeg ser jo nå i ettertid at det kan ha hatt en betydning for veldig mye da. For det hjalp meg jo å ta det riktige valget da, for å si det sånn. At jeg valgte å bli kristen.

Tro og uavklart tro

Espen er den eneste av informantene som er vokst opp med en kristen tro, som fortsatt ser på seg selv som kristen i dag. Han har ikke gjennomgått noen endringer i sin religiøse identitet. Derimot har han blitt mer engasjert i kirken, blant annet gjennom valg av en utdanning som fører til en kirkelig stilling.

Julie opplever at man helst skal vite hva man tror på, at man med sikkerhet kan kalle seg kristen. Hun opplever at hun må ta et valg, men klarer ikke å ta valget: «Jeg har aldri tatt det ordentlige valget, på en måte, sånn 'nå velger jeg å være en kristen'». På konfirmasjonsleir hadde Julie en fin opplevelse: Der var det ei jente som fortalte om sin troshistorie på konfirmasjonsleieren. Den gikk ut på at hun ikke var sikker på at hun trodde, men så tok et valg om å tro.

Jeg hadde på en måte bare vært kristen, men ikke tenkt noe særlig videre over det. Jeg tenkte der og da at jeg faktisk skal gi dette en sjanse. Prøve å lese litt på egen hånd, og på en måte tenke litt mer over det. Men så tenkte jeg det der og da, og så ble det ikke til at jeg tok mer aktivt del.

På spørsmål om hun mener at man må ta et aktivt valg med tanke på tro, sier hun at «Nei, jeg vet ikke helt, jeg. Men når man får et spørsmål – altså: Er du kristen? Så må man jo kanskje ha et svar da (ler litt).»

Julie husker også en samtale med ei venninne som gikk på en kristen videregående skole. Hun lurte på hvordan denne venninnen kunne være sikker på sin tro eller «klar i troen» som Julie sier. Julie er usikker på om hun tror i dag og har ikke en klar beskrivelse av seg selv. Hun har flere eksempler på at hun er usikker på hva hun tror. På spørsmål om hvordan hun ville ha svart i dag, hvis hun fikk spørsmål om hun er kristen, sier Julie at:

Altså jeg har jo alltid vært kristen. Jeg ville jo ikke sagt at jeg er ateist. Men så er det sånn: Ja, men hva med agnostiker da? Nei, jeg vet ikke. Jeg har jo bare alltid vært kristen. Hva det betyr å være kristen også, hva man tror på eller hva man mener, om det er på en måte et verdisyn eller mer sånn: Nei, jeg tror akkurat på alle historiene i Bibelen. Nei, jeg vet ikke. Altså det verdisettet jeg har fått er jo også påvirket av at de [foreldrene] har vært kristne. Uten at jeg kanskje har tenkt så aktivt over det.

Med en far som er prest har Julie vokst opp i et miljø der det er mer naturlig å snakke om tro og å identifisere seg med tanke på livssyn. Dermed kan det være en sterkere forventning om å identifisere

seg i den ene eller den andre retningen enn hos andre. Tanken om at det å være kristen er noe man kun kan være hvis man kan være det med stor sikkerhet, kan også ses i sammenheng med former for bekjennelseskristendom som vektlegger at det å være kristen skal være et tydelig og personlig valg.

Fra tro til ikke-tro

I forrige delkapittel beskrev vi Eiriks negative opplevelser på konfirmasjonsleiren som førte til at han meldte seg ut av Den norske kirke etter konfirmasjonen. For Johannes begynte prosessen fra å se på seg selv som troende til ikke-troende på slutten av videregående. For Johannes var ikke troen noe han tidligere hadde stilt spørsmål ved. Han forteller om en episode i ungdomstiden der en lærer sa at man ikke kunne vite om historien om Jesus er sann.

Og det var litt nytt for meg, at det var noe man ikke visste. Så presenterte jeg den hypotesen hjemme, og der ble det sagt av pappa da: Ja, hvis du ikke tror på det, da er du ikke kristen da! Det var en overraskelse for meg. Og da ble jeg sånn: Jo, jeg tror jo. Jeg ville jo være en del av det fellesskapet.

Senere begynte han imidlertid å fundere mer over det at han var kristen. Det var især en opplevelse på videregående som satte i gang tankeprosessen, da han snakket med to venner om hvordan det ville bli å ha religionsfag på skolen:

Men da var det at to av kameratene mine, som også hadde konfirmert seg kristelig. De sa: 'Ja, nå blir det spennende, Johannes – å snakke om religion og sånt noe, for du er jo kristen, og vi er ikke det. Så det kan bli spennende.' Og da tenkte jeg: 'Ja, jeg er kristen! Hm!' Og da begynte de tankene å komme. Den viktigste tanken, og som gjør at jeg ikke tror i dag, er nok: Hvorfor tror jeg? Jeg tror fordi mamma og pappa tror, og fordi de har sagt sånn og sånn til meg. Men hvorfor skal jeg tro på det de sier? Og hvorfor tror de? Jo, fordi de er født i Norge i den tiden de er født, og vi er blitt så mye påvirket av europeisk kultur. Hadde vi blitt født og oppvokst i Dubai, for eksempel så hadde vi hatt en helt annen religion og syntes det var like naturlig. Tror jeg egentlig at Jesus sto opp fra de døde, at det er sånn som Bibelen forteller om? Det fant jeg ut at nei, det kan ikke stemme, for det tror jeg ikke. Sånn tror jeg ikke verden henger sammen.

Johannes opplevde at han måtte finne ut om han faktisk trodde på det han var oppvokst med. Men selv om han kommer til en erkjennelse om at han ikke tror, opplever han dette som et tap siden han da mener han ikke kan delta i miljøene han hele livet har vært delaktig i og ikke kan gå til nattverd. Det å gå fra å tro til å ikke tro er ikke noe som skjer over natten, men en prosess, som foregår over tid. Johannes sier videre: «Det eneste som gjør at jeg ikke kaller meg kristen, det er at jeg mangler trua. Ellers så er jeg mer i kirka enn den gjengse kristne, tror jeg.» Johannes fortelling viser at altså det ikke nødvendigvis en sammenheng mellom tro og deltakelse i kirken.

Marie opplevde et stort skille mellom den verdenen hun var vant med hjemmefra og verdenen hun møtte på universitetet. Tro på skjebnen var for eksempel vanlig i hennes familie, mens dette ikke var tilfellet i miljøet hun møtte gjennom studiene. Før hun begynte på universitetet trodde hun på Gud: «Ja, at jeg tydeligvis trodde på en ting som var Gud, inni meg». Hun opplevde at de på universitetet hadde klare «retningslinjer» for hvordan en snakket om ting på som gjorde at «da falt alt bare i grus, tror jeg. Altså jeg husker den som ganske sånn at det var et oppbrudd der». Det å starte på universitetet ble et vendepunkt for henne. Hun gikk fra å tro på Gud til å ikke gjøre det.

Håkon gikk også fra å tro til å ikke tro. Han opplever allikevel at det er positive sider ved kristendommen som han tar med seg i livet: «Jeg har vel egentlig vært ganske klar lenge på at jeg ikke tror det finnes

noen Gud eller helvete, men at mye av det er bra levereregler da». Han mener at endringen i troen var noe som skjedde gradvis, over tid, og at han nå «bikker mer litt inn mot, hvis man skal sette det i en bås, ateisme».

Erkjennelsen Hanna kom til om å ikke å tro, kom i likhet med mange av de andre informantene i 20-årene. Hun sier: «Jeg tror det var en sånn gradvis prosess som jeg ikke har vært helt klar over at har skjedd». Flere snakker om denne gradvise prosessen. Å gå fra det å ha en barnetro, til å reflektere rundt hvorfor man tror og til slutt komme frem til at man ikke gjør det.

Samtidig som både Eirik og Hanna har kommet frem til at de ikke tror, har de over tid i møte med andre blitt mer åpne, anerkjennende og respekterende overfor andres tro.

Noen av informantene har ikke tenkt noe særlig over religiøse spørsmål tidligere. Det har aldri vært noe som opptar dem og har heller ikke vokst opp i familier hvor det har vært snakket noe særlig om religion. Josefine er en av disse (selv om hun sier at dette opptar henne mer nå):

For å være helt ærlig, så tror jeg ikke jeg har hatt de helt store spørsmålene før nesten nå i nyere tid, når jeg er blitt litt mer voksen. Det var ikke noe som påvirket meg så veldig i min hverdag. Jeg tror det var derfor jeg aldri har tenkt noe særlig over det. Jeg føler ikke at jeg har reflektert noe sånn veldig over Gud. Jeg følte på en måte bare at han var der. Ja, jeg hadde nok en mer tro da jeg var yngre, enn jeg på en måte har nå. For nå er jeg ikke-troende.

Bakgrunnen for at hun ikke har reflektert rundt religiøse og eksistensielle spørsmål tidligere er at religion ikke har vært en naturlig del av hverdagen. Josefine snakker om det å gå fra å tro på Gud som barn til være «ikke-troende» som en naturlig overgang som hun ikke reflekterte stort over.

Både Johannes, Eirik og Hanna forteller om et ønske om å tro. For Hanna handler ønsket om å tro om å kunne være sikker på hva skjer når en dør. Eirik sier: «Jeg ville på en måte ha noe å tro på, men jeg klarte ikke. Jeg tenker mer sånn: Ja, jeg kunne ønske jeg hadde vært det [kristen], men sånn er det ikke. Og jeg vil ikke tro på noe jeg ikke egentlig tror på.» For Johannes handler ønsket om å tro om å være en del av fellesskapet han vokste opp med, å kunne si trosbekjennelsen og å gå til nattverd.

«Kontaktkarrierer»

Tro er en del av mennesker religiøse liv, men ikke den eneste. Et annet uttrykk for religion er at man har regelmessig kontakt med et trosfellesskap. Det er selvsagt ofte en sammenheng mellom det å tro og det å velge å være aktiv i et religiøst fellesskap, men denne sammenhengen kan også være kompleks. Dette gjelder ikke minst Den norske kirke. Som vi har sett eksempel på ovenfor og som vi også diskuterte i kapittel 3, så er det mange som ønsker å være medlemmer av Den norske kirke selv om de har svak eller ingen kristen tro. Derfor velger vi å innføre et analytisk skille mellom troskarrierer og kontakt- og deltakelseskarrrierer hos de unge voksne. I dette underkapittelet skal vi først se nærmere på hvilken *kontakt* de unge voksne vi har intervjuet har hatt med kirken etter konfirmasjonen, det vi kan beskrive som ulike «kontaktkarrierer».

Mye kontakt i ungdomsårene og i dag

Flere av informantene hadde mye kontakt med Den norske kirke etter konfirmasjonen og har fortsatt kontakt i dag. Fredrik var aktiv i kirkens klubb og kafé etter konfirmasjonen, men bidro først og fremst

på grunn av det sosiale og fordi det ikke var noen andre fritidsklubber for ungdom der han bodde. Han var derimot lite opptatt av religion på denne tiden. På videregående valgte han faktisk å melde seg ut av Den norske kirke. Likevel fortsatte han å delta på kirkens aktiviteter fordi han fortsatt ønsket å være sammen med de andre som gikk der. Når han nå ser tilbake på ungdomstiden, beskriver han sin opplevelse av kirken som «fjern»:

Det var vel det at det var litt fjernt. Vil jeg si. Ordet fjernt – for jeg hadde ikke noe, jeg følte ikke at jeg hadde noen tilknytning da, til det. Jeg følte bare at det var en sånn greie folk gjorde som alt annet, på en måte. Ikke at det var noe viktigere enn noe annet. Så nei – det var et fjernt forhold. Det er vel det som definerer det. Ungdomstida mi – til kirken.

Selv om han deltok på kirkens klubb, ble det ikke snakket noe særlig om tro der heller. Dette oppfattet han som en bra ting på den tiden

for jeg tror det kunne ha vært litt sånn, kall det skremmende. Jeg tror det hadde skremt oss litt bort hvis det var alt for mye av det. Nei, vi var jo ikke noe interessert i det. Vi ville jo bare henge der og ha det koselig. Så hvis det hadde blitt for mye av det, så tror jeg ikke vi hadde vært der nei.

Etter Fredrik kom frem til at han var kristen har han vært mye i kirken. Og forholdet han har til kirken er et annet i dag. I dag har Fredrik en følelse av å være hjemme i kirken:

Ja, nå føler jeg meg veldig hjemme. Jeg føler at jeg har funnet plassen min, det gjør jeg. Føler tilhørighet. Jeg føler meg tilhørig alle steder jeg er, egentlig. Jeg har jo vært litt innom frimenigheter også. Og føler tilhørighet alle steder når det er noen som tror på Jesus, egentlig.

Anette er en av informantene som har vært veldig aktiv i kirken etter konfirmasjonen: «Da var jeg med på alt. Da skulle jeg være med i koret, og jeg skulle være med på alle gudstjenestene, og alt som skjedde, egentlig.» For henne var det de trygge relasjonene i kirken som var avgjørende. Selve konfirmasjonen hadde ikke en utstrakt betydning for henne, men aktivitetene hun var med på utover den og det forholdet hun fikk til de andre i kirken. Anette er opptatt av omsorgen og nestekjærligheten hun har opplevd i kirken: De små samtalene, det var de som gjorde at hun følte at kirken var et sted for henne – ikke gudstjenestene eller undervisningen, men praten og det å bli sett av de ansatte i kirken. I kapittel 5 så vi at mange av de ansatte i kirken nettopp trakk frem relasjonene og betydningen av disse i møte med ungdom. Anette opplever at kirken er en viktig del av hverdagen i dag: «Jeg føler at den er en del av hverdagen min, en del av meg. Ja. Så jeg tror ikke jeg klarer meg uten, nei. Det er ikke noe alternativ.»

Hele fire av informantene planlegger å ta, tar eller har tatt en kirkelig utdanning (Fredrik, Johannes, Aleksander og Espen). Disse hadde alle et nært forhold til kirken i oppveksten, utenom Fredrik som først senere fikk et nært forhold til kirken. Etter at han ble kristen, kjente Fredrik på et kall mot diakoni:

Jeg begynte jo på [kristen høyskole] et år etter at jeg ble kristen, og tok noen fag. Jeg så veien med en gang da, på en måte. Så det var jo litt deilig også. Følte et sånn kall med en gang mot diakonien da.

Tidligere forskning viser at det å ha et kall er en viktig grunn for å velge kirkelig utdanning (Gresaker 2009, 71–72; Jordheim 2019a, 23; 2019b, 14). I en annen rapport oppga for øvrig kun elleve prosent at å ha et kall var viktig for dem i valg av utdanning (Gresaker, Rafoss og Rønningen 2019, 61). Fredrik forteller videre om hvorfor det var diakoni han følte at var riktig for ham: «Jeg ble dratt mot det å handle i evangeliet med en gang.»

Aleksander var konfirmantleder etter konfirmasjonen og følte det som naturlig å fortsette i kirken: «Jeg hadde min plass i kirka, rett og slett. Jeg var også en del av den da, du kan si det sånn». Aleksander kjente ikke på et kall på samme måte som Fredrik, og er fortsatt usikker på hvorfor det var prest han vil bli:

Det ble bare stående der. Ikke som noe kall. Det er ikke et ord jeg bruker. Vi har alle våre kall til å gjøre det vi gjør, ikke sant. Alminnelige kall, som mamma snakker om. Men jeg tror at det føltes litt sånn naturlig. Mange hadde snakket om det. Men jeg hadde ikke noe sånn tanker om å bli prest, egentlig. Det har jeg ikke nå heller. Det er jeg jo ikke sikker på. Det er vanskelig.

Aleksander sier at det å bli prest for ham eksplisitt ikke var et kall, men «at det føltes litt sånn naturlig». I en rapport om rekruttering til kirkelige stillinger fant Gresaker, Rafoss og Rønningen (2019, 79) at unge har forskjellige tanker rundt kall, og at disse forskjellene kan handle like mye om selve ordbruken «kall» enn ulik motivasjon.

Espen hadde vanskeligheter med å finne seg jobb etter videregående, og det resulterte i at han hadde mye fritid. Denne fritiden brukte han til å lese i Bibelen og fordype seg i det han var interessert i:

På det året så leste jeg igjennom hele Bibelen. Altså jeg begynte å sette meg inn i historisk kritisk bibelvitenskap, og kirkehistorie og sånne ting. Og så oppdaget jeg jo at – jeg har alltid visst at religion interesserer meg. Det har alltid vært et av mine sterkeste fag på skolen. Jeg har alltid hatt en intuisjon og en teft for det. Men det var når jeg begynte å sette meg inn i det på litt dypere plan at jeg skjønnte at dette her er jo alltid noe jeg kunne tenke meg å bruke livet mitt på. Så da endte jeg opp med at ja, men da må jeg studere teologi, og så ser jeg hvor det ender.

Alle informantene som har valgt en kirkelig utdanning har hatt ulike veier inn i dette. Flere har som nevnt hatt en kristen oppvekst, men ikke alle identifiserer seg som troende i dag. Likevel har religion og interessen for religion og positive opplevelser i kirken vært avgjørende for valget om å jobbe i kirken.

Mye kontakt i ungdomsårene, men ikke i dag

Noen av informantene hadde mye kontakt med kirken etter konfirmasjonen, men har ikke så mye kontakt i dag. Julie var aktiv i kirken etter konfirmasjonen og var blant annet med som leder på sommerleirer og konfirmantleder. Før det deltok hun på lederkurs. Bakgrunnen for dette var at hun ville «få litt nye verktøy». Ledertrening er et av tilbudene etter konfirmasjon som mange menigheter i Den norske kirke tilbyr og som har økt de siste årene (Morvik og Høeg 2012, 158). I vår undersøkelse blant ansatte med ansvar for ungdom kom det frem at ledertrening er det tilbudet flest oppgir at de har i sin menighet (se kapittel 5).

Julie er ikke så veldig aktiv i kirken i dag. Hun deltar i kirken ved høytider som påskegudstjenester og julegudstjenester. Selv føler hun ikke at det har vært noe brudd, men at religion gradvis har fått en mindre plass i hverdagen: «Det har bare gått litt mer naturlig, sånn at vi synger ikke for maten lenger, eller synger natta-sanger lenger. At det skjedde litt gradvis.» Hun er også inne på at hun nå rett og slett prioriterer andre ting. I undersøkelsen blant de ansatte var den viktigste grunnen for at ungdom ikke er i kirken etter konfirmasjon, andre fritidsaktiviteter eller interesser.

Håkon var i likhet med Julie konfirmantleder etter konfirmasjonen. Håkon var også med i en ungdomsklubb der de holdt på med musikk. Det aktive forholdet til kirken skulle imidlertid endre seg

etter hvert. Forholdet til kirken er annerledes i dag, da han ikke har noe forhold til kirken utover ved høytider og overgangsritualer, i likhet med flere av informantene. Håkon opplever at det er plass til han i kirken selv om han ikke tror:

Altså mitt forhold til Den norske kirke er at det er ikke noe mas. Det er ingen som maser på deg. For det var sånn jeg opplevde det. Det er ingen som maser på deg i Den norske kirke om at du må tro. Det er mer sånn: Hjertelig velkommen om du tror eller ikke. Du får lov til å komme hit. Det er veldig åpent. Det er ikke noe dømmende. Så det er på en måte inkluderende. Du er velkommen uansett hvem du er.

Selv om flere av informantene har vært aktive i kirken etter konfirmasjonen, betyr det ikke at de er aktive i dag. Et aktivt forhold til Den norske kirke etter konfirmasjonen, gjennom for eksempel ledertrening eller som leder på leir, er ikke ensbetydende med et aktivt forhold til kirken senere i voksenlivet. Dette viser hvor sammensatt bildet er, og hvor ulike måter de unge informantene har og har hatt kontakt med kirken på.

Lite kontakt i ungdomsårene og i dag

Flere av informantene som har hatt lite kontakt med kirken i ungdomsårene, og snakker i dag om aktivitet i kirken i sammenheng med overgangsritualer og bruk av kirken for tradisjonens skyld. Josefine oppsummerer hvordan flere av informantene med lite kontakt tenker om kirken: «Vet du hva, det har bare vært naturlige årsaker til at jeg har vært i kirken: Begravelser og bryllup». For henne er det altså overgangsritualer, som begravelse og bryllup, som er «naturlige årsaker» til å oppsøke kirken. Men selv om flere av informantene har hatt lite kontakt med kirken etter konfirmasjonen, er religion ikke helt fraværende i livene deres. Religion har blant annet vært naturlig å snakke om i skolens religionsfag og andre har snakket om religion og tro med venner. Eirik er en av informantene som liker å snakke om religion og livssyn med venner, til tross for at han ikke oppfatter seg som kristen:

Når det kommer opp noe i media eller om vi ser på noe på TV som er relatert til det da. Vi snakker kanskje mer om alternative livssyn, sånne sekter, og bare sånn av interesse da. Ikke av interesse av å bli med, men bare – ja – nysgjerrighet.

Josefine på sin side snakket ikke så mye om religion med venner i ungdomstiden: «Det var veldig lite. Det var på en måte ikke noe [vi] var så veldig interessert i tror jeg, altså på den tiden der.»

Selv om noen av informantene kan snakke med venner om religion i dag, var et eget religiøst standpunkt noe en ikke snakket så mye om i ungdomstiden. Hanna hadde en opplevelse av det: «Man snakket ikke om sin egen religiøsitet. Det gjorde man nok ikke. Selv om jeg antar at sikkert noen var [religiøse]. Men man snakket ikke om [det], selv under konfirmasjonstiden. Om man var religiøs eller ikke». Hannas erfaring samsvarer med en studie av kristne elever i skolens religionsfag. Her fant Ola Erik Domaas (2019, 5) at spørsmål om religiøs tilhørighet ikke er et vanlig samtaleemne elevene imellom.

«Deltakelseskarrierer»

For å forstå hva som kjennetegner tiden etter konfirmasjonen, har vi så langt sett på unge voksnes tros- og kontaktkarrierer. I dette delkapittelet skal vi se nærmere på ulike former for *deltakelse*, med fokus på deltakelse i gudstjenester i Den norske kirke. Her vil vi trekke inn en del funn fra *Religion 2019* slik at vi kan forstå hvordan unge kirkemedlemmer skiller seg fra de eldre. Som nevnt tidligere, er

spesielt overgangsritualer noe som er viktige for mange medlemmer. For en del medlemmer, som vi kan beskrive som «ritualkristne», er det først og fremst disse og høytidene som gjør at de oppsøker kirken. Derfor vil vi her legge spesielt vekt på hvordan de unge oppfatter disse ritualene. For å utfylle disse statistiske analysene, vil vi også trekke inn en del eksempler fra intervjumaterialet.

Deltakelse på religiøse aktiviteter

Tabell 29, Tabell 30 og Tabell 31 viser oss i hvilken grad yngre og eldre medlemmer går til gudstjeneste i Den norske kirke, hvordan de opplever dette og hva de liker best ved gudstjenestene. Tabell 29 viser at 51 prosent av eldre medlemmer har gått til gudstjeneste i Den norske kirke i løpet av de siste tolv månedene, mens 42 prosent av de under 30 år har gjort det samme, noe som utgjør er en tydelig, men ikke dramatisk forskjell.

Tabell 29 Gudstjenestebesøk

	18–30 år	31–90 år	Alle medlemmer
Nei	58	49	51
Ja	42	51	49
Total	100	100	100

Kilde: KIFO Religion 2019. N = 2347. Forskjellene er signifikant på 0,00-nivå (kjkvdrattest). «Har du gått til gudstjeneste i Dnk i løpet av de siste 12 månedene.» Prosent.

Tabell 30 viser hvordan medlemmene opplevde gudstjenestene. Det er verd å merke seg at forskjellene mellom de unge og de eldre i Tabell 30 ikke er statistisk signifikante. Selv om vi ser at yngre går noe mindre til gudstjeneste, er det likevel ikke grunn til å tro at de i nevneverdig grad oppfatter gudstjenestene mer negativt enn de eldre.

Tabell 30 Opplevelse av gudstjenesten

	18–30 år	31–90 år	Alle medlemmer
Som en meget positiv opplevelse	24	25	25
Som en positiv opplevelse	48	55	54
Verken positiv eller negativ opplevelse	26	19	20
Som en negativ opplevelse	3	1	1
Som en meget negativ opplevelse	0	0	0
Total	101	100	100

Kilde: KIFO Religion 2019. N = 2347. Forskjellene er ikke signifikant på 0,05-nivå (kjkvdrattest). «Hvordan opplevde du gudstjenesten den siste gangen du var i kirken?» Prosent.

Respondentene ble spurt om å krysse av ved om det er sider ved gudstjenesten de liker godt. Tabell 31 gir svarene på dette og viser at de yngre setter mest pris på er «høytiden», orgelmusikken og muligheten til å tenne lys. Tabell 31 viser også noen interessante ulikheter mellom de yngre og de eldre medlemmene. De yngre skiller seg fra de eldre ved at de i mindre grad setter pris på salmesangen, kirkerommet, prekenen og liturgien. Den ene tingen de yngre liker mer enn de eldre er muligheten til å tenne lys.

Tabell 31 Hva kirkemedlemmer liker ved gudstjenesten

	18–30 år	31–90 år	Alle medlemmer
Høytiden	44	45	45
Orgelmusikken	35	39	38
Muligheten til å tenne et lys*	30	19	20
Fellesskapet	29	28	28
Salmesangen*	28	44	42
Kirkerommet*	26	40	38
Stillheten	22	29	28
Prekenen*	17	27	26
Nattverden	14	15	15
Bønnene	8	10	10
Vet ikke	5	3	4
Jeg liker lite eller ingen ting ved gudstjenestene	5	5	5
Liturgien*	3	17	15
Annet	2	3	2

Kilde: KIFO Religion 2019. N = 2347. * = forskjeller er signifikant på 0,05-nivå, ANOVA. «Er det noen sider ved gudstjenesten som du liker godt? Hva i så fall?» Prosent.

Selv om de unge i mindre grad enn de eldre oppgir å sette pris på «kirkerommet», så må vi huske at det her kun er snakk om gjennomsnittsverdier. Blant de unge vi intervjuet, er for eksempel Johannes svært opptatt av selve kirken og stemningen der (uten at han har en kristen tro). Det er spesielt kirkerommet han er opptatt av:

Det er herlig å bare få komme inn [i kirken]. Jeg opplever en salighetsfølelse å komme inn i kirker. Kirkerom. Opplevelsen av noe som er – ja, det arkitektoniske storhets – det de ønsker å få til da – en kirke er jo – ja, man føler seg litt liten, eller at noe er større enn en. Og det får de ofte til.

Markering ved fødsel

Mange i Den norske kirke er kun til stede i kirken ved markeringer av livs- og dødsritualer. Men hvor viktig er det for kirkemedlemmene med disse markeringene? Hva sier de unge vi har intervjuet om sine «deltakningskarrierer» når det kommer til livs- og dødsritualer?

Hanna opplever, i likhet med flere av de andre informantene uten spesiell tilknytning til kirken i dag, at kirken er et sted for det hun kaller «events». Det er muligens en beskrivende betegnelse på hvordan en del unge ser på Den norske kirke i dag: Det er ikke et sted en drar, med mindre det skjer noe spesielt:

Nei, det er jo på en måte et sted man drar når det er ting. Altså sånne ting som hvis det er dåp og bryllup og sånne ting. Hvis det er konfirmasjon eller hvis det er begravelse. Det er et sånt sted for meg. Events.

I Tabell 32 ser vi hvor viktig det er for yngre og eldre medlemmer av Den norske kirke å ha en kirkelig eller religiøs seremoni for å markere en fødsel. Tabellene viser faktisk at de unge er litt *mer* positive til en kirkelig markering av fødsel enn det de eldre er. Men det er viktig å merke seg her er at forskjellene mellom de unge og de eldre ikke er statistisk signifikant. Dette i seg selv er likevel interessant, siden vi har sett ovenfor at yngre medlemmer er mindre religiøse og går mindre til gudstjeneste enn de eldre medlemmene.

Tabell 32 Markering ved fødsel

	18–30 år	31–90 år	Alle medlemmer
Meget viktig	11	10	10
Viktig	35	31	32
Verken viktig eller uviktig	27	25	25
Lite viktig	14	17	16
Ikke viktig i det hele tatt	14	17	17
Total	101	100	100

Kilde: KIFO Religion 2019. N = 2272. Forskjellene er ikke signifikant på 0,05-nivå (kjikvadrattest). «Viktigheten av å ha en kirkelig eller religiøs seremoni for å markere en fødsel blant Dnk-medlemmer fordelt på alder og alle.» Prosent.

Urstad (2018) finner i sin studie at ikke-religiøse tar del i religiøse livs- og dødsritualer og at dette for noen også er den foretrukne måten å markere slike overganger i livet på. Den samme tendensen som vi finner i vår studie. Mange uten kristen tro, har likevel et ønske om å kunne benytte seg av ritualene i kirken.

For noen av de vi har intervjuet, er livs- og dødsritualene det eneste som står igjen i Den norske kirke. For Håkon er dette tilfellet. Håkon opplever ikke at Den norske kirke har noen betydning i hans hverdag: «Altså jeg føler jo ikke at Den norske kirke treffer meg i hverdagen. Så i mitt liv, så merker [jeg] ikke noe til det. Utover når det er en konfirmasjon eller dåp eller bryllup man blir invitert i.»

Håkon er en av informantene med barn og som har valgt å døpe barnet i Den norske kirke. Han forteller at det bare var noe de gjorde uten «noen store tanker rundt valget. Det er en tradisjon». Johannes på sin side ønsker ikke å døpe eventuelle fremtidig barn, men vil lære barna om den kristne kulturen:

Jeg kommer nok ikke til å døpe dem. Jeg kommer til å gi dem oppdragelse, forhåpentligvis, i europeisk kultur, og religion er som sagt viktig i den. Men også presentere det at noen tror på dette her, for eksempel bestemor og bestefar. Og si at jeg ikke gjør det. Men at jeg trives der.

Julie som har vokst opp med en far som er prest er usikker på om hun vil døpe eventuelle barn i fremtiden eller ikke:

Jeg tenker at per nå hadde det vel vært mer naturlig for meg å skulle døpe barnet mitt enn å ikke gjøre det. Men jeg vet ikke. Det er så vanskelig å skulle forestille seg nå. Og så føler jeg også det har betydning for [den som] jeg eventuelt ender opp sammen med – deres standpunkter og sånn.

Hun legger vekt på partnerens standpunkt i spørsmålet om dåp. Dette er typisk for flere av informantene. De legger vekt på at valg om deltakelse i kristne overgangsritualer er noe man kommer frem til sammen.

Markering ved giftemål

Tabell 33 viser hvor viktig yngre og eldre medlemmer av Den norske kirke synes det er å ha en kirkelig eller religiøs markering ved giftemål. Her ser vi at de yngre synes at giftemål er *noe viktigere* enn de eldre medlemmene, og denne forskjellen er statistisk signifikant. På tross av at vi har sett at yngre i noe mindre grad er religiøse og deltar mindre på gudstjenester enn de eldre medlemmene, så er det likevel mer opptatt av det kirkelige giftemålet. Dette er et interessant funn som underbygger tendensen vi har beskrevet ovenfor, om at mange beholder de tradisjonelle ritualene selv om man i mindre grad beholder troen. Mulige årsaker kan være at spesielt det å markere giftemålet står sterkere

hos de unge, eller at de unge i større grad vektlegger en form for ritualkristendom – men dette er ikke noe vi kan konkludere sikkert med utgangspunkt i dette materialet.

Tabell 33 Markering ved giftermål

	18–30 år	31–90 år	Alle medlemmer
Meget viktig	16	11	12
Viktig	45	38	39
Verken viktig eller uviktig	24	27	26
Lite viktig	7	13	12
Ikke viktig i det hele tatt	9	11	11
Total	101	100	100

Kilde: KIFO Religion 2019. N = 2306. Forskjellene er signifikant på 0,000-nivå (kjikvadrattest). «Viktigheten av å ha en kirkelig eller religiøs seremoni for å markere et giftermål blant Dnk-medlemmer fordelt på alder og alle.» Prosent.

Informantene vi intervjuet har ulike tanker om kirkelig vigsel. Fredrik er ikke i tvil om at han vil gifte seg i kirken: «Gifte meg i kirken. Ja, jeg kunne ikke tenke meg å gjøre det noe annet sted. For det føler jeg er en ting mellom oss og Gud.» Johannes er klar på at han ikke vil døpe barna sine i Den norske kirke, men har han ikke bestemt seg når det gjelder giftermål. Dette et eksempel på det vi ser i Tabell 32 og Tabell 33, nemlig at unge medlemmer er mer opptatt av kirkelig giftermål enn dåp. I likhet med Julie, så har Johannes en tanke om at kirkelig vigsel blir opp til partneren: «Hvis hun jeg eventuelt skal gjøre det med vil det, så skal ikke jeg være vanskelig å få med». Dette er i samsvar med hvordan Urstad forklarer at noen ikke-religiøse likevel velger å delta i religiøse ritualer. En årsak Urstad beskriver er nettopp at valg om bruk av religiøse seremonier blir tatt fordi noen andre ville det, enten familie eller partner (Urstad 2018, 144–149).

Tabell 34 Markering ved dødsfall

	18–30 år	31–90 år	Alle medlemmer
Meget viktig	22	23	22
Viktig	53	48	49
Verken viktig eller uviktig	16	17	17
Lite viktig	3	7	6
Ikke viktig i det hele tatt	6	6	6
Total	100	101	100

Kilde: KIFO Religion 2019. N = 2306. Forskjellene er IKKE signifikant på 0,05-nivå (kjikvadrattest). «Viktigheten av å ha en kirkelig eller religiøs seremoni for å markere et dødsfall blant Dnk-medlemmer fordelt på alder og alle.» Prosent.

Markering ved dødsfall

I Tabell 34 ser vi hvor viktig det er for yngre og eldre medlemmer av Den norske kirke å ha en kirkelig eller religiøs seremoni for å markere dødsfall. Tabellen viser at dette er viktig for både de yngre og eldre medlemmene, og det er ingen statistisk signifikant forskjell mellom de to gruppene. Hvis vi sammenligner viktigheten av de tre ulike ritualene (Tabell 32, Tabell 33, Tabell 34), så ser vi at det ritualet som er klart viktigst for medlemmer er kirkelig markering av dødsfall, deretter giftermål, og til slutt dåp. Hvis vi ser på medlemsmassen under ett, så mener 42 prosent at det er «viktig» eller «meget viktig» med kirkelig markering av dåp, 51 prosent mener det samme om giftermål, mens hele 71 prosent mener det samme om gravferd. Dette er i tråd med tidligere forskning og viser at kirkens ulike livsritualer ikke har samme viktighet hos medlemmene. Når vi snakker om «ritualkristen», så er det altså viktig å huske at ikke alle ritualene er like viktige. Det er også et tankekors for kirken at det minst

viktige i av disse ritualene er dåpen, når dette ritualet på mange måter er det viktigste for kirkens fremtid, siden det er dette ritualet som sikrer fornyelse av medlemsmassen.

Tilhørighet til og medlemskap i Den norske kirke

Til slutt skal vi undersøke ulike uttrykk for tilhørighet til kirken hos de unge medlemmene. I hvilken grad føler de unge tilhørighet til kirken? Hva er viktige grunner for at de ønsker å være medlemmer av kirken? Er det slik at mange vurderer å melde seg ut av kirken – eller har meldt seg ut – og hva er i så fall årsakene til det? På samme måte som i analysene ovenfor, vil vi bruke *Religion 2019* for å sammenligne unge og eldre medlemmer, og vi vil bruke intervjumaterialet for å gi eksempler på ulike tanker og historier knyttet til disse spørsmålene.

Tabell 35 Følelse av tilhørighet

	18–30 år	31–90 år	Alle medlemmer
Ingen tilhørighet	24	16	17
Svak tilhørighet	44	33	34
Ganske svak tilhørighet	16	24	23
Ganske sterk tilhørighet	15	21	20
Sterk tilhørighet	1	7	6
Total	100	101	100

Kilde: KIFO Religion 2019. N = 2267. Forskjellene er signifikant på 0,000-nivå (kjikvadrattest). «I hvilken grad føler du tilhørighet til den kirken du er medlem av?» Prosent.

Man kan være medlem av et trossamfunn, men likevel føle ulik grad av tilhørighet. Dette gjelder ikke minst en folkekirke som Den norske kirke, som inneholder et stort antall og ulike typer mennesker. Tabell 35 viser at de yngre medlemmer oppgir mindre tilhørighet til kirken enn de eldre medlemmene. 68 prosent av de unge sier at de har «ingen tilhørighet» eller «svak tilhørighet» sammenlignet med 48 prosent av de eldre. Dette er en vesentlig forskjell. En årsak kan være at de unge rett og slett har hatt mindre tid til å bygge opp en tilhørighet, men sannsynligvis spiller nok også andre grunner inn, slik som at unge er mindre religiøse (Tabell 27).

Likevel trenger det heller ikke alltid være en direkte sammenheng mellom religiøsitet og tilhørighet. Josefine beskriver for eksempel en tilhørighet til kirken til tross for at hun aldri har vært særlig aktiv:

Jeg føler jo det [tilhørighet] i og med at jeg både er døpt og konfirmert, og at det er den type tradisjon. Jeg prøver å tenke hvordan jeg vil gjøre det med mine barn. Det har jeg prøvd å tenke litt på. Jeg syns jo tanken er hyggelig når det kommer til å døpe og konfirmere kristelig, faktisk. Men det handler nok veldig lite om religion for min del altså.

Dette utsagnet kan settes i sammenheng med hvordan Urstad (2018) fant at mange ikke-religiøse bruker overgangsritualer, først og fremst fordi de oppfatter det som en viktig og fin tradisjon.

Man kan ha mange ulike grunner for at man er medlem av et trossamfunn. I *Religion 2019* ble respondentene presentert med en liste over slik grunner og bedt om å ta stilling til disse. Disse svarene er oppsummert i Tabell 36.

Tabell 36 Medlemskap i Den norske kirke

	18–30 år	31–90 år	Alle medlemmer
Jeg er døpt*	78	63	66
Jeg er konfirmert*	72	60	62
Jeg ønsker en kirkelig begravelse	69	66	66
Jeg vil ha rett til å benytte meg av kirkens tilbud hvis jeg skulle ønske det	67	66	66
Jeg har ikke tenkt noe større over mitt medlemskap*	60	34	38
Fordi familie/venner er medlemmer*	46	25	28
Som norsk statsborger er det naturlig å være medlem av Den norske kirke	43	48	47
Jeg vil støtte opp under den kristne kulturarven*	39	58	55
Min erfaring med kirken som barn og ungdom*	31	41	39
Jeg synes ikke det finnes noe godt alternativ til Den norske kirke*	28	47	44
Jeg føler tilhørighet til kirken*	25	39	37
Jeg har en kristen tro*	23	37	35
Jeg er opptatt av religiøse spørsmål*	11	26	24

Kilde: KIFO Religion 2019. N = 1937–2231. * = forskjeller er signifikant på 0,05-nivå, ANOVA. «Hvor viktig er dette for at du er medlem av Den norske kirke?» Prosent.

For de unge medlemmene er de viktigste grunnene for medlemskap det at de er døpt og konfirmert i kirken, og de vektlegger dette også i større grad enn de eldre. Kanskje dette henger sammen med at dåpen og konfirmasjonen ligger nærmere i tid for de unge. Elles skiller de unge seg ut ved at de oppgir færre grunner for at de medlemmer. De oppgir også i større grad at de ikke har «tenkt noe større over» medlemskapet og at de er medlemmer fordi familie og venner er medlemmer. Grunner som er mindre viktige for yngre enn de eldre er slikt som at man vil støtte opp om den kristne kulturarven, erfaring fra kirken som barn og ungdom, tilhørighet til kirken, egen kristen tro og at man er opptatt av religiøse spørsmål. Vesentlig færre unge er også enig i påstanden «Jeg synes ikke det finnes noe godt alternativ til Den norske kirke».

Informantene vi intervjuet gir ulike eksempler på hvordan man kan tenke rundt medlemskap. Hanna forteller at hun er medlem av Den norske kirke fordi moren ønsker det, men Hanna presiserer også at hun selv har tenkt gjennom det og kommet frem til at det «ikke gjør henne noe» å være medlem. «Og det tror jeg er litt tradisjon også. Jeg kan ikke se for meg å skulle gifte meg noe annet sted enn i kirken. Selv om jeg ikke tror på – jeg vet ikke om det er veldig hyklersk av meg å gjøre det på den måten. Men –». Hun vil dessuten døpe sine eventuelle fremtidige barn i kirken: «Jeg kan tenke meg sånn – kanskje hvis det hadde vært kjempevanlig at alle hadde navnefest, så hadde nok jeg valgt navnefest».

Håkon ser ingen grunn for å melde seg ut. Hvis han skal støtte et religiøst trossamfunn med penger, er det greit at det er Den norske kirke.

Det henger jo garantert sammen med hvordan jeg har hatt det hjemme med foreldene mine. Det har ikke vært noen tvang om å delta på ting, og det har ikke vært noen tvang rundt religion. Vært religionsfrihet. Jeg kommer nok til å fortsette som medlem.

Josefine beskriver en større grad av likegyldighet til sitt medlemskap: «Så hvorfor jeg ikke har meldt meg ut? Det er nok bare på grunn av at jeg tenker ikke over det i hverdagen. Det er ingen ting som

påvirker meg. Så det er nok mye derfor.» Flere opplever at de like gjerne kan være medlem i Den norske kirke siden det ikke krever noe av dem.

Johannes har heller ikke planer om å melde seg ut selv om han ikke tror på Gud: «Det er bryderi å melde seg ut. Og så har jeg ikke noe behov for det. Jeg synes det er en viktig tradisjons- og kulturbærer. Og jeg er veldig glad i kirka, egentlig».

Mange av informantene beskriver at de er medlemmer som i liten grad tror, men som likevel ikke opplever et krav eller behov for å melde seg ut. Det er en oppfatning om at det er i orden å være medlem selv om en ikke er kristen eller tror på Gud og sjeldent er i kirken.

Julie har ikke tenkt å melde seg ut av kirken. I likhet med Josefine er det ikke noe hun har tenkt så mye på: «Men det har også kanskje litt med det at for meg så har bare tiden gått, uten at jeg har tatt noe valg, på en måte. For jeg har bare vært her [Den norske kirke].»

Marie har ikke planer om å melde seg ut av Den norske kirke, men hvis hun skal det vil hun gjerne være medlem av et trossamfunn:

Altså jeg føler bare at jeg ikke har lyst til å være intet, på en måte. Men det føles bedre ut å melde meg ut av Statskirka og så melde meg inn i et annet trossamfunn, enn å bare gå ut og hoppe i intet, og bli sånn ateist eller noe.

Disse informantene vil altså fortsette å være medlemmer, men *Religion 2019* viser at mange unge medlemmer av Den norske kirke er usikre på videre medlemskap. Tabell 37 viser at kun 65 prosent av de unge sier at de tror sikkert at de vil være medlem av kirken om fem år, sammenlignet med 81 prosent av de eldre medlemmene.

Tabell 37 Medlemskap i Den norske kirke om fem år

	18–30 år	31–90 år	Alle medlemmer
Ja	65	81	79
Ja, kanskje	30	16	18
Nei	6	2	3
Total	101	99	100

Kilde: KIFO Religion 2019. N = 2140. Forskjellene er signifikant på 0,000-nivå (kjkvadrattest). Tror du at du kommer til å være fortsatt medlem i Den norske kirke om fem år? Prosent.

Respondenter i *Religion 2019* som ikke er medlemmer i Den norske kirke, men har vært medlemmer tidligere, ble spurt om hvilke grunner de hadde for å melde seg ut. Medlemmer som skrev at de var usikre eller avvisende til videre medlemskap (altså de som har svart «Ja, kanskje» eller «Nei» i Tabell 37) ble presentert med de samme grunnene som de som meldte seg ut. Tabell 38 oppsummerer disse svarene (merk at tallene derfor representerer både tidligere medlemmer og medlemmer som er usikre).

Tabell 38 Utmelding

	18–30 år	31–90 år	Alle
Jeg har ingen religiøs tro*	69	64	66
Jeg føler ingen tilhørighet til Den norske kirke	28	26	27
Den norske kirke er for konservativ	14	14	14
Jeg har en ikke-kristen tro	7	5	6
Jeg ønsker å tro på min egen måte	6	9	8
Jeg følte meg ikke inkludert	4	3	3
Fordi kirken har åpnet opp for å vie homofile par	4	3	3
Den norske kirke er for liberal*	2	5	4

Kilde: KIFO Religion 2019. N = 1924. * = forskjeller er signifikant på 0,05-nivå, ANOVA. Hvorfor meldte du deg ut av Den norske kirke? Hvorfor er du usikker/skeptisk til medlemskap i Dnk? Prosent.

Tabell 38 viser at når det gjelder grunner til å melde seg ut, er det små forskjeller mellom yngre og eldre medlemmer. Den viktigste grunnen for begge gruppene er at man oppgir å ikke ha en religiøs tro, og noen flere yngre enn eldre oppgir dette. Dette vitner om en interessant asymmetri: Vi så at når det gjelder grunner for å være medlem (Tabell 36), så er det at man «har en kristen tro» en av de *minst viktige* grunnene til at man ønsker å være medlem. Mye viktigere er ritualer: De viktigste grunnene til å være medlem, er erfaring med livsritualer (dåp og konfirmasjon) og et ønske om å i fremtiden kunne benytte seg av kirkens ritualer og tilbud. For svært mange, slik vi også har sett eksempler på i intervjuene, er kristen tro ingen viktig forutsetning for medlemskap for mange. Men når det gjelder grunner til å melde seg ut, så er det at man *ikke* har en religiøs tro den klart viktigste grunnen. Kort sagt: Tro er ikke en viktig grunn for å være medlem, men mangel på tro er en viktig grunn for ikke å være medlem. Dette kan fremstå som paradoksalt. En tilnærming til å løse dette paradokset, kan være å vise til tidligere forskning og funn i denne rapporten som underbygger at mange medlemmer først og fremst er «ritualkristne»: At det å kunne benytte kirkenes ritualer er den viktigste grunnen for medlemskap, gjerne koblet opp til beslektede grunner, slik som tradisjon og at venner og familie gjør det samme. Men på den andre siden har vi en del medlemmer eller tidligere medlemmer som har eller vil melde seg ut fordi de ikke har en religiøs tro. Dette vitner om en tankegang hos disse respondentene om at man ikke bør være medlem av et trossamfunn, hvis man ikke tror. Det er interessant at en slik tankegang ligner på den som vi finner hos det vi har beskrevet som «omvendelseskristne» (kapittel 3). Ut ifra en vekkelses- og omvendelsestankegang legger disse også vekt på at det å være kirkemedlem bør være noe mer enn tradisjon og ritualer – man skal være kristen fullt og helt, ikke stykkevis og delt. De medlemmene som melder seg ut fordi de ikke tror, handler således også i tråd med denne tankegangen. Mens de ritualkristne, som utgjør flertallet av medlemsmassen, ikke opplever at en sterk tro er et kriterium for medlemskap.

Også en av informantene som vi intervjuet hadde meldt seg ut av kirken. Eirik valgte å melde seg ut etter han hadde konfirmert seg. Bakgrunnen for det var at han begynte å tenke mer over sitt forhold til religion: «Og så ble det bare sånn etter hvert at jeg ikke var kristen lenger. Eller så på meg selv som kristen lenger».

Også Fredrik og Aleksander valgte i en periode å ikke være medlem av kirken, for så å melde seg inn igjen. «Jeg skulle bare kjenne litt på det å ikke være medlem», sier Aleksander. Nå har han ikke noe behov for å melde seg ut igjen, og mener at det er greit å støtte opp om kirken. Fredrik ser på seg selv som kristen i dag og aktiv i kirken og vil ikke melde seg ut. Fredrik snakker om det å være medlem og forskjellen mellom han og sine venner: «De fleste vennene mine, de har ikke meldt seg ut. De står bare

på en liste. De bryr seg ikke. Jeg brydde meg. Det var vel forskjellen, egentlig».

6.4 OPPSUMMERING

Hva kjennetegner unges kontakt med Den norske kirke i oppveksten og årene før konfirmasjonen?

Religion har jevnt over vært mindre viktig i oppveksten hos unge kirkemedlemmer enn de eldre, viser spørreundersøkelsen. Over halvparten av de unge respondentene fra spørreundersøkelsen sier at religion har hatt lite betydning i deres oppvekst. Her dreier det seg om forskjeller mellom generasjoner der dagens ungdom/unge voksne ser ut til å ha fått en mindre religiøs sosialisering enn generasjonen foran dem. Intervjuene med de unge voksne vitner om ulik kontakt med Den norske kirke og ulike grader av religiøs sosialisering i oppveksten. De unges fortellinger viser at det allerede i oppveksten kan bli lagt grunnlag for ulike religiøse karrierer.

Er konfirmasjonstiden viktig for unge voksnes videre tilknytning til Den norske kirke? De unge voksne vi intervjuet valgte å konfirmere seg i Den norske kirke fordi dette følte som en naturlig rite å gå gjennom. Konfirmasjon er for flere en arvet familiepraksis; det er en familietradisjon, og valget handler om hva som er vanlig i familien og hva venner velger. Konfirmasjonstiden bød på ulike erfaringer. De ulike erfaringene med konfirmasjonstiden hos de unge voksne som vi har intervjuet, kan tyde på at de står ved ulike utgangspunkt også etter konfirmasjonen, noe som kan ha betydning for hvilken retning den videre religiøse karrieren tar.

Hva skjer med unges tro og identitet etter konfirmasjonen og ut i deres unge voksne liv?

Spørreundersøkelsen viser at unge kirkemedlemmer sammenlignet med eldre, er mindre religiøse og i mindre grad tror på Gud. Om lag halvparten av unge medlemmer har ikke en religiøs tro. Intervjuene med de unge voksne viser eksempler på ulike «troskarrierer». I ungdomsårene og i begynnelsen av voksenårene begynner de unge voksne vi har intervjuet å reflektere rundt religiøs identitet. De unges fortellinger viser at deres religiøse identitet har endret seg over tid. Noen går fra å ikke ha en tro til å tro, mens andre går motsatt vei.

Hva kjennetegner unges kontakt med Den norske kirke etter konfirmasjonen? Intervjuene med de unge voksne viser eksempler på ulike «kontaktkarrierer». Noen av de vi har intervjuet har hatt mye kontakt med kirken i ungdomsårene og har fortsatt kontakt i dag. Avgjørende for forlengelsen av kontakten, er de gode relasjonene de fikk i kirken etter konfirmasjonene. For andre har valg av kirkelig utdanning hatt betydning for deres kontakt i dag. Noen har hatt mye kontakt med kirken i ungdomsårene, men lite kontakt i dag. Bakgrunnen for det er andre prioriteringer eller endring av religiøs identitet. Noen av informantene hadde lite kontakt med kirken både i ungdomsårene og i dag. Felles for disse var at de også hadde lite kontakt med kirken før konfirmasjonen.

Hva kjennetegner unges deltakelse i Den norske kirke etter konfirmasjonen? Yngre kirkemedlemmer går mindre til gudstjenester sammenlignet med eldre kirkemedlemmer. Selv om de unge ikke er så opptatt av gudstjenester, er de opptatt av livs- og dødsritualer. Markering av dødsfall er den viktigste markeringen hos respondentene fra spørreundersøkelsen, sammenlignet med markering av fødsel og giftemål. Giftemål er derimot viktigere blant de yngre sammenlignet med de eldre medlemmene. Det tyder på mange er ritualkristne, både blant yngre og eldre medlemmer: De er i kirken regelmessig, men sjelden, da de kun er til stede i forbindelse med høytider og livs- og dødsritualer. De unge vi har intervjuet begrunner deltakelse i disse ritualene med tradisjon og familiens religiøse praksiser.

Hva tenker unge om tilhørighet til og medlemskap i Den norske kirke? Mange av de unge respondentene fra spørreundersøkelsen føler ingen eller svak tilhørighet til Den norske kirke. De eldre føler mer tilhørighet til kirken enn de yngre. Det er et paradoks at tro ikke er en viktig grunn for å være medlem, men mangel på tro er en viktig grunn for ikke å være medlem. Mange som melder seg ut, vil ikke være medlemmer hvis de ikke tror, mens mange medlemmer er ritualkristne og ønsker å være medlemmer selv om de ikke har en sterk tro. Dette finner vi også eksempler på i intervjuene. Fortellingene til de unge vi har intervjuet, vitner om at unge, uavhengig av sin «troskarriere», «kontaktkarriere» og «deltakelseskarriere», kan føle tilhørighet til kirken. De deler en opplevelse av at det er rom for dem i kirken på tross av svært ulike religiøse karrierer.

7 KONKLUSJON

Den norske kirke mister kontakten med mange unge etter konfirmasjonen. Derfor har vi i denne rapporten vært særlig opptatt av hva som skjer med unges trosliv og kontakt med kirken etter konfirmasjonen. Er denne perioden preget av en *exit* fra kirken? Eller ser vi snarere en *transitt* til nye former for tro og tilknytning? For å undersøke dette, har vi både sett på ansattes erfaringer med ungdomsarbeid og unge voksnes egen erfaring med Den norske kirke. Innledningsvis stilte vi to hovedspørsmål som vi nå skal besvare og drøfte.

For å undersøke ansattes erfaringer med ungdomsarbeidet stilte vi spørsmålet:

- Hvordan vurderer og opplever kirkelig ansatte med ansvar for ungdom, ungdomsarbeidet i Den norske kirke?

Vi svarte på dette ved å analysere resultatene fra en spørreundersøkelse gjennomført blant 209 ansatte med ansvar for ungdom i Den norske kirke. På bakgrunn av svarene fra spørreundersøkelsen har vi sett hva som kjennetegner ungdomsarbeidet i Den norske kirke og spesielt hva som kjennetegner tilbud for ungdom etter konfirmasjonen. Vi har blant annet funnet ut av hva de ansatte anser som de viktigste målene i arbeidet med ungdom og hvilke temaer de tar opp med ungdommene. Vi har også fått et innblikk i hva som kan være bakgrunnen for at unge mennesker beholder eller mister kontakten med kirken etter konfirmasjonen.

For å undersøke unge menneskers erfaringer med Den norske kirke stilte vi spørsmålet:

- Hva kjennetegner unge voksnes kontakt med og forhold til kirken og religion, i oppveksten og i dag?

Vi brukte to datakilder for å svare på dette spørsmålet: En spørreundersøkelse blant 2347 medlemmer av Den norske kirke og elleve kvalitative intervjuer med unge voksne i alderen 21 til 30 år som er døpt og konfirmert i Den norske kirke. På bakgrunn av spørreundersøkelsen og intervjuene har vi sett på hva som kjennetegner unges kontakt med Den norske kirke, og vi har undersøkt deres religiøse deltakelse og religiøse identitet.

7.1 DE ANSATTES PERSPEKTIV PÅ UNGDOMSARBEIDET I DEN NORSKE KIRKE

Hvordan vurderer og opplever kirkelige ansatte med ansvar for ungdom ungdomsarbeidet i Den norske kirke? For å kunne svare detaljert på dette spørsmålet, formulerte vi fem underspørsmål som omhandlet ulike deler av ungdomsarbeidet. Vi skal her oppsummere og drøfte svarene på disse.

Hva kjennetegner Den norske kirkes tilbud og aktiviteter for ungdom?

Den norske kirke har mange tilbud og aktiviteter for ungdom. Nesten alle ansatte (92 prosent) sier at de har tilbud for ungdom etter konfirmasjon i menigheten de jobber. Ungdomsarbeidet består som regel av ulike aktiviteter som leir, gudstjenester og ungdomsklubb. Ledertrening er tilbudet som er mest utbredt. De fleste ansatte (62 prosent) har ukentlig kontakt med ungdom i sin stilling. Etter konfirmasjonen har omtrent halvparten av de ansatte (52 prosent) imidlertid kun kontakt med noen få fra forrige konfirmasjonskull. De ansatte synes det er viktig å ha tilbud for ungdom i kirken etter

konfirmasjon. De mener da at ungdommen får sterk tilknytning til kirken senere i livet. De mener at både kontinuerlige og tidsavgrensede tilbud er viktige, men vektlegger spesielt viktigheten av de kontinuerlige tilbudene.

Noen ansatte opplever at tilbud ikke blir planlagt eller gjennomført i menigheten de jobber. Mangel på arbeidskraft (42 prosent) er den hyppigste grunnen for det. Flere nevner lite oppmøte og lite engasjement eller interesse fra ungdom som problemer i ungdomsarbeidet. Planlagte tilbud for ungdom har blitt avlyst fordi for få melder seg på eller at det ikke er noen interesse fra ungdommens side. Mange ansatte sier at de involverer ungdom i planleggingen av ungdomsarbeidet for å gjøre tilbudene relevante for dem.

Nesten alle de ansatte (93 prosent) har hatt uformelle samtaler med ungdom i menigheten de arbeider. De mener at samtaler med ungdommene er viktige for å bygge en god og trygg relasjon. Det er nettopp temaer som relasjoner, trygge møter og fellesskap som går igjen i de ansattes kommentarene om hvordan en når best ut til ungdom.

Selv om de ansatte gjerne vil beholde kontakten med de unge etter konfirmasjon, sier halvparten at de kun har kontakt med noen få etter konfirmasjonen. Men dette må også ses i sammenheng med at mange unge heller ikke har mye kontakt med kirken før konfirmasjon.

Ungdom må forholde seg til ulike arenaer slik som hjem, arbeid, vennegjeng, skole og ulike organisasjonsarenaer. Resultatene viser at vennegjengen er en arena som er viktig for oppslutningen om kirkens tilbud. Flertallet av de ansatte (72 prosent) sier at ungdommene kun deltar på kirkens tilbud hvis venner er med. Det kan bety at det er vanskelig å få med ungdommer på aktiviteter hvis det ikke allerede er et godt etablert ungdomsarbeid i kirken eller hvis vennene ikke er interessert i kirken.

En annen viktig arena for ungdom er organisasjoner som tilbyr fritidsaktiviteter slik som musikk og idrett. Hele 75 prosent av de ansatte sier at ungdom heller prioriterer andre fritidsaktiviteter enn de kirkelige tilbudene. Det betyr at Den norske kirke har en utfordrende konkurransesituasjon i forhold til andre organisasjoner på fritidsmarkedet.

De ansatte i kirken har et tett samarbeid med noen av de frivillige kristne organisasjonene som Norges KFUK-KFUM (45 prosent av de ansatte har samarbeid) og Kristen idrettskontakt (KRIK) (29 har samarbeid). De ansatte oppgir derimot lite samarbeid med ikke-kristne organisasjoner. Halvparten av de ansatte sier at de har samarbeid med skolen.

Hva er de strukturelle rammene for ungdomsarbeidet i Den norske kirke?

Halvparten av de ansatte opplever at det «i noen grad» er tilstrekkelig med ressurser til ungdomsarbeidet i Den norske kirke, men da vi spurte om det burde brukes mere ressurser på ungdomsarbeidet, er hele 88 prosent enig i dette. Det er normalt å samarbeide med mellom én og tre kollegaer i ungdomsarbeidet, og det er en oppfatning om at det er krevende å få frivillige til å bidra. De ansatte mener at menigheten lokalt prioriterer ungdomsarbeidet som mer viktig enn Den norske kirke sentralt.

Hva er de viktigste målene i ungdomsarbeidet og hvilke temaer er det viktigst å ta opp med ungdom?

I ungdomsarbeidet er det et sterkt søkelys på hvordan ungdommene har det med seg selv. Den viktigste målsetningen i ungdomsarbeidet er «å gjøre dem tryggere på seg selv». Ungdomstiden kan være en sårbar periode hvor man skal utvikle en egen identitet og navigere mellom ulike arenaer. At dette målet ansees som så viktig, sier noe om hvilken rolle de ansatte mener at kirken kan og bør ha for ungdommen. De ansatte mener at de viktigste temaene å ta opp med ungdommen, er «kristen tro» og «kropp og selvbilde». Temaene man opplever at ungdommene selv vil snakke om er «venner», «kropp og selvbilde», «skolesituasjon», «seksualitet og samliv», «klima og miljø» og «forhold til jevnaldrende». Temaer knyttet til kirken og den kristne tro kommer relativt langt ned på denne lista. De ansatte er altså selv mer opptatt av å ta opp temaet «kristen tro» enn det de tenker at de unge er.

Hvilken betydning har kirkens tiltak for ungdoms tilknytning til Den norske kirke?

De aller fleste (94 prosent) mener at konfirmasjonen bidrar til at ungdom får en sterkere tilknytning til Den norske kirke og at deltakelse på tilbud etter konfirmasjonen også bidrar til en sterkere tilknytning. Det er en vanlig oppfatning blant de ansatte om at ungdom som deltar på kontinuerlige tilbud er mer tilbøyelige til å holde kontakten enn de som kun deltar på tidsavgrensede tilbud.

De ansatte legger vekt på at man når best ut til ungdom ved å skape en god relasjon til de unge. Gjennom dette skapes en trygghet som er avgjørende for om ungdommen blir værende i kirken. For å få til dette krever det ressurser som arbeidskraft og tid. Kontinuitet er viktig for å skape denne relasjonen.

Hva er grunner til at Den norske kirke beholder eller mister kontakten med unge etter konfirmasjonen?

«At venner er aktive i kirken» er den viktigste grunnen for at ungdom er aktive i kirken etter konfirmasjonen ifølge de ansatte i undersøkelsen. Den viktigste grunnen for at ungdom ikke er aktive i kirken etter konfirmasjonen er at de prioriterer «andre fritidsaktiviteter eller interesser». De ansatte opplever at fritidsaktiviteter ofte blir prioritert foran kirkens tilbud og at det derfor er viktig å legge tilbudene slik at de ikke konkurrerer med andre fritidsaktiviteter. Dette korresponderer med ideen om at ungdommer må forholde seg til mange ulike arenaer slik som vennegjengen, idrett og musikk.

7.2 DE UNGES PERSPEKTIV PÅ DEN NORSKE KIRKE OG RELIGION

I tillegg til å analysere de ansattes erfaringer, var rapportens andre hovedmål å kartlegge hva som kjennetegner unge voksnes kontakt med og forhold til kirken og religion i løpet av oppveksten og på nåværende tidspunkt. For å undersøke dette formulerte vi fem underspørsmål som vi her oppsummerer og drøfter.

Hva kjennetegner unges kontakt med Den norske kirke i oppveksten og årene før konfirmasjonen?

Unge mennesker påvirkes i ulik grad av religiøs sosialisering hjemmefra. Det betyr at de har ulike utgangspunkt for den religiøse karrieren senere i livet. I denne rapporten har vi sett at religion har vært mindre viktig i oppveksten for yngre enn for eldre kirkemedlemmer. Det kan bety at det ikke bare foregår en livsløpvariasjon mellom generasjonene (at man i bestemte perioder av livet har mindre kontakt med kirken slik som i ungdomsårene), men at det også er kohort- eller generasjonsforskjeller – det vil si at den unge generasjonen er mindre religiøse enn tidligere generasjoner. Noe som

underbygger det siste, er at Norge de siste tiårene generelt er blitt et mer sekulært samfunn. Dette innebærer at mange unge voksne har hatt en oppvekst som er mindre preget av religion og religiøs sosialisering enn generasjonene før dem. Intervjuene med de unge har gitt oss ulike eksempler på oppvekst preget av både mye og liten kontakt med kirken.

Er konfirmasjonstiden viktig for unge voksnes videre tilknytning til Den norske kirke?

Valg om konfirmasjon handler først og fremst om familietradisjon og venners valg for flere av de unge voksne vi intervjuet. De unge vi intervjuet beskriver også ulike erfaringer med konfirmasjonstiden. For de vi intervjuet som hadde spesielt positive erfaringer med konfirmasjonen, var det lett å delta i kirken senere. For de unge med dårlige erfaringer, ble forholdet til kirken mer distansert.

Hva skjer med unges tro og identitet etter konfirmasjonen og ut i deres unge voksne liv? Og hva kjennetegner unges kontakt med og deltakelse i Den norske kirke etter konfirmasjonen?

Hva som skjer med unges religiøse karrierer etter konfirmasjonen, er noe av det vi ønsket å undersøke i denne rapporten. For å finne ut av det, har vi sett på det vi har kalt for «troskarrierer», «kontaktkarrierer» og «deltakelseskarrrierer». Fortellingene til de unge menneskene vi intervjuet, gir eksempler på ulike «troskarrierer»: Noen av de unge har gått fra å ha en tro til ikke lenger å ha en tro, mens andre har gått fra å ikke ha en tro til å tro. Disse individuelle fortellingene ble satt inn i en større sammenheng, ved at vi analyserte spørreskjemadata. Spørreundersøkelsen viser at yngre medlemmer er mindre religiøse og i mindre grad tror på Gud enn eldre kirkemedlemmer. Hele 47 prosent av de unge medlemmene sier at de «har ingen religiøs tro». Samtidig som den yngre generasjonen har fått mindre religiøs sosialisering enn de eldre, er de også mindre religiøse enn de eldre. Dette kan ses på som et uttrykk for at den unge generasjonen i gjennomsnitt er mindre religiøs enn i tidligere generasjoner.

Det er variasjon i «kontaktkarrierene» til de unge vi har intervjuet. Noen av de vi intervjuet hadde mye kontakt med kirken både i ungdomsårene og i dag. Felles for disse er at de har opplevd gode relasjoner til både de ansatte som jobber der og de andre kirkegjengerne. Andre har hatt mye kontakt med kirken i ungdomsårene etter konfirmasjonen, men har ikke kontakt i dag. For disse har det vært en naturlig nedgang i kontakten med kirke parallelt med at andre ting som studier og jobb har tatt mer tid. Det å miste kontakt med kirken i overgangen til voksenlivet, bør ses i sammenheng med at mange i samme periode også blir mindre aktive på andre fritidsarenaer slik som idrett og musikk.

Vi har også sett på unges «deltakelseskarrrierer». Spørreundersøkelsen viser at yngre kirkemedlemmer går mindre til gudstjeneste sammenlignet med eldre mennesker. Å skulle ha en kirkelig markering av dødsfall er den viktigste markeringen hos respondentene fra spørreundersøkelsen, sammenlignet med markering av fødsel og giftemål. Relativt sett er giftemål derimot viktigere blant de yngre enn de eldre medlemmene.

De unge vi har intervjuet begrunner deltakelse i overgangsritualer med at det er vanlig i familien. For noen av de unge vi har intervjuet, har kirken betydning først og fremst som tradisjonsbærer. Det å kunne benytte seg at livs- og dødsritualer blir trukket frem som viktige grunner for medlemskap. For noen av de vi har intervjuet, så er det ikke et problem å ta del i disse praksisene selv om de ikke har en kristen identitet. Men blant andre, har kirken først og fremst betydning som et kristent fellesskap som man ønsker å være del av fordi man selv tror og er kristne.

Hva tenker unge om tilhørighet til og medlemskap i Den norske kirke?

Resultatene fra spørreundersøkelsen viser at 68 prosent unge medlemmer av Den norske kirke føler «svak tilhørighet» eller «ingen tilhørighet» til kirken. Samtidig er det kun seks prosent av de unge fra spørreundersøkelsen som tror at de *ikke* kommer til å være medlem av Den norske kirke om fem år. Med andre ord så er det mange som føler liten tilhørighet, men som likevel ønske å forbli medlemmer. De fleste vi har intervjuet opplever tilknytning til kirken, men denne tilknytningen varierer, og de unge legger ulike betydninger i den. De unge vi har intervjuet, opplever det som positivt å være del av kirken. Den norske kirke blir sett på som åpen, også for dem uten en avklart religiøs identitet eller uten en kristen identitet.

7.3 ETTER KONFIRMASJONEN: EXIT ELLER TRANSIT?

Et utgangspunkt for denne studien, var at Den norske kirke ser ut til å miste kontakt med mange av konfirmanterne etter konfirmasjonstiden, og at det er lav oppslutning om kirkens tilbud til ungdom og unge voksne. Med dette som utgangspunkt, blir det nærliggende å sette søkelys på hva som skjer med ungdommens forhold til kirken i årene etter konfirmasjonen. Men det er viktig å ikke ta for gitt en antakelse om at konfirmasjonen nødvendigvis er en avslutning av en lengre periode med tett kontakt til kirken. Erfaringene fra trosopplæringsarbeidet tyder på at oppslutningen om tilbudene er synkende også i årene før konfirmasjonen (Den norske kirke 2020a, 21). Konfirmasjonen er ikke sluttpunktet for en lengre kontaktperiode, den er snarere et unntaksår i en lengre fase preget av minkende kontakt med kirken.

Konfirmasjonen som overgang og unntaksperiode

Selv om kirken i konfirmasjonsperioden kan vise til høy oppslutning om typer arrangementer og aktiviteter vi forbinder med kristent ungdomsarbeid (leirer, gudstjenester og andre sosiale samlinger), er hovedforklaringen på denne høye oppslutningen at konfirmasjonen er et av de overgangsritualer som knytter flertallet av befolkningen til Den norske kirke. Her kan det være fruktbart å trekke inn Martin Modéus sitt skille mellom *begivenhet* og *hendelse* (Modéus 2011). I følge Modeus må folk flest ha en grunn når de oppsøker kirken, og denne grunnen er som regel en viktig hendelse i livet der de opplever at de trenger kirken. Kirken kan også skape andre begivenheter, men de vil som regel bare tiltrekke seg en mindre gruppe interesserte. Sett i dette perspektivet, er konfirmasjonstiden en overgangs- og unntakstid – på samme måten som tiden når man inngår ekteskap, får barn og dør. Som vi har sett i denne rapporten, er konfirmasjonen et familieritual som holdes oppe både av ungdommen selv og familien og slekten. Den kirkelige konfirmasjonen støttes også av allmenkulturen, og betydningen av denne overgangsriten bekreftes ved at det også finnes et sekulært alternativ med høy oppslutning, nemlig humanistisk konfirmasjon (i 2019 ble 20 prosent av alle norske 15-åringer konfirmert av Human-Etisk Forbund¹⁰).

Ikke exit, men transitt inn i folkekirketradisjonen

Slik sett er konfirmasjonstiden en unntakstid med intensivert kontakt med kirken knyttet til en overgang i livet, en kontakt som kan innlede til en kjede av kontakter med kirken videre i livet. Til forskjell fra dåpen i Den norske kirke, der foreldre velger ritualisering på vegne av barnet, er dette et

10 <https://human.no/nyheter/2019/august/over-10-000-pameldte-konfirmanter/>

overgangsritual der også ritualets hovedperson deltar i valget. Derfor er valget av konfirmasjon og opplevelsen av konfirmasjonstiden, viktig for folkekirkens videreføring på en annen måte enn dåpen. Det viktigste folkekirkelige kriteriet for konfirmasjonens suksess blir dermed ikke om ungdom oppsøker kirkelige begivenheter og arrangementer i årene etter konfirmasjonen. Det avgjørende er om konfirmasjonen bekrefter kirkens betydning ved viktige hendelser i livet på en måte som gjør at konfirmanten vil oppsøke kirken ved neste korsvei. Målt med denne målestokken, viser våre resultater – det at de fleste tenker å bli værende som medlemmer i kirken og bruke kirken ved viktige hendelser i livet – at den viktigste folkekirkelige målsetningen med konfirmasjonen er realisert. Lite kontakt med kirken i årene etter konfirmasjonen, betyr ikke *exit* fra kirken, men *transitt* inn i folkekirkens majoritetskultur.

Deltakermuligheter for aktive medlemmer etter konfirmasjonen?

Når dette er sagt, må det samtidig legges til at det fins andre målestokker og andre perspektiver man kan legge på årene etter konfirmasjonen. Konfirmasjonstiden representerer en spesiell periode, både når det gjelder bredde og dybde, i kirkens kontakt med ungdom. Et mål er at ungdom i denne tiden skal få mer kunnskap om hva kristendom er, få en positiv opplevelse av kirkerommet og kirkens ritualer, oppleve tilknytning til kristne fellesskap og finne mer ut av sin religiøse identitet. Fra kirkens side forventes det også at dette skal skape resultater i form av deltakelse og tilknytning til kristne arrangementer og fellesskap i årene etter konfirmasjonen. Oppslutningen om folkekirken er i stor grad basert på det vi har omtalt som «vikarierende religiøsitet»: det vil si at en majoritet baserer sin religiøse tilknytning på at trosforestillinger og ritualer ivaretas av en liten minoritet. Dette innebærer at folkekirkens overlevelse er avhengig av at en mindre gruppe faktisk sosialiseres inn i slike «vikarierende roller». Folkekirken overlever ikke bare ved at et (mer eller mindre tvilende) flertall bruker institusjonen på juleaften og ved store overganger i livet. For at kirker skal bygges og bestå, er man avhengig av at noen kommer på de «vanlige» gudstjenestene og at noen formidler kirkens trosforestillinger og forvalter dens ritualer. Ettersom det er grunn til å tro at religiøs deltakelse, tilhørighet og identitet, i stor grad formes i ungdomsfasen, er det viktig for kirken å vektlegge mulige religiøse karrierer i årene etter konfirmasjonen. Fra et *transitt*-perspektiv: Hvilke roller og identiteter har Den norske kirke å tilby ungdom i denne fasen? For å ta et eksempel: Vi har sett at det vanligste tilbudet etter konfirmasjonen er «ledertrening» – men hvilke lederroller er dette trening til? Er forutsetningen for at slik trening skal føre til vellykket *transitt* til en ny rolle i menigheten, er at det finnes et aktivt ungdomsarbeid i menigheten med grupper å lede. Eller for å ta et annet eksempel: I dagens konfirmantundervisning legger man ofte vekt på å gi konfirmantene oppgaver og aktive liturgiske roller under gudstjenesten – slik som å delta i prosesjon, samle inn kollekt og dele ut nattverd. Men på hvilken måte peker dette fremover? Finnes det lignende liturgiske roller som er tilrettelagt for ungdom og unge voksne etter konfirmasjonen?

Kirken på andre arenaer etter konfirmasjonen

Religiøse karrierer handler også om religiøs deltakelse og religiøs identitet på andre arenaer ungdom opptre på. Vi har sett at utdanningsarenaen opptar stadig flere år av unge menneskers liv og at organisasjoner i Den norske kirke i en tidligere periode var sterkt til stede og rekrutterte bredt på denne arenaen. Mye tyder på at kirken i dag står svakere og er mindre offensive på denne arenaen. Når det gjelder nærvær på andre arenaer viser resultatene at kirken opplever økende konkurranse på fritidsarenaen fra andre organisasjoner som prioriteres foran kirkelige tilbud (som for eksempel musikk

og idrett). Vi har imidlertid også gitt eksempler på kirkelige lavterskeltilbud på dette feltet som har rekruttert bredt: Ten Sing bevegelsen med sin raske vekst på slutten av 1960-tallet og KRIK som kan vise til medlemsvekst i de senere årene.¹¹

Lavterskel- eller høyterskelidentitet?

Våre resultater tyder på at tiden etter konfirmasjonen ikke er preget av *exit* i betydning av at man vil forlate kirken. Man har skapt en medlemsidentitet som gjør det mulig å bli værende i Den norske kirke selv om man har sjelden kontakt og et uttalt fjernt forhold til kirkens trosinnhold. Ikke alle i kirken vil si at dette er et riktig mål på suksess. Særlig vil dette gjelde noen av de misjonsorganisasjonene som startet opp kirkens ungdomsarbeid og som sprang ut av en vekkelsestradisjon (se kapittel 2). For disse var konfirmasjonen en overgang i livet fra barn til voksen der man måtte ta et forpliktende valg om hva man ville tro på og hvilke fellesskap man ville tilhøre. Lavterskeltilbud som tilslo dette valget, mente man skapte en lavterskelidentitet som ikke var en bærekraftig kristen identitet. Den var verken en vei til frelse for den enkelte, eller en vei til å bygge fremtiden for en misjonsorganisasjon.¹²

Temaer og tilnærminger for videre forskning

Resultatene fra denne studien viser at hva som skjer med ungdoms forhold til kirken etter konfirmasjonen, er et komplekst tema. Forholdet til kirken dreier seg om ulike dimensjoner: forholdet til kirkens *tro*, forholdet til kirkens *praksiser* (som gudstjenester, livs- og dødsritualer, aktivitetstilbud til ungdom med mer) og forholdet til *medlemskap* i Den norske kirke. Det dreier seg også om det vi har kalt *religiøs identitet*: hvordan ungdom ser på seg selv i forhold til religion og kirke. Resultatene har vist at det finnes mange ulike måter å forholde seg til kirken på og at det sett utenfra ikke er noen enkel og «logisk» sammenheng mellom tro, religiøs praksis, kirkemedlemskap og religiøs identitet.

I dette prosjektet har vi studert dette temaet ved hjelp av en landsdekkende spørreundersøkelse, en spørreundersøkelse til ansatte i Den norske kirke med ansvar for ungdomsarbeid, og gjennom samtaler med elleve unge om deres kontakt med kirken. Selv om dette materialet har gitt mye interessant informasjon, har det også sine begrensinger. Vi vil avslutningsvis peke på noen av disse som utgangspunkt for videre forskning på feltet.

For det første handler vårt materiale om enkeltindivider og deres religiøse karrierer og i liten grad om den sosiale og religiøse konteksten som disse karrierene foregår innenfor. Vi har i denne rapporten sett at ungdoms deltakelse i et religiøst fellesskap i stor grad er avhengig av om deres venner deltar i et slikt fellesskap. Det understreker at det er viktig å studere ulike ungdomsmiljøer i menigheter, hva som kjennetegner disse og hvordan disse påvirker rekruttering og tilknytning til kirken. En bedre forståelse av slike dynamikker kan man få ved å gjøre casestudier av menigheter der man gjennom både intervjuer og observasjon kan analysere den konteksten ungdommers religiøse karrierer foregår innenfor.

For det andre handler vårt tema om religiøse karrierer, noe som innebærer prosesser og endring over tid, men vi har i denne rapporten bare samlet inn data om individene på ett tidspunkt. Det ville være interessant å følge utviklingen til de samme personene over tid gjennom longitudinelle studier, slik

¹¹ <https://krik.no/om-krik/historie/>

¹² Ut fra en slik forståelse har noen representanter for lavkirkelige organisasjoner i Den norske kirke vært kritiske til å bidra med ressurser i Den norske kirkes trosopplæringsarbeid, fordi det ikke bidrar til en tydelig kristen identitet (Aagedal, Haakedal og Kinserdal 2014, 83).

man blant annet har gjort i studier av utdanningskarrierer. Det betyr i praksis panelstudier der de samme personene intervjues på flere tidspunkt. Man kunne for eksempel intervju informantkull og gjøre avtale om gjenintervju noen år senere for å se hvordan deres forhold til kirken hadde utviklet seg. Lignende «gjenstudier» kan også gjennomføres på menighetscase-nivå ved at man gjør gjenbesøk i menigheter for å se hvordan tilbud til ungdom og oppslutningen om disse har endret seg over tid. Panelstudier og gjenbesøksstudier krever en langsiktig planlegging og kan være ressurskrevende. Men på den andre siden så finnes det svært lite slik forskning når det gjelder religion, og slike studier ville kunne gi unike data for forståelsen av religiøse karrierer og *exit*- og *transitt*-prosesser i et samfunn hvor religiøse strukturer er i rask endring.

LITTERATURLISTE

- Bakken, Anders. 2019. *Ungdata. Nasjonale resultater 2019*, NOVA Rapport 9/19. Oslo: NOVA, OsloMet.
- Bakkevig, Trond og Tømm Kristiansen. 2018. *Da Gud skiftet mening. Femti år som forandret kirken*. Oslo: Cappelen Damm.
- Berger, Peter L. og Thomas Luckmann. 1992. Den samfundsskabte virkelighed. En videnssociologisk afhandling. Viborg: Nørhaven.
- Birkedal, Erling. 2019. «14-åringer og konfirmasjon. Ungdomsundersøkelsen 2019». MF-rapport 2: 2019. Oslo: MF vitenskapelig høyskole.
- Botvar, Pål Ketil og Ann Kristin Gresaker. 2015. «Vi hjelper dem til å ta egne, gode valg». *Kristent ungdomsarbeid på rus- og seksualitetsfeltet. KIFO Rapport 2015: 4*. Oslo: KIFO.
- Botvar, Pål Ketil og Irene Trysnes. 2017. «'Jeg kaller det for Stine-tro'. Unge mennesker, individualisering og nyreligiøsitet». I *Religion og ungdom*, redigert av Ida Marie Høeg, 136–154. Oslo: Universitetsforlaget.
- Collins-Mayo, Sylvia. 2010. «Introduction». I *Religion and Youth*, redigert av Sylvia Collins-Mayo og Pink Dandelion, 1–6. Farnham: Ashgate.
- Davie, Grace. 2007. «Vicarious religion: A methodological challenge.» I *Everyday religion: Observing modern religious lives*, redigert av Nancy T. Ammerman, 21–36. Oxford: Oxford University Press.
- Dahl, Karoliina, Nurit Novis-Deutsch, Maria Klingenberg, Janne Kontala, Sławomir Sztajer og Avivit Mussel. 2019. «Religious socialization of non-religious university students» *Religion* 49(2): 262–283.
- Den norske kirke. 2001. *Dåpsopplæring i Den norske kirke*. Delrapport.
https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkeordningen/2002-2012/kirke_stat_utvalg_98_02_delrapport_dapsopplaering.pdf
- Den norske kirke. 2008. UKM 04/08. «Kirke for aldersgruppen 18 til 30 år». Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd.
<https://kirken.no/globalassets/kirken.no/migrering/ukm-04-08-kirke-for-aldersgruppa-18-til-30.pdf>
- Den norske kirke. 2009. KM 5.1.1/09. «Myndig tru – mangfoldige fellesskap. Kyrkje med aldersgruppa 18–30 år».
https://kyrkja.no/globalassets/kirken.no/migrering/km_5_1_1_09.pdf
- Den norske kirke. 2010. *Plan for trosopplæring. Gud gir – vi deler*.
https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/planer-visjonsdokument-og-strategier/plan_trosopplaering_bokmaal.pdf
- Den norske kirke. 2013. KM 06/13. «Kyrkje 18–30».
https://kirken.no/globalassets/kirken.no/migrering/km_06_13_kyrkje_18_30.pdf
- Den norske kirke. 2017. «Trosopplæring i Den norske kirke – status 2017». KR 41/17.
https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkeradet/2017/september/kr_41_17_trosopplaering_i_den_norske_kirke_status_2017.pdf
- Den norske kirke. 2018. UKM 6/18 «Konfirmert – hva nå?» Ung i kirken 15–30 år.
<https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/ungdommens-kirkemote/2018/ukm-sak-6-18-konfirmert-hva-na---ung-i-kirken-15-30-ar---sakspapir.pdf>

- Den norske kirke. 2020a. *Årsrapport 2019. Den norske kirke*.
<https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkeradet/arsmeldinger/arsrapport%20for%20den%20norske%20kirke%202019%20revidert%202020juni.pdf>
- Den norske kirke. 2020b. «Byggeklusser. #byggeklosser for et helhetlig ungdomsarbeid.»
https://ressursbanken.kirken.no/nb-NO/2018_temp/byggeklusser/
- Den norske kirke. 2020c. KR 10/20. «Regler for ungdomsdemokrati i Den norske kirke.»
https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkeradet/2020/januar/kr_10_0_20_regler%20for%20ungdomsdemokrati%20i%20den%20norske%20kirke.pdf
- Domaas, Ola Erik. 2019. «En anonym minoritet i klasserommet? Kristne elever i skolens religionsfag.» *Prismet* 70 (1): 5–25.
- Frønes, Ivar og Ragnhild Brusdal. 2005. «Generasjoner, livsløp og forandring». I *Det norske samfunn, 5. utgave*, redigert av Ivar Frønes og Lise Kjølørød, 283–306. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Furseth, Inge og Pål Repstad. 2003. *Innføring i religionssosiologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Furseth, Inger. 2018. *Religious Complexity in the Public Sphere. Comparing Nordic Countries*. New York: Palgrave Macmillan.
- Gjesdal, Solveig. 2015. «Leir som varer?» *Prismet* 1: 33–40.
- Gresaker, Ann Kristin, Netta Marie Rønningen og Pål Ketil Botvar. 2018. «Bra nok som du er». *Formidling til tweens i kirker og kristne organisasjoner. KIFO Rapport 2018: 4*. Oslo: KIFO.
- Gresaker, Ann Kristin, Tore Witsø Rafoss og Netta Marie Rønningen. 2019. «Det er bare at jeg er mer interessert i noe annet» *En studie av unges vurderinger av å velge kirkelig utdanning og profesjonsstillinger i Den norske kirke. KIFO Rapport 2019: 2*. Oslo: KIFO.
- Hegstad, Harald. 1996. *Folkekirke og trosfelleskap – et kirkesosiologisk og ekklesiologisk grunnproblem belyst gjennom en undersøkelse av tre norske lokalmenigheter*. Trondheim: Tapir forlag.
- Hellevik, Tale. 2005. *På egne ben. Unges etableringsfase i Norge*. Oslo: Unipub Forlag.
- Høeg, Ida Marie. 2009. «Konfirmasjonstiden har vært bra – jeg har fått litt mer kunnskap og har hatt det fint sammen med andre konfirmanter.» I *Samfunnet i gudstjenesten*, redigert av Sig Lægdene, 221–237. Tromsø: Kirkelig utdanningssenter i nord.
- Høeg, Ida Marie. 2012. Fellesskap og kulturell tilhørighet. Kristen identitet hos ungdom i Den norske kirke. *Prismet* 63 (4): 19–36.
- Høeg, Ida Marie. 2017. *Religion og ungdom*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Høeg, Ida Marie og Bernd Krupka. 2014. «Skummer kirken fløten?» *Prismet* 65 (4): 191–209.
- Høeg, Ida Marie og Bernd Krupka. 2017. «After confirmation: Results for Norway». I *Confirmation, faith and volunteerism. A longitudinal study on Protestant adolescents in the transition towards adulthood. European Perspectives*, redigert av Friedrich Schweitzer, Thomas Schlag, Henrik Simojoki, Kati Tervo-Niemelä og Wolfgang Ilg, 182–92. München: Gütersloher Verlagshaus.
- Isaksen, Sjur. 2013. «Når kirkelige handlinger blir en møteplass.» I *Antologi 2013, Den norske kirke. Livsnær, relevant, tilgjengelig*. Oslo: Kirkerådet.
- Jordheim, Kari. 2019a. «'Vis at det er kult både å være og å arbeide i kirken'. Hva motiverer ungdom til å velge kirkelige studier?» *Tidsskrift for praktisk teologi* 1: 17–28.

- Jordheim, Kari. 2019b. *Rekruttering til kirkelige stillinger – en undersøkelse blant studenter på studier som kvalifiserer til jobb som prest, kateket, diakon eller kirkemusiker*. VID Rapport 2019/6. Oslo: VID vitenskapelige høyskole.
- Justvik, Nils Martinus. 2012. *Idrett og kristendom på Sørlandet 1945–2012*. Oslo: Energica.
- Kristensen, Vidar. 1993. *Lagsfolk. Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag 1924–1994*. Oslo: Credo forlag.
- Klingenberg, Maria. 2019. «Hur studera religion?» I *Unga och religion. Troende, ointresserade eller neutraka?*, redigert av Maria Klingenberg og Mia Lövhelm, 29–48. Malmö: Gleerups Utbildning AS.
- Klingenberg, Maria og Mia Lövhelm. 2019. *Unga och religion. Troende, ointresserade eller neutraka?* Malmö: Gleerups Utbildning AS.
- Klingenberg, Maria og Sofia Sjö. 2019. «Theorizing religious socialization: a critical assessment». *Religion* 49 (2): 163–78. <https://doi.org/10.1080/0048721X.2019.1584349>
- Lerheim, Birgitte. 2013. «I spennings mellom utfordring og kvile.» I *Antologi 2013, Den norske kirke. Livsnær, relevant, tilgjengelig*. Oslo: Kirkerådet.
- Lundby, Knut. 1987. *Troskollektivet. En studie i folkekirkens oppløsning i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.
- McGuire, Meredith B. 2008. *Lived Religion. Faith and Practice in Everyday Life*. Oxford: Oxford University Press.
- Modéus, Martin. 2011. *Menneskelig gudstjeneste: Om gudstjenesten som relation og ritual*. København: Forlaget Alfa.
- Morvik, Eigil og Ida Marie Høeg. 2012. «Ung og aktiv? Ungdom 15–18 år i Den norske kirke.» I *Menighetsutvikling i folkekirken. Erfaringer og muligheter*, redigert av Erling Birkedal, Harald Hegstad og Turid Skorpe Lannem. Oslo: IKO-forlaget.
- Niemelä, Kati. 2015. «'No longer believing in belonging': A longitudinal study of Finnish Generation Y from confirmation experience to Church-leaving.» *Social Compass* 62 (2): 172–186.
- Nsd.no. NSD forvaltningsdatabasen. 2020. «Den norske kirke.» Lest 22. juli 2020. <https://nsd.no/polsys/data/forvaltning/enhet/55400/ansatte>
- Rafoss, Tore Witsø. 2017. *Unge voksne og Den norske kirke. Medlemskap, tro og tilhørighet. KIFO Rapport 2017: 3*. Oslo: KIFO.
- Rafoss, Tore Witsø, Olaf Agedal, Edvard Nergård Larsen og Netta Marie Rønningen 2020. *Et demokrati i endring. En analyse av kirkevalget 2019. KIFO Rapport 2020: 2*. Oslo: KIFO.
- Saxegaard, Fredrik. 2019. «Den fantastiske jobben som ikke frister. Kirkeaktive ungdommers ambivalente forhold til kirkelige profesjoner.» *Tidsskrift for praktisk teologi* 1: 4–16.
- SSB.no. 17.06.2020. Den norske kirke. Lest: 10. juli 2020. https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/kirke_koetra/aar
- Trysnes, Irene. 2017. «Å være ung i kristne ungdomsmiljøer. Forhandlinger om kjønn og identitet.» I *Religion og ungdom*, redigert av Ida Marie Høeg, 119–134. Oslo: Universitetsforlaget.
- Urstad, Sivert Skårvoll. 2018. «Ikke-religiøse i Norge. Sosiologiske analyser av individer uten religion». Ph.d.-avhandling, Universitetet i Agder.
- Wadel, Cato. 1991. *Feltarbeid i egen kultur*. Flekkefjord: SEEK A/S.
- Agedal, Olaf. 2003. *Bedehusfolket*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Agedal, Olaf, Elisabet Haakedal og Frode Kinserdal. 2014. *Profesjonalisering og frivillighet. Trosopplæringsreformen og samarbeid mellom Den norske kirke og de kristne organisasjonene. KIFO rapport 2014: 1*. Oslo: KIFO.

Vedlegg 1: Spørreskjema ansatte

Spørreskjema til ansatte i forbindelse med prosjektet «Etter konfirmasjonen – exit eller transitt?»

Dette spørreskjemaet sendes ut til dere som har en stilling i Den norske kirke som innebærer kontakt med ungdom. Vi er opptatt av kontakten med og arrangementene dere har for ungdom. I denne sammenheng definerer vi de mellom 13 og 18 år som ungdom. Når vi spør om type tiltak, arrangement og tilbud mener vi alt som foregår av kontakt mellom Den norske kirke og ungdom, inkludert konfirmasjonen. Der vi ønsker at du skal se bort fra konfirmasjonen i ditt svar, sier vi dette eksplisitt. I noen spørsmål spør vi kun om kontakten med og tilbudet til ungdom etter konfirmasjonen. På forhånd takk for din deltakelse!

1. Er du ansatt i en stilling som innebærer kontakt med ungdom (13–18 år) i Den norske kirke?
 - Ja
 - Nei (hvis kryss her avsluttes undersøkelsen)
2. Hvilke aldersgrupper forholder du deg til i din stilling? (flere valg mulig)
 - 13–15 år
 - 16–18 år
 - Annet, angi hvilke:
3. Hvor lenge har du til sammen hatt en stilling med ansvar for ungdom i Den norske kirke? Angi cirka antall år.
 - Åpent svar
4. Hvilken stilling har du på nåværende tidspunkt?
 - Prest
 - Kateket
 - Menighetspedagog
 - Trosopplærer
 - Barne- og ungdomsarbeider/koordinator
 - Diakon
 - Annet, angi hva
5. Omtrent hvor lenge har du hatt nåværende stilling?
 - Åpent svar
6. Cirka hvor mange prosent jobber du i den nåværende stilling? Angi prosent i tall.
 - Åpent svar
7. Hvor ofte har du kontakt med ungdom i forbindelse med din stilling?
 - Daglig
 - Ukentlig
 - Månedlig
 - Årlig

- Sjeldnere enn en gang i året
 - Vet ikke
8. Hvor stor andel av konfirmanthuset i 2018 vil du anslå at menigheten fremdeles har kontakt med?
- De fleste eller alle
 - Cirka halvparten
 - Under halvparten
 - Noen få
 - Ingen
 - Vet ikke
9. Bortsett fra konfirmasjon, hva slags tilbud har dere for ungdom i menigheten du jobber i? (flere valg mulig)
- Ledertrening, MILK (Minilederkurs for tidligere konfirmanter) og lignende
 - Ungdomsklubb
 - Ungdomsmusikal
 - Kor
 - Gudstjeneste
 - Bibelgrupper, samtalegrupper og lignende
 - Leir og overnattingsturer
 - Ungdomskonferanse
 - Konfirmantreunion
 - Speiding og friluftsliv
 - På sporet
 - Ungdomsalpa
 - KRIK og annen idrett
 - Ingen
 - Vet ikke
 - Annet, angi hva:
10. Har dere tilbud for ungdom etter konfirmasjonen i menigheten?
- Ja (hvis ja her, gå til spm. 12)
 - Nei (hvis nei her, gå til spm. 14)
 - Vet ikke (hvis nei her, gå til spm. 14)
11. Hvilke tilbud/arrangement/tiltak har dere for ungdom etter konfirmasjon?
- Åpent svar
12. Hva er den typiske kjønnsfordelingen på de som deltar på kirkens aktiviteter for ungdom etter konfirmasjonen?
- Bare jenter
 - Flest jenter
 - Omtrent like mange jenter og gutter
 - Flest gutter
 - Bare gutter
 - Vet ikke

13. Hender det at du involverer ungdom i planleggingen av tilbudet/tiltakene/arrangementene for ungdom (her inkludert konfirmasjonen)?
- Ja, ofte
 - Ja, innimellom
 - Ja, en sjelden gang
 - Nei, aldri
14. Hvis du ser bort fra de planlagte arrangementene dere har for ungdom i menigheten, hender det at du har uformelle samtaler med ungdom?
- Ja, ofte
 - Ja, av og til
 - Nei, aldri
 - Vet ikke
15. Opplever du at det er tilstrekkelig med arbeidskraft, tid og penger til arbeid rettet mot ungdom der du jobber?
- Ja, i svært stor grad
 - Ja, i stor grad
 - I noen grad
 - I liten grad
 - Ikke i det hele tatt
 - Vet ikke
16. Opplever du at Den norske kirke (sentralt) anser arbeid rettet mot ungdom etter konfirmasjonen som viktig?
- Ja, svært viktig
 - Ja, noe viktig
 - Verken eller
 - Nei, lite viktig
 - Nei, svært lite viktig
17. Hvis menigheten ikke planlegger tilbud for ungdom utover konfirmasjon, hva er de viktigste grunnene for det? (flere svar mulig)
- Menigheten har ikke valgt å prioritere slike tilbud
 - Det er vanskelig å lage passende tilbud for ungdom
 - Mangel på arbeidskraft
 - Mangel på økonomiske ressurser
 - Det er ikke tid til det
 - Mangel på kompetanse
 - Ikke aktuelt
 - Annet, angi hva:
18. I løpet av de siste 12 månedene, har det hendt at planlagte arrangement/tiltak/tilbud for ungdom i menigheten ikke har blitt gjennomført?
- Ja, en eller to ganger
 - Ja, flere ganger
 - Nei
 - Ikke aktuelt
 - Vet ikke

19. Hvis planlagte tilbud for ungdom ikke blir gjennomført i menigheten, hva er de viktigste grunnene for det? (Flere svar mulig)
- Det er vanskelig å nå frem til ungdommen med relevant informasjon om tilbudene
 - Det er ingen interesse fra ungdommenes side
 - Det er for få som melder seg på
 - Annet, kommenter:
20. Opplever du at menigheten du jobber i anser arbeid rettet mot ungdom etter konfirmasjonen som viktig?
- Ja, svært viktig
 - Ja, noe viktig
 - Verken eller
 - Nei, lite viktig
 - Nei, svært lite viktig
 - Vet ikke
21. Tror du konfirmasjonen bidrar til at ungdom får en sterkere tilknytning til sin lokale menighet/Den norske kirke?
- Ja, jeg tror det har en stor betydning
 - Ja, jeg tror det har noe betydning
 - Nei, jeg tror det har lite betydning
 - Nei, jeg tror det har ingen betydning
 - Vet ikke
22. Hvordan opplever du kvaliteten på tilbudene/tiltakene dere gjennomfører for ungdom?
- Veldig bra
 - Bra
 - Både og
 - Dårlig
 - Veldig dårlig
 - Ikke aktuelt
 - Vet ikke
23. Hvordan mener du at man når best frem til ungdom?
- Åpent svar
24. Tror du tiltakene/tilbud/arrangementene rettet mot ungdom etter konfirmasjonen bidrar til at de som deltar får en sterkere tilknytning til sin lokale menighet/Den norske kirke?
- Ja, jeg tror det har en stor betydning
 - Ja, jeg tror det har noe betydning
 - Nei, jeg tror det har lite betydning
 - Nei, jeg tror det har ingen betydning
 - Ikke aktuelt
 - Vet ikke
25. Hva synes **du** er de viktigste temaene å ta opp med ungdom i en kirkelig sammenheng? (inntil fem valg mulig)
- Familie
 - Venner
 - Forholdet til jevnaldrende

- Kristen tro
- Skolesituasjon
- Rusmidler
- Gaming/nettbruk/sosiale medier
- Bibelen
- Kropp og selvbilde
- Psykisk helse
- Kristne verdier
- Klima og miljø
- Religiøst og kulturelt mangfold
- Fattigdom og sosial ulikhet
- Likestilling og kjønnsroller
- Seksualitet og samliv
- Menneskerettigheter og menneskeverd
- Krig
- Annet, angi hva:

26. Nå skal vi presentere noen utsagn om Den norske kirkes tilbud for ungdom. I hvilken grad er du uenig eller enig i utsagnene nedenfor?

- Etter konfirmasjonen mister kirken kontakten med ungdom uavhengig av hvilke tiltak som blir gjennomført
 - i. Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig, vet ikke
- Det er krevende å gjennomføre tiltak for ungdom fordi målgruppen viser liten interesse
 - i. Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig, vet ikke
- Ungdom verdsetter det som blir gjort for dem i kirken
 - i. Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig, vet ikke
- Ungdom deltar kun på aktiviteter i kirken hvis venner er med
 - i. Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig, vet ikke
- Ungdom anser ikke ansatte i kirken som relevante samtalepartnere
 - i. Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig, vet ikke
- Det er viktigere at kirken har et tilbud for barn enn for ungdom
 - i. Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig, vet ikke
- Ungdom prioriterer heller fritidsaktiviteter enn kirken
 - i. Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig, vet ikke
- Den norske kirke burde bruke flere ressurser på ungdomsarbeid
 - i. Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig, vet ikke
- Barn og unge som deltar på kirkens kontinuerlige tilbud (f.eks. kor) er mer tilbøyelig til å holde kontakt med kirken når de blir eldre enn de som kun deltar på tidsavgrensede tilbud (f.eks. konfirmasjon)
 - i. Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig, vet ikke
- Det er krevende å lage et tilbud som passer både gutter og jenter i ungdomstiden fordi de har så ulike interesser
 - i. Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig, vet ikke
- Det er hovedsakelig barna i familier med foreldre som er aktive i kirken som fortsetter å være i kirken etter konfirmasjonen
 - i. Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig, vet ikke
- Det er hovedsakelig jenter som konfirmerer seg kirkelig og dette bidrar til at det er en overvekt av jenter som deltar på kirkens aktiviteter etter konfirmasjonen
 - i. Sterkt uenig, uenig, verken uenig eller enig, enig, sterkt enig, vet ikke

27. Hvilke av følgende temaer opplever du at **ungdommen selv** er mest interessert i å snakke om? (inntil 5 valg mulig)

- Familie
- Venner
- Forholdet til jevnaldrende
- Kristen tro
- Skolesituasjonen
- Rusmidler
- Gaming/nettbruk/sosiale medier
- Bibelen
- Kropp og selvbilde
- Psykisk helse
- Kristne verdier
- Klima og miljø
- Religiøst og kulturelt mangfold
- Fattigdom og sosial ulikhet
- Likestilling og kjønnsroller
- Seksualitet og samliv
- Menneskerettigheter og menneskeverd
- Krig
- Annet, angi hva:

28. Hva tror du ungdom går glipp av når de ikke kommer til kirken? (flere valg mulig)

- Et trygt miljø
- Utvikling av sitt trosliv
- Gode samtalepartnere
- Guds nærvær
- Tilknytning til kirken
- Fellesskap
- En sterkere tro
- Et sted de kan være seg selv fritt for prestasjoner
- Et sosialt nettverk
- Guds kjærlighet
- Hjelp i vanskelige faser av livet
- Opplæring i kristendom, kirken og kristen praksis
- Annet, angi hva:

29. Hva mener du er DE TRE VIKTIGSTE grunnene for at ungdommer IKKE er i kirken etter konfirmasjonen?

- Mangel på tilbud for ungdom
- Andre fritidsaktiviteter/interesser
- Kirken er ikke relevant nok for unges liv
- Det er vanskelig for kirken å fange interessen til unge
- Skole og studier
- Venner som ikke tror på Gud
- Tvil
- Ingen følelse av tilknytning til kirken
- Ingen interesse for eller negativ holdning til kirken
- Lei av å være aktivt deltakende

- Ingen interesse for eller negativ holdning til kirken hjemme
- Vil ikke gå der foreldrene går
- Annet, angi hva:

30. Hva mener du er DE TRE VIKTIGSTE grunnene for at ungdommer er AKTIVE i kirken etter konfirmasjonen?

- Familie er aktive
- Venner er aktive
- Det er gode tilbud for unge etter konfirmasjon
- De har fått en sterk tilknytning til kirken gjennom trosopplæringen/deltakelse på kirkens aktiviteter
- De har et sosialt nettverk i kirken
- God relasjon til de som jobber i kirken
- Egen tro
- De har eller har hatt arbeidsoppgaver/lederansvar i menigheten
- De opplever et fellesskap
- De opplever kirken som et rom uten prestasjonspress og stress
- Annet, angi hva:

31. Hva synes du er DE TRE VIKTIGSTE målene i arbeidet med ungdom?

- At de skal få positive erfaringer med menighet- og gudstjenesteliv
- At de skal få kunnskap om kirkens tro og tradisjoner
- At de skal tilegne seg sentrale kristne verdier
- At de skal lære å vise omsorg for andre mennesker
- At de skal bli tryggere på seg selv
- At de skal utvikle toleranse og respekt for andre
- At de skal få styrket sin egen religiøse tro
- At de skal få et personlig forhold til Jesus
- At de skal få en tilknytning til Den norske kirke
- At de skal reflektere over eget gudsbilde
- At de skal lære å tilgi andre mennesker
- At de skal få en tilknytning til menigheten
- At de skal ha et alternativ til et destruktivt ungdomsmiljø
- Umulig å si hva som er viktigst
- Annet, angi hva:

32. Hvis du skal anslå, hvor mange arbeidskollegaer vil du si er involvert i arbeidet med ungdom i menigheten?

- Ingen
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 eller flere

33. Er det lett å få tak i frivillige til å arbeide med ungdom i menigheten?

- Svært lett
- Lett
- Verken eller
- Vanskelig

- Svært vanskelig
- Ikke aktuelt
- Vet ikke

34. Har dere i menigheten du jobber i tilbud/tiltak/arrangement for unge voksne (19 år eller eldre)?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

35. Samarbeider menigheten du jobber i med noen av følgende kristne organisasjoner i ungdomsarbeidet? (flere svar mulig)

- Norges KFUK-KFUM
- KFUK-KFUM speidere
- Normisjon (Acta)
- Kristen idrettskontakt (KRIK)
- Det norske misjonsselskap
- Søndagsskoleforbundet
- Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag (Laget)
- Ung kirkesang
- Det Norske Misjonsselskap Ung (NMSU)
- Indremisjonsforbundet Ung (ImF-UNG)
- Blå Kors
- Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep
- Norsk Speiderforbund (NSF)
- Annen kristen organisasjon enn de som er nevnt her
- Nei, vi har ikke noe samarbeid med kristne organisasjoner
- Vet ikke

36. Samarbeider menigheten du jobber i med andre institusjoner i ungdomsarbeidet? (flere svar mulig)

- Skolen
- Politiet
- Helsepersonell
- Annen institusjon enn de som er nevnt her
- Nei, vi har ikke noe samarbeid med andre institusjoner
- Vet ikke

37. Samarbeider menigheten du jobber i med andre organisasjoner i ungdomsarbeidet? (flere svar mulig)

- Idrettslag, tur- eller trimforening
- Naturvern-, miljøvern- eller dyrevernsorganisasjon
- Kunst-, kultur- eller musikkgruppe
- Humanitær eller veldedig organisasjon
- Politisk parti eller partipolitisk forening
- Forbrukerorganisasjon
- Selvhjelpsgruppe, støttegruppe
- Velforening eller grendelag
- Andre frivillig lag og organisasjoner
- Annen religiøs/livssynsmessig organisasjon

- Innvandrерorganisasjon
- Fredsorganisasjon
- Avholdsorganisasjon
- Annen organisasjon enn de som er nevnt her
- Nei, vi har ikke noe samarbeid med andre organisasjoner
- Vet ikke

38. Er du ...?

- Kvinne
- Mann
- Annet

39. Hvor gammel er du?

40. Bor du i...?

- Oslo
- By med mer enn 50 000 innbyggere
- By med mellom 5000 og 50 000 innbyggere
- By/tettsted (2000 til 4999 innbyggere)
- Landsbygda (mindre enn 2000 innbyggere)
- Vet ikke

41. I hvilket fylke jobber du?

- Østfold
- Akershus
- Oslo
- Hedmark
- Oppland
- Buskerud
- Vestfold
- Telemark
- Aust-Agder
- Vest-Agder
- Rogaland
- Hordaland
- Sogn og Fjordane
- Møre og Romsdal
- Trøndelag
- Nordland
- Troms
- Finnmark
- Svalbard

42. Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- Grunnskole
- Videregående
- Universitet-/høyskole 1–3 år (Bachelor, cand.mag. eller tilsvarende)
- Universitet-/høyskole 4–5 år (Master, hovedfag eller tilsvarende)
- Universitet-/høyskole 5 år eller mer (prest, doktorgrad, forskerutdanning)

- Annet

43. Hvis du har fullført høyere utdanning, innenfor hvilket fagområde er din utdanning? (flere valg mulig)

- Estetiske fag, kunsthøgskole
- Fiskeri-, husdyr- eller landbruksfag
- Helsefag, sosialfag
- Historie, idéfag
- Idrettsfag, kroppsøving, friluftsliv
- Informasjonsteknologi
- Juridiske fag, rettsvitenskap, politi
- Lærer- og lektorutdanning
- Matematikk, naturfag
- Mediefag, bibliotekfag, journalistikk
- Medisin, tannlege
- Musikk
- Pedagogiske fag
- Reiselivs- og hotellfag
- Samfunnsfag, psykologi
- Språk, litteratur
- Teknologi, ingeniørfag, arkitektur
- Teologi, religion
- Økonomi, administrasjon, ledelse

44. Dersom du har noen generelle kommentarer til undersøkelsen, må du gjerne skrive dem her:

Vedlegg 2: Intervjuguide

Bakgrunn

- Navn/alder
- Hva driver du med for tiden (jobb, studier, fritidsaktiviteter, interesser, sivilstand)
- Hvor vokste du opp og hvor bor du nå?

Barndomsårene

- Døpt?
- Deltok du på aktiviteter i Den norske kirke / andre kirkesamfunn eller kristne organisasjoner / annet trossamfunn? (Beskrive aktiviteter, hva likte du (ikke)?)
- Hvem var du som regel der med? (familie, venner, skole)
- Kan du huske en episode der du snakket med familie, venner eller skolen om tro/religion?
- Husker du noe om overgangen fra barneskolen til ungdomsskolen og hva som var viktig for deg i denne perioden? (Kontakt med kirken, religiøse spørsmål, fritidsaktiviteter, andre arenaer du var mye på?)

Konfirmasjon i Den norske kirke

- Konfirmert i Dnk?

- (Hvorfor ikke konfirmasjon eventuelt?)
- Hvordan opplevde du konfirmasjonstiden? Hva likte du (ikke)? (Det praktiske og følelsesmessige: Aktiviteter, det sosiale, det religiøse)
- Kan du huske en episode som fikk deg til å tenke over ditt eget forhold til religion, til det å tro eller å ikke tro?
- Hva følte du da du deltok på gudstjeneste?
- Hvorfor valgte du å konfirmere deg?
- Hvilken betydning hadde konfirmasjon for deg?

Tiden etter konfirmasjon

- Deltok du på aktiviteter, kurs, gudstjenester i Den norske kirke etter konfirmasjon?
 - o Husker du noen konkrete episoder fra ungdomstiden som gir et typisk eksempel på hvordan du opplevde det å være i kirken?
 - o Deltok du på aktiviteter i andre kirkesamfunn eller kristne organisasjoner?
 - o Hvis aktuelt: Kan du si noe om hva som gjorde at du ikke deltok på aktiviteter / hadde kontakt med Den norske kirke i ungdomstiden?
- Husker du overgangen fra ungdomskolen til videregående og hva som preget denne tiden for deg? (interesser, bekymringer, gleder, miljø du var del av, religiøse spørsmål, tanker om tro)
- Med tanke på religiøsitet, hvordan vil du beskrive deg selv i ungdomstiden?
- Kan du huske noen episoder fra ungdomstiden der religion kom opp som tema? (Med venner, på skolen, andre jevnaldrende, i familien)
- Positive/negative opplevelser i kirkelig sammenheng? Hva betydde kirken og de du møtte i kirken for deg?
- Opplevde du at du var del av et kristent fellesskap i dine barne- og ungdomsår? (Beskriv fellesskapet evt.)
- Kan du huske noe om overgangen fra videregående til studietiden/jobb? (Hva var av spesiell betydning? Det å evt. flytte hjemmefra, flytte til annen by, kontakt med venner, kontakt med kirken, tanker om tro og religion)

Forhold til Den norske kirke og religion i dag

- Hvis aktuelt: Hvordan opplevde du overgangen fra å studere til å jobbe? Var det noe spesielt som opptok deg? Hva tenkte du om religion, kontakt med kirken etc. på denne tiden?
- Er du fortsatt medlem av Den norske kirke i dag?
 - o Hvis ja: Hva betyr kirken for deg? Opplevelse av tilhørighet (på hvilken måte: kulturelt, teologisk, juridisk etc.)? Viktig for deg å være medlem? Hvorfor evt.?
 - o Bruk av kirken: aktiviteter, gudstjenester, annet?
 - o Det sosiale: Opplever du at du er del av et kristent fellesskap?
 - o Hvorfor velger du eventuelt ikke å gå i kirken? Hva skal til for at du skal gå mer i kirken?
 - o Hvis aktuelt: Hvorfor valgte du å melde deg ut?
- Hvordan opplever du Den norske kirkes evne til å appellere til unge voksne?
- Hvordan vil du beskrive egen tro?

- Hvilken betydning har religion/tro i livet ditt?
- Har du venner eller familie som er religiøse? Hvilket syn har de på religion? Har du samtaler med dem om tro og religion? Kan du beskrive en typisk samtale?
- Hvis aktuelt: Føles det naturlig å snakke om egen tro med folk du ikke kjenner så godt, eller er det noe du holder tilbake?
- Hvordan er det å (eventuelt) ha en kristen tro i et land hvor mange ikke tror og mange tror på andre religioner?
- Har du noen tanker om Den norske kirkes rolle i Norge i dag, på godt og ondt?
- Hvordan tror du din relasjon til Den norske kirke er om 10 år?
- Hvis du skulle få barn eller inngå ekteskap; kunne du tenke deg å døpe barnet eller gifte deg i Den norske kirke? Hvorfor, hvorfor ikke?

Oppslutningen om kirkelig konfirmasjon er høy i Norge, noe som gir Den norske kirke en bred kontaktflate med ungdom i starten av tenårene. Men etter konfirmasjonen mister kirken kontakten med mange av disse ungdommene. Hva skjer med disse? Er tiden etter konfirmasjonen en «exit»-fase der ungdom velger bort kontakt med kirken? Eller er det en «transitt»-fase som fører til nye former for tilknytning til kirken og til en ny «voksen» religiøs identitet? Hva tenker de i kirken som jobber med ungdom om det? Hva tenker ungdommen selv?

Rapporten svarer på disse spørsmålene ved å analysere en undersøkelse blant ansatte med ansvar for ungdom i Den norske kirke, en landsdekkende undersøkelse rettet mot medlemmer i Den norske kirke, og elleve kvalitative intervjuer med unge voksne som er døpt og konfirmert i Den norske kirke. Med dette utgangspunktet utforsker rapporten hvordan ansatte i kirken vurderer kirkens ungdomsarbeid, og hva som kjennetegner unges kontakt og forhold til kirken i oppveksten, før og etter konfirmasjonen og ut i voksenlivet. Rapporten gir ny kunnskap om kirkens ungdomsarbeid og hva som kjennetegner unge voksnes ulike former for tro og tilknytning til kirken.

KIFO Rapport 2020: 3

Rapporten er utgitt av:

KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning
Øvre Slottsgate 2B, 0157 Oslo

www.kifo.no

kifo@kifo.no

© KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning, 2020

ISBN 978-82-92972-56-4

ISSN 0807-7517